

Regeringens proposition

1977/78: 14

om utbildning på musikområdet;

beslutad den 27 oktober 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

JAN-ERIK WIKSTRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller principförslag till reformering av den högre musikutbildningen. Riksdagen beslutade år 1970 att en reform av den högre musikutbildningen skulle genomföras successivt med början budgetåret 1971/72. Den sista etappen av reformen skall nu enligt förslaget genomföras fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Den högre musikutbildningen föreslås anordnas på tre allmänna utbildningslinjer: musikleärlinjen, musikerlinjen och kyrkomusikerlinjen. Linjerna skall byggas upp med en för alla gemensam basutbildning, följt av fördjupningsutbildning och tillvalskurser.

Musikleärlinjen skall enligt förslaget omfatta 160 poäng eller fyra år. I linjen ingår utbildning för alla lärarfunktioner, dvs. lärare i musik för grundskola, gymnasieskola och kommunal musikskola, samt ledare eller lärare för musikverksamhet i form av studiecirklar, annan fri gruppverksamhet m. m. Utbildningen skall enligt förslaget ge kompetens för uppgifter inom flera av dessa verksamhetsformer. Inom musikleärlinjen skall vidare utbildas lärare som kombinerar undervisning i musik med annat ämne, s. k. tvåämneslärare, instrumental- och ensemblelärare samt sång- och rytmiklärare.

Omfattningen av musikerlinjen föreslås bli 160 poäng. Inom linjen skall behovet av differentierad studietid kunna tillgodoses. Utbildningen på musikerlinjen skall ge de studerande möjlighet att förena yrkesroller som instrumentalist eller sångare och som arrangör, kompositör eller ensembleledare.

Inom ramen för såväl musikleärlinjen som musikerlinjen skall det finnas utrymme för andra utbildningsformer än grundläggande musikutbildning, bl. a. kompletterande utbildning och särskilda kurser som är kor-

tare än grundutbildningen. Till dessa linjer skall också enligt förslaget knytas påbyggnadsutbildning.

Kyrkomusikerlinjen som inrättades år 1972 skall enligt förslaget fungera i oförändrat skick.

Propositionen innehåller vidare vissa principiella förslag som rör dels musikutbildningens mål och innehåll, dels förslag om den högre musikutbildningens dimensionering och lokalisering. Musiklärarutbildning skall enligt förslaget anordnas i Stockholm, där även den nuvarande utbildningen vid Svenska Dalcroze-seminariet skall ingå, Göteborg, Malmö, Arvika, Piteå och Örebro. Musikerlinjen och kyrkomusikerlinjen föreslås, liksom nu, anordnas i Stockholm, Göteborg och Lund/Malmö.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Wikström

Proposition om utbildning på musikområdet

1 INLEDNING

År 1970 antog riksdagen vissa riktlinjer för en reform av den högre musikutbildningen som skulle genomföras successivt med början budgetåret 1971/72 (prop. 1970: 25, SU 1970: 108, rskr 1970: 274). Som en följd av beslutet tillsattes organisationskommittén för högre musikutbildning (U 1970: 60), förkortat OMUS¹.

Under perioden fram till september 1974 genomfördes vissa delar av den beslutade reformen. De tidigare musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö förstatligades den 1 juli 1971 vilket innebar att det från budgetåret 1971/72 har funnits tre statliga musikhögskolor, en i Stockholm, en i Göteborg och en i Malmö. Musikhögskolan i Stockholm omorganiserades vid samma tidpunkt genom att Musikaliska akademins ledningsfunktioner övertogs av en särskild styrelse. Musikhögskolorna i Göteborg och Malmö ingår sedan den 1 juli 1977 i universitetet i Göteborg resp. Lund.

En ny typ av musiklärarutbildning infördes fr. o. m. budgetåret 1971/72 (prop. 1971: 31, UbU 1971: 5, rskr 1971: 112). Utbildningen av kyrkomusiker reformerades fr. o. m. budgetåret 1972/73. Vissa uppgifter om den nuvarande högre musikutbildningen finns i kap. 2.

Regeringen utfärdade i oktober 1974 nya riktlinjer för arbetet med musikutbildningen. OMUS fick då tilläggsdirektiv och en ny sammansättning. Enligt tilläggsdirektiven skulle OMUS utarbeta ett princip-

¹ Vid tiden för avlämnande av utredningsförslagen i SOU 1976: 33 rektorn Karl Herman Tapper, ordförande, studiesekreteraren Sigfrid Andersson, musikdirektören Carl-Axel Dominique, lektorn Bertil Hansson, sångerskan Dorothy Irving och studieombudsmannen Fritz Karlsson.

förslag som sammanfattade reformkraven för hela utbildningsområdet. OMUS har i april 1976 överlämnat ett sådant principförslag i betänkandet (SOU 1976: 33) *Musiken — människan — samhället*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av socialstyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), universitets- och högskoleämbebet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), statens kulturråd, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Institutet för rikskonserter, regionmusiken, musikhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö, statens scenskola i Göteborg, Musikaliska akademien, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Radio, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen (LO), folkhögskoleutredningen, 1974 års lärarutbildningsutredning (LUT 74), forskarutbildningsutredningen (FUN), centrala organisationskommittén för högskolereformen (H 75), folkbildningsutredningen, Folkbildningsförbundet, som hänvisat till yttranden från följande medlemsorganisationer, nämligen Arbetsbarnas bildningsförbund (ABF), Skaraborgs läns bildningsförbund, Studieförbundet Vuxenskolan, Studieförbundet Folkuniversitetet, och Sveriges kyrkliga studieförbund, Folkparkernas Centralorganisation, Föreningen Sveriges jazzmusiker, kopparbergs läns landstings högre musikskola, samt Föreningen Svenska tonsättare (FST) och Föreningen Svenska populärauktörer, som avgett gemensamt yttrande, Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté, Motala folkliga musikskola ABF, Musikcentrum, Norrköpings orkesterförening, Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar, Samarbetsrådet för Sveriges körer (KÖRSAM), Stiftelsen Malmö konserthus, STIM, Stockholms konserthusstiftelse, Stockholms musikpedagogiska institut (SMI), Svensk musikpedagogisk union, Svenska artisters och musikers intresseorganisation (SAMI), Svenska blockflöjtspedagogförbundet, Svenska Dalcroze-seminariet, Svenska Jazzriksförbundet, Svenska musikerförbundet, Svenska stråkläraryrket, Svenska tonkonstnärsläroverförbundet, Svenskt förbund för musikterapi, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Sveriges orkesterföreningars riksförbund (SOR), Örebro musikpedagogiska institut samt Örebro orkesterstiftelse.

Länsskolnämnderna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Jämtlands och Norrbottens län, lärarhögskolorna i Mölndal, Linköping, Malmö, Stockholm, Umeå, Kalmar och Jönköping samt Lunnevals, Oskarshamns, Ljungskil, Bollnäs och Framnäs folkhögskolor och universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm, Umeå och Linköping har genom SÖ resp. UHÄ beretts tillfälle att yttra sig.

H 75 har bifogat yttranden från organisationskommittén för Umeå högskoleregion, organisationskommittén för Uppsala högskoleregion (som i sin tur bifogat yttranden från Örebro och Gävleborgs läns landsting), organisationskommittén för Stockholms högskoleregion, organisationskommittén för Göteborgs högskoleregion (som i sin tur bi-

fogat yttranden från Värmlands läns landsting) samt organisationskommittén för Lund/Malmö högskoleregion (som i sin tur bifogat yttranden från universitetet i Lund, förskoleseminariet, lärarhögskolan, musikhögskolan, statens scenskola samt den särskilda ämnesutbildningen i musik (SÄMUS) i Malmö, organisationskommittén för östra högskoleregionen (som i sin tur bifogat yttranden från lärarhögskolorna i Linköping och Jönköping, universitetet i Linköping, Jönköpings läns landsting, Jönköpings, Linköpings och Norrköpings kommuner, Lunnevads folkhögskola och domkapitlet i Linköpings stift).

Lärarföreningen vid musikhögskolan i Stockholm, Riksförbundet Sveriges musikpedagoger och Svenska pianopedagogförbundet har genom Svensk musikpedagogisk union beretts tillfälle att yttra sig.

Härutöver har yttranden i särskilda skrivelser kommit in från en remissgrupp vid lärarhögskolan i Kalmar, Framnäs folkhögskola, Umeå kommun, kompositionsklassen vid musikhögskolan i Stockholm, elevkåren vid musikhögskolan i Malmö, lärarföreningen vid kommunala musikinstitutet i Stockholm, Folkliga musikskolan Ingesund, SÄMUS i Göteborg, Sköndalsinstitutet, Psykologiska institutionen vid Uppsala universitet, Härnösands folkhögskola, kollegiet vid SÄMUS i Malmö, Svenska ungdomsringen för bygdekultur, Teatrarnas riksförbund (TR), länskommittén för högskolefrågor i Kristianstads län, Musiklärarnas riksförening, musiker och musikorganisationer i Umeå samt musikern Inge-Mar Böcker.

En sammanfattning av förslagen i principbetänkandet görs i det följande i kap. 3. Remissyttrandena över betänkandet redovisas kortfattat i kap. 4. Någon särskild sammanfattning av remissyttrandena görs inte.

OMUS har vidare i september 1977 avgivit ett delbetänkande (DsU 1977: 15) Dimensionering och lokalisering av högre musikutbildning. Förslaget bygger bl. a. på en analys av musikutbildningens dimensionering i relation till arbetsmarknaden för musiker och musiklärare och musiklivets behov. Det material som OMUS samlat in samt några olika dimensionerings- och lokaliseringsförslag har remitterats genom kommitténs försorg. Yttranden har avgivits av SÖ, statens kulturråd, Institutet för rikskonserter, regionmusiken, musikhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö, SÄMUS i Malmö och Piteå, Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola, Svenska Dalcroze-seminariet, Musikaliska akademien, Svenska kommunförbundet, Lärarnas riksförbund, Teatrarnas riksförbund, Svenska musikerförbundet och Musikcentrum.

Frågor som rör inordnandet av musikutbildningen i högskolan har behandlats i regeringens proposition om utbildning och forskning inom högskolan som riksdagen nyligen behandlat (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246). De förändringar för musikutbildningens vidkommande som beslutet innebär redovisas i kap. 2. Enligt regeringsbeslut den 30 december 1976 pågår en särskild prövning av frågor om

behörighet, urval och antagning till högskoleutbildningen på kulturområdet, däribland utbildningen av musiklärare och övrig högre musikutbildning. Intill dess prövningen är avslutad gäller nuvarande bestämmelser för tillträde till utbildningen.

I den totala översyn av lärarutbildningens mål, struktur och innehåll, som görs av 1974 års lärarutbildningsutredning, ingår även utbildningen av musiklärare.

2 NULÄGE

2.1 Utgångspunkter för beskrivningen

OMUS har i sitt principbetänkande behandlat musikutbildningen på högskolenivå. I uppdraget har ingått att behandla förutom den statliga utbildningen även annan högre musikutbildning som hänförs till högskolenivån, nämligen musikpedagog- och musikinstruktörsutbildningen vid Folkliga musikskolan Ingesund och Framnäs folkhögskola samt utbildningen vid Örebro musikpedagogiska institut och Svenska Dalcroze-seminariet. Folkliga musikskolan i Ingesund är folkhögskola liksom Framnäs. Örebro musikpedagogiska institut är en kommunal skola med Örebro kommun och Örebro läns landsting som huvudmän. Svenska Dalcroze-seminariet är en privat skola i Stockholm med en stiftelse som huvudman.

OMUS har också i betänkandet tagit upp den förberedande musikutbildningen, dvs. den del av utbildningsgången som ligger före högskolenivån. OMUS har även behandlat vad man kallar kompletterande utbildning som innefattar både bristutbildning, vidareutbildning, fortbildning samt utvecklingsprojekt eller kursverksamhet av annat slag. OMUS menar att problemen inom musikutbildningen inte går att lösa genom att man enbart vidtar åtgärder inom högskoleutbildningen på området. Hela utbildningsgången måste beaktas.

2.2 Den förberedande musikutbildningen

Med förberedande musikutbildning avser OMUS alla de olika möjligheter till utbildning i vilken blivande högskolestuderande kan skaffa sig de musikaliska förkunskaper som krävs för att bli antagen till högskoleutbildning på musikområdet. Tas begreppet i vid bemärkelse ingår musikundervisning på alla skolstadier och nivåer. OMUS har i kap. 8

försökt avgränsa de direkt yrkesförberedande studierna i den förberedande musikutbildningen och gett en översikt över de olika möjligheter som finns till sådan utbildning. Av översikten framgår att systemet för förberedande utbildning är mycket splittrat och osammanhängande. I översikten ingår följande former av förberedande musikutbildning.

Gymnasieskolan. Inom gymnasieskolan pågår sedan budgetåret 1971/72 försök med en tvåårig musiklinje på fem orter, nämligen Stockholm, Göteborg, Malmö, Karlstad och Härnösand. Linjen har två paralleller i Stockholm och en på var och en av de övriga orterna (prop. 1970: 25, SU 1970: 108, rskr 1970: 274). Antalet antagningsplatser är totalt 180. Efter en utvärdering av försöksverksamheten har SÖ föreslagit att försöket skall avslutas och att reguljära tvååriga musiklinjer inrättas i första hand på de orter där verksamheten hittills har bedrivits. I förslaget ingår vissa förändringar av musiklinjens timplan. Samtidigt förordas att en ettårig högre specialkurs anordnas i anslutning till linjen. I den föreslagna högre specialkursen, vars mål är att förbereda för vidare musikstudier, dominerar musikämnena. SÖ:s förslag beträffande musiklinjen anmäldes i budgetpropositionen (prop. 1976/77: 100 bil. 12 s. 316) av statsrådet Mogård som förordnade att en högre specialkurs anordnas på tre av de orter som nu har musiklinjer.

Kommunala musikskola. I den kommunala musikskolan bedrivs en omfattande verksamhet, som består i instrumentalundervisning, ensemblespel m. m. OMUS uppger att musikskolan år 1975 hade ca 300 000 elever i verksamheten. Musikskolans inriktning och resurser bestäms nu helt av den enskilda kommunen. OMUS konstaterar att musikskolans ställning och verksamhet varierar kraftigt från kommun till kommun beroende på tradition och kulturpolitiska ambitioner. Vissa kommunala musikskolor satsar mer målmedvetet än andra på att förbereda eleverna för högre musikstudier.

Den kommunala musikskolan spelar enligt undersökningar som OMUS låtit göra en viktig roll i den direkt förberedande musikutbildningen. Denna uppgift framgår också bl. a. av handboken Den kommunala musikskolan, som utarbetats inom Svenska kommunförbundet för att ge kommunerna vägledning vid planering av arbetet i den kommunala frivilliga musikundervisningen. Enligt handboken skall ett av målen för musikskolans s. k. ämneskurser som består av undervisning i instrument och sång, vara att förbereda yrkesinriktade elever för högre musikutbildning. Detta sker genom att elever deltar i s. k. särskild kurs vilket bl. a. innebär högre tempo i studierna och mer tid för enskild undervisning.

Folkhögskolan. Läsåret 1975/76 fanns musiklinje, s. k. utvidgad musikundervisning eller ämneskurser i musik om 30 veckor eller mer vid ett 20-tal folkhögskolor. Musiklinjernas målsättning varierar

från skola till skola. Förutom det grundläggande syftet att ge en god musikalisk grundutbildning anger de flesta musiklinjer i sin målbeskrivning två uppgifter, nämligen att ge eleverna tillfälle till personlig utveckling och att förbereda dem för yrkesverksamhet på musikområdet eller för högre musikutbildning. Musiklinjerna omfattar från en till tre årskurser. Vid ett par skolor förekommer påbyggnadskurser.

Med hänsyn till musiklinjernas varierande målsättning är det svårt att ange hur många studerande som deltar i kurserna i syfte att skaffa sig förberedande musikutbildning. Sammanlagt hade musiklinjerna läsåret 1975/76 ca 660 elever. Elevantalet har ökat avsevärt under senare år.

St u d i e f ö r b u n d. Musikcirkelverksamhet förekommer inom samtliga tio studieförbund. Vissa studieförbund har speciella musikskolor med olika inriktning. På sina håll förekommer det att musikskolor i studieförbunds regi fyller de uppgifter som på andra orter den kommunala musikskolan svarar för. Många av studieförbundens medlemsorganisationer har en mångskiftande musikalisk aktivitet som bedrivs i studiecirkelform.

Antalet musikcirkelklar har under den senaste femårsperioden ökat mycket kraftigt, från 24 500 år 1969/70 till 36 500. Deltagarantalet har under samma period stigit från 292 000 till 428 000.

Att mäta musikcirkelklarnas betydelse som förberedelse för högre musikutbildning är enligt OMUS mycket svårt. För ungdomar som lämnat den obligatoriska skolan och som väljer att förbereda sig för vidare musikstudier vid sidan av annan verksamhet eller skolgång kan deltagandet i musikcirkelverksamhet vara en viktig del i förberedelserna. Sammantaget måste man enligt OMUS se den mångskiftande musikverksamheten som sker i studiecirkelform som en viktig resurs för högskoleförberedande musikstudier.

Ö v r i g a f o r m e r. Bland övriga möjligheter för förberedande musikutbildning nämner OMUS kurser för utbildning av kyrkomusiker (till s. k. organist- och kantorsexamen), Kopparbergs läns landstings högre musikskola (2-årig utbildning med direkt syfte att förbereda för tillträde till högre musikutbildning), kurser inom olika amatörorganisationer, speciella kurser och läger (bl. a. Musik för ungdom — verksamheten), självstudier och studier hos privatlärare. Av OMUS gjorda undersökningar bland studerande vid musikhögskola och annan högre musikutbildning tyder på att en ansenlig del av den förberedande musikutbildningen fortfarande sker i form av privatstudier som de studerande själva helt får bekosta. Enligt enkäter gjorda under 1975 bland studerande i första årskursen i olika slags högre musikutbildning hade ca 5 % förberett sig enbart genom privatstudier. För ca 46 % av de svarande ingick privatundervisning som en del i den förberedande utbildningen.

2.3 Musikutbildning på högskolenivå

I den följande översikten ingår den högre musikutbildning som har legat inom ramen för OMUS' uppdrag.

Huvuddelen av den *statliga utbildningen* sker vid musikhögskolan i Stockholm samt vid universiteten i Lund och Göteborg. Vid dessa högskolor och universitet anordnas f. n. följande utbildningslinjer.

Musiklinjen

I linjen ingår utbildning av instrumentaler, sångare, tonsättare och dirigenter. Utbildningen som är treårig, men som musikhögskolorna har möjlighet att förlänga med i regel 2—3 terminer, omfattar i huvudsak utbildning på orkesterinstrument, piano, sång och gitarr. Utbildning av tonsättare och dirigenter förekommer bara i Stockholm. I linjen ingår vidare utbildning av musikpedagoger i form av en treårig försöksverksamhet. Dessa musikpedagoger är specialiserade på olika instrument eller sång. Vid musikhögskolan i Stockholm finns en tvåårig utbildning av pianostämmare med ett fåtal studerande.

En del av utbildningen på musiklinjen är att betrakta som påbyggnadsutbildning.

Antalet närvarande studerande på musiklinjen beräknas för läsåret 1977/78 till 493.

Musiklärarlinjen

Inom linjen finns både ettämnesh- och tvåämnesutbildning av musiklärare. Utbildningen av ettämneshlärare som finns i Stockholm, Göteborg och Malmö är fyraårig. Tvåämnesutbildningen består av en särskild utbildning i musik (SÄMUS) jämte utbildning i annat ämne. SÄMUS är en försöksverksamhet och utbildningen som helhet bedrivs i provisorisk form. SÄMUS som f. n. anordnas i Göteborg, Malmö och Piteå omfattar nu en grundkurs om 60 poäng och en påbyggnadskurs om 20 poäng.

Lsåret 1977/78 finns i ettämneshutbildning av musiklärare sammanlagt 226 studerande och i SÄMUS 173 studerande.

Kyrkomusikerlinjen

Kyrkomusikerlinjen har funnits sedan 1972 då utbildningen reformerades efter förslag av OMUS. Linjen omfattar en kyrkomusikalisk grundkurs om 120 poäng och en musikpedagogisk påbyggnadskurs om 40 poäng, alternativt påbyggnadskurs i form av sådan praktisk-pedagogisk utbildning som ingår i musiklärarlinjens ettämneshutbildning. Innevarande läsår finns sammanlagt 64 studerande i sådan utbildning.

Inom den *icke-statliga högre musikutbildningen* förekommer f. n. följande slags utbildningar.

Utbildning av musikpedagoger och musikinstruktörer

Treårig utbildning av musikpedagoger, specialiserade på olika instrument och sång, finns vid Folkliga musikskolan Ingesund, musiklinjen vid Framnäs folkhögskola och Örebro musikpedagogiska institut. Utbildning av musikinstruktörer som är en bredare musikpedagogisk utbildning, anordnas vid Folkliga musikskolan Ingesund och vid Framnäs folkhögskola. Läsåret 1977/78 finns sammanlagt 225 studerande i dessa utbildningar.

Utbildning av rytmiklärare

Vid Svenska Dalcroze-seminariet bedrivs en treårig utbildning av rytmiklärare med sammanlagt 50 studerande.

2.4 Kompletterande utbildning på musikområdet

OMUS har gjort en översikt över den nuvarande kompletterande utbildningens omfattning och organisation. OMUS delar upp utbildningen i

- interna kurser
- fortbildning av lärare inom högskoleutbildningen
- kurser gemensamma för olika kategorier av deltagare.

OMUS finner att kurserna ofta är sådana att de fyller flera syften samtidigt genom att för vissa deltagare fungera som förberedande utbildning, för andra som fortbildning, för andra som en allmän personutveckling, t. ex. att utveckla ett amatörintresse.

Interna kurser. Här nämner OMUS främst fortbildningen av lärare i musik inom skolan. Ansvar för denna fortbildning åvilar fortbildningsavdelningen vid länskolnämnden i Östergötlands län. Länskolnämnderna kan genom sina fortbildningskonsulenter i musik anordna studiedagar för olika kategorier av musiklärare. Svenska kommunförbundet har inga egna medel för fortbildningsverksamhet men hjälper kommunerna att anordna kurser för förtroendevalda och anställda med anknytning till den kommunala musikskolan. Inom regionmusiken finns förhållandevis stora resurser för fortbildning och vidareutbildning av regionmusiker. Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté bedriver kompletteringsutbildning av i huvudsak två slag, dels kurser för orgelspelare, dels kurser i övrig kyrkomusik. Studieförbunden bedriver intern utbildning och fortbildning av cirkelledare. Vidare finns interna kurser inom en rad amatörorganisationer bl. a. Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar, Sveriges orkesterföreningars riksförbund, Samarbetsrådet för Sveriges körer och Svenska artisters och musikers intresseorganisation. Slutligen finns kurser anordnade av fackliga och andra intresseorganisationer.

Fortbildning av lärare inom högskoleutbildning-

e n. Fram till budgetåret 1974/75 har någon egentlig fortbildning i form av kursverksamhet inte anordnats för lärare inom högskoleutbildningen på musikområdet. Under de senaste åren har OMUS haft särskilda medel att fördela för musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet. En stor del av dessa resurser har använts för symposier och kurser för lärare på området. Även en del av de projekt som finansierats med hjälp av dessa medel har helt eller delvis karaktär av kompletterande utbildning.

Kurser gemensamma för olika kategorier av deltagare. SÖ fördelar f. n. ett statligt bidrag av 220 000 kr. till musikpedagogiska kurser som särskilt vänder sig till ledare i studieförbundens musikcirkel och lärare i kommunala musikskolor. Kurserna anordnas som ämneskurser vid vissa folkhögskolor.

Inom Musik för ungdom, som är svensk sektion inom en internationell musikrörelse och som f. n. är administrativt knutet till Institutet för rikskonserter, finns en omfattande utbildningsverksamhet i form av musikläger.

Folkhögskolornas utbud av kortare kurser i musik har i många fall inslag av kompletterande utbildning. Kurserna fyller i allmänhet flera syften samtidigt. Den totala dimensionen av kortare musikkurser var 1974/75 174 kurser på sammanlagt över 6 000 elevveckor. Antalet elever var ca 4 800.

3 UTREDNINGENS PRINCIPBETÄNKANDE

3.1 Musiken i samhället

OMUS menar att ett reformarbete inom den högre musikutbildningen måste utgå från dagens musikliv och från ett försök till en utvecklingsprognos för 1980-talet.

Som utgångspunkt för sina förslag har OMUS därför gjort en analys av musikens olika uttrycksformer och funktionssätt och på detta sätt försökt skaffa sig en översiktlig bild av det svenska musiklivets situation och utvecklingsmöjligheter. OMUS bygger sin analys på material från ett par särskilda arbetsgrupper samt på tillgängliga musiksociologiska och statistiska undersökningar.

OMUS' grundinställning är att musiken måste ses både som en konstform, berikande och utvecklande för individen, och som ett kommunikationsmedel med väsentliga sociala funktioner. OMUS har hämtat stöd för denna inställning i de mål för den statliga kulturpolitiken som riksdagen fastställde år 1974.

Det svenska musiklivet är en del av ett sammanhängande europeiskt och nordamerikanskt musiksamhälle och är i olika avseenden starkt internationellt beroende. Musikens omfattande internatio-

nella kontaktytor är en företeelse på gott och ont. Konfrontation mellan olika slags musik, musikuppfattningar och musikfunktioner kan ge stimulerande impulser för den nationella utvecklingen men kan också leda till en utarmning av de inhemska musiktraditionerna.

OMUS konstaterar att det är nödvändigt att man i musikutbildningen beaktar och kritiskt granskar de internationella perspektiven. Ett internationellt musikproblem som enligt OMUS måste uppmärksammas mer än hittills är den förorening av ljudmiljön som i Sverige liksom i många andra industrinationer hastigt förvärras. Genom bullret på arbetsplatser, i offentliga lokaler, i trafikmiljön etc. uppstår hörselskador som på olika sätt påverkar musiklyssnandet och musikutövningen. Den ständiga ljudslummen medför risk för att människor förlorar förmågan att lyssna koncentrerat. Därmed minskar möjligheterna för en differentierad musikupplevelse. Åtskillig musik är anpassad till den förstörda ljudmiljön medan annan kräver fullgott öra och medveten lyssning.

I länder med marknadsekonomi produceras och distribueras musik i stor utsträckning som en vara. Enligt OMUS har detta betydelse både för musikens materiel, form och funktioner liksom för vårt sätt att uppleva musik. Kvantitativt domineras det svenska musiksamhället av västerländsk underhållningsmusik av utpräglad kommersiell karaktär. Den allvarligaste följden av musiklivets beroende av ekonomiska vinstintressen är enligt OMUS den likriktning av musikvanorna som kunnat konstateras i olika undersökningar under den senaste tioårsperioden. Många människor utestängs härigenom från variation i de musikaliska upplevelserna.

OMUS går igenom våra olika musikaliska traditioner. Inom den musik som sammantaget kan kallas det musikaliska arvet på konsertens, operans, kammarmusikens och kyrkomusikens områden skiljer man i musikhistorisk terminologi mellan det s. k. *borgerliga muskarvet från 1750—1900* och den *äldre kyrko- och hovmusiken*. De under 1900-talet skapade musikverken med anknytning till det borgerliga muskarvet brukar benämnas *modernistisk musik*. I sin egen diskussion av musikutbildningens utvidgade ansvar för eftersatta musikgenrer använder OMUS en annan terminologi.

OMUS konstaterar att den högre musikutbildningen i vårt land hittills nästan uteslutande haft till mål att bevara och utveckla det borgerliga muskarvet. Vi skiljer oss i detta avseende inte nämnvärt från övriga europeiska länder i öst och väst. Den äldre kyrko- och hovmusiken har börjat odlas först under de sista tre årtiondena. Även den modernistiska musiken har först under senare årtionden fått en mer framskjutande plats i utbildningen.

OMUS menar att den stora musikaliska tradition som det borgerliga muskarvet representerar måste ha en central plats även i den kommande musikutbildningen.

De västerländska musiktraditionerna har enligt OMUS sedan länge strävat bort från socialt bundna funktioner och främst inriktats på att ge lyssnarna en estetisk upplevelse. Bland de andra musikaliska traditioner som OMUS tar upp är förhållandet mellan den sociala funktionen och den privata estetiska upplevelsen annorlunda. Det gäller *den svenska folkmusiken*. I utbildningen har detta musikaliska arv endast förekommit sporadiskt. Alltsedan 1900-talets början då man på allvar började upptäcka att dessa musikaliska traditioner var på väg att försvinna har man i stället sökt bevara musiken genom att anordna tävlingar och spelmansstämmor. Bland det mest intressanta inom svensk folkmusik i dag är hur traditionerna upptas och förs vidare av en yngre generation spelmän som medvetet arbetar för att både bevara och levandegöra muskarvet. Enligt OMUS kan den högre musikutbildningen inom denna nya musikärelse hämta lärare och pedagogik. Samtidigt är det viktigt att man i utbildning och forskning garanterar att de regionala folkmusikstilarna, de s. k. folkmusikaliska dialekterna, bevaras. Detsamma gäller också invandrargruppernas folkmusiktraditioner.

Gemenskapsfunktioner präglar också *musiken i folkrörelser och samfund*.

Inom *frikyrkan* finns alltsedan dess begynnelse en stor musikalisk aktivitet och en ständig strävan att med hjälp av kända melodier föra fram det kristna budskapet i sång och spel. Viss kritik finns idag mot kommersialiseringen av samfundsmusiken. Samtidigt har de större frikyrkliga församlingarna tagit upp alltmer av den traditionella historiska kyrkomusiken. *Svenska kyrkan* som tidigare varit främmande för nya musikaliska uttryckssätt har också på många håll närmat sig frikyrkans öppenhet. Att kyrkorna upplåts för jazzkonserter och gospel är ett exempel på detta. Kyrkornas musikaliska profil påverkas således av musiklivets förändring beträffande stil och repertoar. Detta leder enligt OMUS till att vi behöver kyrkomusiker med kunskap i olika musikstilar och former, med öppenhet mot nya musikaliska strömningar och med god samhällsorientering.

Arbetarrörelsens musik växte fram under 1800-talets senare hälft med kampsånger och solidaritetsvisor. Under framförallt 30- och 40-talen ändrades karaktären på de körer och orkestrar som vuxit upp inom rörelsen så att de kom att likna andra amatörcörer och orkestrar när det gällde repertoar och funktioner. Detta sammanföll med att ABF:s musikinsatser alltmer inriktades på att i nya pedagogiska former förmedla och popularisera det borgerliga muskarvet. En liknande utveckling kan iaktas inom *nykterhetsrörelsen*.

I våra dagar finns enligt OMUS tydliga ansatser till återupptagande av en tynande tradition av politisk kampmusik. Detta sker i många pop- och rockgrupper men även i de etablerade folkrörelserna. Musik som internationell symbol för kamp mot förtryck och förnedring är

centrala i repertoaren för grupperna inom denna musikrörelse. Musikrörelsen har bidragit till ett pånyttfött intresse för allsång och allspel.

Vissång och körsång är en mycket livskraftig musiktradition i Sverige. Vistraditionen är i dag en av de mest intressanta då det gäller musikaliskt nyskapande. Körsång bedrivs i många varianter inom och utom kyrkliga samfund och andra folkrörelser. Enligt vissa beräkningar skall drygt 2 % (eller ca 200 000 personer) av svenska folket vara aktiva körsångare.

Vissången måste enligt OMUS uppmärksammas i musikutbildningen på ett sätt som främjar dess konstnärliga särart. OMUS anser också att musikutbildningen måste se som sitt ansvar att skola lärare och musiker som kan vidareutveckla svensk körtradition.

Olika slags *afro-amerikansk musik*, dvs. i första hand jazz- och popmusik, dominerar i dag kvantitativt musikutbudet i Sverige. Denna musikaliska tradition har emellertid nästan helt och hållet förbisetts i musikutbildningen.

Detta kan enligt OMUS bero på att jazz och pop har sitt ursprung i en främmande etnisk och social miljö och att den brutit mot vedertagna traditionella estetiska och sociala normer. Den afro-amerikanska musiken har utvecklats efter två linjer, dels som underhållningsmusik, dels som konstnärlig uttrycksform. I båda fallen används samma musikaliska stilmiddel men detta sker med olika grad av teknisk svårighet och konstnärlig ambition och med högst varierande krav på omväxling och förnyelse. Den underhållningsinriktade jazz- och popmusiken tillgodoser många människors behov av förströelse och har därför kunnat utnyttjas kommersiellt med stor framgång. Musikens värde bedöms oftast i antalet sålda grammofonskivor eller i antalet röster i topp- och hitlistor. Den seriöst syftande jazz- och popmusiken har däremot kommit i ett besvärligt läge. Den trängs mellan en kommersiellt styrd underhållningsmusik och en av tradition sanktionerad konstmusik. Enligt OMUS' uppfattning är det nödvändigt att musikutbildningen liksom musiklivet i övrigt värnar om det musikaliska nyskapande som sker inom jazz och pop, vars stilmiddel är så starkt förankrade i musiksmaken framför allt hos ungdomen.

OMUS konstaterar sammanfattningsvis att vissa musikaliska traditioner har blivit eftersatta i den högre musikutbildningen. Dessa måste nu ges plats i kursinnehållet på ett sätt som tillgodoser den konstnärliga, sociala och pedagogiska egenarten hos varje tradition.

Beträffande musikens funktioner framhåller OMUS att musik är en kulturform som når de flesta människor. Musik spelar en roll i snart sagt alla livets funktioner. Det stora musikintresset exploateras av nöjesindustrin. En tydlig bild av detta får man, menar OMUS, genom att se på försäljningssiffrorna för köp av musikvaror. Svenskarna

har under den senaste tioårsperioden använt en anseelig del av sina ökade inkomster till köp av grammofonskivor, kassetter etc. Försäljningsvolymen har under perioden 1965—1975 ökat från 60 till 500 milj. Samtidigt ökade antalet besök vid konserter och operaföreställningar. Även det borgerliga musikärvets snäva förankring i ett smalt socialt skikt har långsamt förändrats. Studieförbunden rapporterar ett kraftigt ökat antal studiecirklar (ökning med inmot 50 % under perioden 1970—1975). Elevantalet i kommunala musikskolor är uppe i ca 300 000 elever 1975 mot 250 000 år 1970. På många håll i landet har på senare år uppstått nya musikföreningar s. k. musikforum. En rad små skivbolag har bildats, ofta med musikgrupper som initiativtagare. OMUS drar slutsatsen att det finns många inom musiklivet, både enskilda, grupper och organisationer, som eftersträvar alternativ till ett kommersiellt musiksamhälle.

OMUS diskuterar situationen för musikundervisningen för barn och ungdom och konstaterar hur viktiga de första musikupplevelserna i hemmiljön, i förskolan och på grundskolans lågstadium är för barnens senare musikaliska möjligheter. De attityder som grundläggs vid det första mötet med musiken är menar OMUS i hög grad avgörande för musiklivets utveckling på längre sikt. Insatserna för musikundervisningen på dessa stadier är på olika sätt otillräckliga. OMUS nämner den otillräckliga utbildningen av lärare för musikundervisningen på låg- och mellanstadiet och den ytterst allvarliga bristen på behöriga musiklärare på högstadiet. Utvecklingen leder f. n. till att barn och ungdom ofta upplever hemmet, skolan, föreningslivet och kamratkretsen som olika musikmiljöer, helt skilda från varann. Enligt OMUS är det nödvändigt att denna utveckling motverkas. På olika sätt måste en samverkan komma till stånd mellan skolan och den frivilliga musikverksamheten i föreningar och grupper. Vi måste försöka få en ny skolmusiktradition som fungerar ihop med andra musikaktiviteter. Musiklärarnas utbildning måste förändras. Nya former för samverkan om lärartjänster måste skapas mellan skolan, annan kommunal musikverksamhet, frivilliga organisationer och grupper. Detta skulle gynna inte bara barn och ungdom utan människor i alla åldrar.

I avsnittet om musik och teknik anser sig OMUS kunna urskilja olika, delvis motsägande utvecklingstendenser. Den tekniska utvecklingen kan å ena sidan innebära en hämmande styrning av repertoar och utförande. Massproduktion av "perfekta" inspelningar leder till likriktning av musikutbud och publiksmak och medför också att kontakten mellan musiker och publik upphör. Å andra sidan kan de tekniska framstegen leda till nya musikaliska uttrycksmöjligheter (olika kombinationer instrument-elektronik, datastyrd elektronmusik, olika multimediaformer) och intressanta pedagogiska hjälpmedel.

OMUS menar att den tekniska utvecklingen även om den är svårbedömd måste ha en självskriven plats vid planeringen av den framtida musikutbildningen.

Musiken i etermedierna kan spela en avgörande roll för ett ökat aktivt musikintresse och musicerande. Sveriges Radio och TV gör både direkta och indirekta pedagogiska insatser. OMUS konstaterar att musikpolitiken i svensk radio och TV i hög grad påverkar grundförutsättningarna för musikutbildning och musikliv. En oavbruten kritisk granskning av musikpolitiken utifrån kulturpolitiska utgångspunkter är därför nödvändig. OMUS anser också att det behövs ett mer utvecklat samarbete mellan musikutbildning och etermedia i fråga om framtida musikpedagogiska satsningar.

Utrymmet för musikaliskt nyskapande i den högre musikutbildningen måste ökas. Hittills har tonvikten i den högre musikutbildningen legat på att ge teknisk och konstnärlig förmåga att tolka verk huvudsakligen från det borgerliga musikarvet. OMUS anser att detta är en viktig del av en musikers utbildning. I framtiden kommer det alltid att behövas specialister för att tolka och återge denna tradition. En strävan att nå perfektion i framförandet av ett begränsat antal verk riskerar emellertid, menar OMUS, att gå ut över förmågan att själv skapa musik.

Nyskapande måste gälla alla slags musikaliska uttryckssätt, både vad man kan kalla noterad musik, improviserad musik och elektronmusik, och kunna ske både enskilt och i grupp. Genom att komplettera utbildningen med sådana kreativa moment kan utbildningen på ett annat sätt än hittills vara med och utveckla musikskapandet. Behovet av nyskapande är enligt OMUS utomordentligt stort. Musik behövs för nya sociala funktioner. Den konstnärliga förnyelsen behöver stimuleras. Framför allt är det viktigt att ge utbildning i skapande av populär musik, som kan innebära alternativ till den musik som är gjord i spekulativa syften.

I sin sammanfattning konstaterar OMUS att musiken är en kvantitativt stor sektor av kulturlivet. Många människor kan intresseras och engageras. Musik kan utvecklas som en aktivitet för självförverkligande och som medel för gemenskap och social kommunikation. Det är emellertid också uppenbart att de tendenser som hotar kulturlivet i stort får ett starkt genomslag på musikområdet. En kulturpolitiskt medveten satsning på musikundervisning och yrkesutbildning i musik kan få stor effekt i denna situation. En sådan satsning kan med hänsyn till musikens betydelse för människor också betraktas som en form av framsynt socialpolitik. Den kan dessutom utgöra en viss garanti för att kvalitetsambitioner i högre grad än ekonomiska vinstintressen blir styrande för musiklivets utveckling.

3.2 Mål och riktlinjer

De förslag till mål och riktlinjer som OMUS lägger fram avser musikutbildningen på högskolenivå. OMUS framhåller att något samlat försök att precisera mål och ansvarsområde för musikutbildningen på denna nivå hittills inte har gjorts. I samband med att musikutbildningen nu skall inordnas i högskolan är det viktigt både att ange ansvarsområdet och formulera mål och riktlinjer för verksamheten.

Den viktigaste ideologiska utgångspunkten för OMUS' arbete har varit det kulturpolitiska program som antogs av riksdagen år 1974 (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 278). Dessutom har OMUS tagit hänsyn till olika målformuleringar för verksamhet som har samband speciellt med någon av de olika utbildningsvägarna på musikområdet och deras studiemål. OMUS utgår också ifrån högskolans allmänna mål och inriktning. OMUS föreslår en omprövning av de formuleringar i förslaget till högskolelag som handlar om forskning och högskoleutbildningens vetenskapliga grund. OMUS menar att formuleringarna i förslaget anknyter för ensidigt till tidigare universitetstradition och begränsar sig till de teoretiska utbildningsinslagen. Det praktiskt konstnärliga och pedagogiska utvecklingsarbetet inom högskoleutbildningen i musik liksom inom andra kulturutbildningar är inte, i varje fall inte i normalt språkbruk, forskning i strikt vetenskaplig mening. Lagtexten måste därför kompletteras. Annars riskerar kultursektorn att missgynnas i den nya högskolan.

OMUS föreslår följande övergripande mål för utbildningen.

Målet för den högre musikutbildningen är att ge dem som ämnar bli yrkesverksamma inom musikområdet sådana kunskaper, färdigheter och attityder, att de är förberedda för att arbeta inom svenskt musikliv i linje med de allmänna principerna för den svenska kulturpolitiken. De skall genom utbildningen bli medvetna om sitt ansvar för att levandegöra det musikaliska kulturarvet i vid mening samt för att utveckla och förnya musiklivet.

Vidare föreslår OMUS riktlinjer för verksamheten i följande 22 punkter.

1) Den högre musikutbildningen skall medverka till att reella förutsättningar skapas för största möjliga yttrandefrihet på musikområdet. Den skall eftersträva att arbeta oberoende av genrebegränsningar med en öppen sökande attityd gentemot skiftande musikaliska uttrycksmöjligheter. Den skall fungera som ett fritt forum för ny experimentell musik och andra sådana musikaliska uttrycksformer som kan ha svårt att bli uppmärksammade och prövade inom ramarna för vårt musikliv.

Den högre musikutbildningen skall stimulera till en levande debatt med ständig prövning av de olika estetiska, psykologiska och sociala element som ingår i bedömningar av musikens kvaliteter.

2) Den högre musikutbildningen skall verka för att ett rikt och mångsidigt utbud av musikalier, läromedel och pedagogisk litteratur blir till-

gängligt och kritiskt granskat på olika nivåer av undervisning och utbildning. Den har ett speciellt ansvar för att musikalier och litteratur publiceras oberoende av kommersiella hänsyn.

3) Den högre musikutbildningen skall vara så organiserad och tillämpa sådana pedagogiska metoder att de studerandes förmåga till eget skapande utvecklas och förstärks under studietiden. Den skall därtill eftersträva att ge de studerande sådana attityder och färdigheter att de senare som yrkesverksamma artister och pedagoger kan uppmuntra och inspirera till skapande aktiviteter.

4) Den högre musikutbildningen skall anordna fortbildning och vidareutbildning även för sådana individer eller grupper som spontant utvecklat egna musikaliska aktiviteter, t. ex. pop- och jazzgrupper, sådana som spelar folkmusik eller arbetar med elektronmusik.

5) Den högre musikutbildningen ansvarar för en vidareutveckling av musikens möjligheter att skapa gemenskap mellan människor. Musiken som kommunikation och sociala sidor av musiklivet måste vara väsentliga inslag i den högre musikutbildningen. Utbildningen skall göra de studerande rustade att i sin framtida yrkestoll kommunicera med människor i olika sammanhang, både vid estradframförande av musik och om det gäller att musikaliskt aktivera grupper i olika miljöer. Det skall t. ex. ingå som en naturlig del i yrkesrollen att muntligt eller skriftligt förbereda en publik inför en musikupplevelse och att med olika medel söka frigöra människor från negativa förhållningssätt till vissa musikformer.

6) Den högre musikutbildningen skall ge de studerande aktuell kunskap om och praktisk erfarenhet av det folkliga musiklivets och amatörmusicerandets villkor.

7) Den högre musikutbildningen skall orientera de studerande om den svenska kulturpolitikens mål och medel, bl. a. formerna för samhällets kulturstöd, fackliga förhållanden, folkrörelsernas verksamhet, skolundervisningen och musikutbildningens organisation. Utbildningen skall särskilt söka ge de studerande allsidig information om arbetsmarknaden på musikområdet.

8) Den högre musikutbildningen skall principiellt stå oberoende gentemot kommersiella hänsyn i betydelsen privatekonomiska intressen. Detta skall gälla såväl valet av repertoar och läromedel som kursernas inriktning.

9) Den högre musikutbildningen skall göra de studerande rustade att analysera musikfunktionerna och musikverk så att de blir medvetna om hur musik kommersiellt kan utnyttjas med negativ verkan för kulturlivet.

10) Den högre musikutbildningen har ansvar även för sådana genrer och musikformer som hittills varit underrepresenterade i utbildningen. Dit hör såväl olika former av improvisatorisk musik som folk- och konstmusik från skilda kulturmiljöer. Utbildningen bör i enlighet med sitt kulturpolitiska ansvar söka stödja och utveckla sådana former av populärmusik som skapas utifrån konstnärliga, sociala och pedagogiska ambitioner och inte i kommersiellt spekulationssyfte.

11) Vid lokalisering av den högre musikutbildningen bör eftersträvas jämlikhet för studerande från olika landsdelar att nå utbildningsorten. Man skall även beakta den betydelse utbildningen kan ha för det regionala musiklivet. Samtidigt måste hänsyn tas till att begränsade resurser ej kan splittras på för många enheter. I de fall då endast en eller ett fåtal specialutbildningar kan anordnas, eftersom resurserna annars skulle bli alltför splittrade, måste dessa utbildningar anses ha ett ansvar för

hela landet, och ett samarbete skall etableras mellan högskoleenheterna så att alla berörda studerande får möjlighet att utnyttja utbildningen.

12) Samhällets politiskt ansvariga och anslagsbeviljande organ skall ange målen för och göra principiella avgränsningar av resp. linjers ansvarsområde, ge dem uppgifter att tillgodose olika gruppers behov och ange vilka huvudmoment som bör ingå i utbildningen. Varje linje eller kurs skall själv inom de angivna ramarna utveckla innehållet och metodiken i undervisningen under ständig samverkan mellan lärare, studerande och representanter för yrkeslivet.

13) Varje linje eller kurs inom den högre musikutbildningen skall utan organisatoriska hinder kunna ta initiativ för att skapa en viss egen profil t. ex. i anslutning till det lokala och regionala musiklivets möjligheter och behov.

14) Den högre musikutbildningen skall hos samtliga studerande söka skapa intresse för behovet av musik inom olika hittills eftersatta grupper i vårt samhälle samt en förståelse för deras särskilda svårigheter. Utbildningen skall ge de studerande praktisk erfarenhet av metoder att ge olika grupper möjligheter till direkt upplevelse av musik, även gravt fysiskt eller psykiskt handikappade. De s. k. omusikaliska är ur kulturpolitisk synvinkel intressanta målgrupper.

15) Väsentligt är att barn och ungdom genom aktivt deltagande i opretentiöst musicerande får en positiv upplevelse av sin egen skapande förmåga. Nybörjar metodiken måste speciellt beaktas inom den högre musikutbildningen och utvecklas så att alla oberoende av musikalisk färdighet kan uppleva lusten att själva musicera och i skolan grundlägga ett bestående musikintresse.

16) Den högre musikutbildningen har ett ansvar för att olika invandrargrupper stimuleras att odla sina egna musikaliska traditioner.

17) Den högre musikutbildningen har ett principiellt ansvar för musiklivets förnyelse och skall själv eftersträva att initiera och pröva nya uttrycksformer. De som är verksamma inom utbildningen måste vara lyhörda för nya musikformer och musikaliska behov som växer fram inom olika grupper, både i Sverige och på det internationella fältet. Den högre musikutbildningen skall ständigt kritiskt bevaka musiklivet och skall söka medvetandegöra de studerande om pågående förändringar, antingen dessa orsakas av samhällets omvandling, de betingas av ny teknik eller hör samman med nya konstnärliga intryck.

18) Den högre musikutbildningen skall etablera ett fortlöpande samarbete med den musikvetenskapliga forskningen liksom med forskning och utvecklingsarbete i övriga grenar av den nya högskolan för ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter på olika fält.

19) Den högre musikutbildningen skall avsätta särskilda resurser för fortbildning av de lärare som arbetar inom högskolorna, så att de kan tillgodogöra sig nya rön i metodik och pedagogik. Det är viktigt att de olika högskoleenheterna och linjerna samverkar så att lärare inom samma ämnesområden kan ge varandra impulser och erfarenheter.

20) Den högre musikutbildningen skall göra de studerande medvetna om olika musikgenrers och enskilda musikverks historiska och sociala bakgrund samtidigt som de skall inspireras att ge äldre tiders musik friska levande tolkningar.

21) Den högre musikutbildningen skall arbeta i ständig växelverkan med musikutbildning och musikliv utanför Sveriges gränser. Utbyte av lärare och studerande över nationsgränserna ger kunskap om andra län-

ders och folks musikaliska traditioner och särprägel, men kommer samtidigt att stimulera utbildningarna inom Sverige att utforma sin egenart.

22) Den högre musikutbildningen skall göra de studerande medvetna om att det moderna industrisamhället medför allvarliga risker för en allmänt försämrad ljudmiljö för människan.

Alla musikutbildade bör vara beredda att medvetandegöra människor om ljudmiljöns problem och stimulera till insatser för förbättrade akustiska miljöer i hemmen, på arbetsplatserna och ute i det övriga samhället.

3.3 Konsekvenser för musikutbildningen — utvecklingsbehov och planeringsproblem

OMUS gör ett försök att ange de viktigaste kraven på förändring av musikutbildningens inriktning och innehåll och att sammanfatta olika planerings- och avvägningsproblem, sett utifrån föreslagna mål och riktlinjer.

Förslaget innebär att ansvarsområdet för utbildningen vidgas. Nya krav ställs på inriktningen och på vad utbildningen förmedlar i form av kunskaper, färdigheter och attityder. Jämsides härmed måste pedagogiken utvecklas och förnyas. Allt detta leder till att utbildningen måste styras efter nya principer.

OMUS talar om kraven på förändring och förnyelse i termer av *attityder* i utbildningen. OMUS menar att det är relativt lätt att precisera vad utbildningen skall förmedla i form av kunskaper och färdigheter. Det är emellertid svårare att i ord definiera vilka attityder som musikutbildningen skall stimulera hos de studerande. Ändå är enligt OMUS attityderna väl så väsentliga som de teoretiska kunskaperna och praktiska färdigheterna.

OMUS konstaterar att musikutbildningen måste präglas av en *öppen, sökande, kritisk attityd*. Det innebär generositet och tolerans inte bara gentemot olika välkända musikaliska genrer och uttrycksmedel utan också mot det som verkar artskilt och främmande antingen det är fråga om helt nya, experimenterande eller på annat sätt särpräglade musikaliska uttryck. Den öppna attityden innebär att de musikutbildade skaffar sig en ärlig vilja att söka förstå de värderingar och smakriktningar de möter hos olika grupper i samhället. De måste vara beredda att skapa musik för, musicera med eller undervisa också grupper eller enskilda som inte tillhör dem som blivit privilegierade med en utpräglad musikalisk begåvning eller haft möjlighet att nå en hög grad av egen musikercfarehet.

Med den öppna inställningen sammanhänger enligt OMUS en attityd av kritisk analys och värdering. Musikutbildningen kan framgent inte binda sig vid vissa genrer och uttrycksmedel som de enda kvalitetsbärande. Kvalitetsfrågorna måste ständigt omprövas. Musikern bör vara beredd att motivera sitt repertoarval, musikläraren bör på samma sätt

kunna motivera sitt val av musik och metod inför olika slags elevgrupper.

Attityderna till musikens sociala funktioner, dvs. förståelsen och känslan för musikens stora sociala och kommunikativa möjligheter bör utvecklas i utbildningen. Detta innebär bl. a. att stimulera de studerande att söka sig nya musikmiljöer, att vidga kretsarna av intresserad publik och att arbeta för att flera blir aktivt musicerande. Alla musikutbildade, både musiker och musiklärare, har med andra ord ett pedagogiskt ansvar. Även om det finns olika inställning till hur detta ansvar bäst kan komma till uttryck och även om metoderna kan variera.

En kreativ attityd måste enligt OMUS prägla både utbildningen och pedagogiken. Lärarna måste på alla sätt stimulera den studerandes eget skapande. Musikutbildningen måste anknyta till den allmänpedagogiska utvecklingen och till krav på förändringar i relationerna mellan lärare och studerande. Med den kreativa attityden följer också ett ökat intresse för en annorlunda metodik i den allmänna musikundervisningen, framför allt på dess tidiga stadier, en metodik som innebär att man undviker alltför tidigt insatta prestationskrav, stimulerar eget skapande och kan ge gehörsträning i lämpliga former.

Frågor rörande planerings- och avvägningsproblem sammanfattas på följande sätt.

Musik både som konst och som kommunikationsmedel är enligt OMUS en uttrycksform som är beroende av stor frihet för att utvecklas. Denna frihet måste finnas också inom musikutbildningen. Individuella begåvningar måste få utvecklas och personliga uttrycksbehov tillfredsställas. Samtidigt är det fråga om utbildning som behöver en fast organisation för olika gemensamma moment, praktiskt musicerande i olika ensembleformer och en varierad pedagogisk verksamhet. Musikutbildningen behöver alltså *organiserade ramar*. Ramar som ger rimlig administrativ stadga och möjlighet till en resursfördelning relaterad till behoven i musiklivet är också ett intresse från samhällets sida. Risk finns emellertid att själva ramarna hämmar och begränsar den frihet som utbildningen samtidigt är beroende av. Risk finns också att friheten begränsas på andra sätt, t. ex. genom begränsning till studiemål som alltför ensidigt inriktas på etablerade yrkesroller och musikformer. De ramar som föreslås syftar till största möjliga frihet åt den musikaliska utvecklingen men också att tillgodose utbildningens och samhällets andra intressen.

OMUS konstaterar att utvecklingstakten i musiklivet är snabb och att det därför är nödvändigt att planera utbildningen på ett sådant sätt att en garanti för *föränderlighet och kontinuerlig förnyelse* är inbyggd i systemet. Innehållet i utbildningen måste kunna omprövas i takt med förändrade behov. Enligt OMUS' uppfattning är detta möjligt endast om utbildningen står öppen för påverkan utifrån, från yrkeslivet och

samhället i övrigt. Musikutbildningens innehåll och metoder måste växa fram i ett samspel mellan dem som är ansvariga för utbildningen, de studerande och människor som har erfarenheter av musik- och yrkeslivet. Ett av de viktigaste konkreta kraven ligger i förslaget till varvad praktik i utbildningen, som kan ge de studerande realistiska erfarenheter av sin framtida yrkesroll men också material för analys och kritisk granskning.

OMUS konstaterar att den framtida musikutbildningen måste ge plats för *musikens mångfald*. Vissa genrer har hittills fått utveckla sin egen pedagogik med ringa eller inget stöd från det allmänna. Om dessa genrer över huvud taget kan pedagogiskt utvecklas i en institutionaliserad form är omdiskuterat. OMUS anser emellertid att en konfrontation mellan olika musikformer inom en och samma institution kan vara av stort värde. Det kan leda till ett fruktbart utbyte och motverka den misstro och misstänksamhet mellan de olika intresseområdena som nu finns.

Det svåraste problemet vid planeringen av musikutbildningen på högskolenivå är att inom en rimlig studietid bereda utrymme för allt det stoff som musikområdet kräver. Genom att kraven på musikalisk allmänorientering, på repertoarkännedom, på erfarenheter av nya ensembletyper och arbetssätt hela tiden stegras blir detta stoff ständigt mer komplicerat och mångfaldigt. Därtill kommer att musik är ett praktiskt ämne och att en musikalisk färdighetsträning kräver tid. I färdighetsträningen ingår en konstnärlig mognadsprocess som inte kan forceras.

OMUS för vissa resonemang om färdighetsträningen och riskerna med alltför högt uppdrivna perfektionskrav. Balansen mellan bredd och specialisering måste enligt OMUS i någon mån få avgöras i varje särskilt fall, med hänsyn till individuella behov. Det får dock inte vara fråga om att välja antingen bredd eller specialisering. Principen måste vara att utbildningsledning, yrkeslivets representanter och inte minst de studerande själva prövar vad som kan vara en rimlig avvägning mellan bredd och specialisering med tanke på studiemålet och yrkesrollen och med hänsyn till kravet på en rimlig studietid. OMUS har utgått från att det i den utbildning man föreslår skall bli möjligt att göra sådana avvägningar. OMUS har vidare försökt tillämpa ett realistiskt synsätt på utbildningens möjligheter att tillgodose utbildningskraven. Utbildningen kan enligt OMUS endast garantera ett visst mått av allmän orientering, kunskaper, färdigheter och praktisk tillämpning. Den ger *beredskap* att påbörja ett yrkesmässigt arbete inom musiklivet. OMUS räknar med att en stor resurs i framtiden måste finnas för fortbildning och vidareutbildning av redan yrkesverksamma.

Den styrningsmodell som OMUS föreslår innebär att utbildningen skall styras efter två huvudprinciper. Den första är att utbildningen måste ge de studerande en möjlighet att utveckla sina personliga musikaliska uttrycksmöjligheter, den andra att utbildningen

måste anknyta till de musikaliska behoven i samhället och således styras av de utbildades tänkta yrkesroller i det framtida musiklivet. De studerande måste ständigt ställa sina personliga intressen och sin speciella begåvning i relation till en realistisk syn på musikens funktioner i samhället.

OMUS avvisar med förslaget musikutbildningens traditionella styrningsmodell. Denna kan enligt OMUS beskrivas så att utbildningen präglas av ett fixerat kvalitetsbegrepp, som främst definieras av de i utbildningen verksamma lärarnas kunskaper, attityder och intressen. En annan ledande princip kan enligt OMUS sägas bestå i att det ytterst eftersträvade studiemålet är att uppnå särskilt ansedda och framstående positioner, t. ex. solistrollen. De som inte under en ständigt pågående gallringsprocess uppnår detta toppskikt i pyramiden får inta andra platser i systemet, t. ex. pedagogens roll. En styrningsmodell av detta slag kan inte, menar OMUS, överensstämma med den nya kulturpolitikens krav.

OMUS för i detta sammanhang ett resonemang om kvalitet och kvalitetsbegreppet som utmynnar i uppfattningen att musikutbildningen inte kan arbeta utifrån ett fixerat kvalitetsbegrepp. I stället måste man ständigt i utbildningen kritiskt granska de värderingsnormer som används vid bedömning av olika musikaliska eller pedagogiska prestationer. I sitt resonemang anför OMUS följande.

Kvalitet är ett av dessa värdeladdade ord, som ständigt återkommer i debatten. Det är samtidigt ytterst svårt att exakt definiera eftersom det inte är något entydigt begrepp. Det kan gälla själva musiken, ibland används det om upplevelsen av musiken, ofta avser det snarast färdighetsnivån hos den som musicerar. Kvaliteten i en viss musikform kan också definieras sociologiskt: musik uppfattas av en viss grupp äga god kvalitet eftersom den motsvarar denna grupps förväntningar. Kvaliteten i en musiklärarens pedagogiska verksamhet bör bedömas utifrån den effekt hans undervisning har i den grupp han arbetar i. I fråga om den högre utbildningens kvalitet kan sägas att den bör värderas utifrån hur väl utbildningen lyckas tillgodose de behov som för de studerande är väsentliga i relation till deras personliga studiemål eller om man vill formulera det så, den yrkesroll de önskar förverkliga i musiklivet. Kvalitetsbegreppet har i många sammanhang en moralisk dimension särskilt när diskussionen rör den konflikt som uppstår mellan musiken som handelsvara och musiken som kulturprodukt.

3.4 Utbildning efter musiklivets behov

3.4.1 Yrkesroller i musiklivet

OMUS har strävat efter att så konkret som möjligt förankra sina studieorganisatoriska förslag i musiklivets reella behov. OMUS har därför låtit olika experter studera vad man kallar yrkesroller på musikområdet. Det mest omfattande arbetet har lagts ner på att analysera

utbildningskraven för de fyra stora yrkesrollerna nämligen artister, instrumentalpedagoger, den breda musikpedagogen och läraren i musik för skolväsendet. I sammanhanget gör OMUS en jämförelse mellan lärarens och cirkelledarens roll. OMUS redovisar också sina synpunkter på den framtida lärarrollen i skolan och högskolan. Vidare ingår i analysen yrkesroller som ensembleledare och dirigenter, korister och den yrkesroll som sammantaget kan beskrivas som komponist—arrangör—musikmakare. Någon särskild diskussion om kyrkomusikerns yrkesroll förs inte med tanke på den genomgång av utbildningskraven för kyrkomusiker som gjordes innan utbildningen reformerades år 1972. OMUS har också redovisat synpunkter på kombinationsyrken i vilka musik ingår och nämner i sammanhanget nya tekniska musikyrken såsom musiktekniker, studiotekniker och ljudingenjörer samt de slags yrkesuppgifter som kan hänföras till området kulturförmedling och kulturkommunikation.

3.4.2 Studieorganisation

Eftersom den reformerade musikutbildningen skall inordnas i högskoleorganisationen ansluter sig OMUS i sitt förslag till det studieorganisatoriska system och den terminologi som skall tillämpas i den nya högskolan. För grundläggande utbildning föreslår OMUS således allmänna, lokala och individuella utbildningslinjer. Vidare förutsätter OMUS att det på musikområdet också skall finnas olika slags påbyggnadsutbildning anknuten till linjerna och enstaka kurser för bl. a. fortbildning och vidareutbildning.

OMUS konstaterar att de yrken som musikutbildningen syftar till i princip har två olika inriktningar. I det ena fallet är den yrkesverksamme främst inriktad på att uttrycka sig musikaliskt på kvalificerad konstnärlig nivå. Detta kan innebära många olika slags yrkesuppgifter t. ex. att sjunga och spela för och med olika publikgrupper, att som ensembleledare studera in och leda musikverk eller att arrangera och komponera musik som är avsedd att framföras. I det andra fallet syftar yrkesverksamheten i huvudsak till att undervisa olika grupper om musik, att stimulera och inspirera till musicerande, att ge handledning i instrumentalspel, sång, gehör, ensemblemusicerande etc. I det första fallet är det fråga om musikerfunktioner, i det andra lärarfunktioner. OMUS anser det ändamålsenligt att använda dessa två principiellt åtskilda yrkesinriktningar som indelningsgrund för studieorganisationen. Samtidigt betonar OMUS att de angivna funktionerna sällan finns renodlade hos den enskilde yrkesutövaren. Vid konstruktionen av utbildningen bör avgränsningen mellan de båda huvudinriktningarna därför göras så flytande som möjligt.

Med stöd av den angivna indelningsgrunden föreslår OMUS att huvuddelen av utbildningen organiseras på två allmänna utbild-

ningslinjer, en musiklärarlinje och en musikerlinje. Kyrkomusikerutbildningen bör liksom f. n. organiseras på en särskild allmän utbildningslinje, kyrkomusikerlinjen. Vidare föreslås en ny typ av kombinationsutbildning med inslag av musik.

Inom den föreslagna *musiklärarlinjen* har OMUS fört ihop utbildning av lärare i musik för grundskola och gymnasieskola, för kommunala musikskolor liksom utbildning av ledare eller lärare för musikverksamhet i form av studiecirklar, för gruppverksamhet etc. Linjen bör enligt förslaget omfatta både utbildning av lärare med inriktning enbart på musik (ettämneslärare) och tvåämneslärare, som kombinerar musik med annat ämne. Även rytmiklärarutbildning skall enligt förslaget ingå i linjen. OMUS är angelägen om att rytmikpedagogikens synsätt och metodik i större utsträckning än hittills kan påverka både musiklärare- och musikerutbildningen. Den speciella utbildningen av rytmiklärare som nu finns vid bl. a. Svenska Dalcroze-seminariet bör ingå som en särskild variant i musiklärarlinjen.

OMUS föreslår att alla som fått sin musikaliska och pedagogiska utbildning på musiklärarlinjen i fortsättningen skall kallas musiklärare. Termen musikpedagog som nu används för att ange att vederbörande genomgått viss sådan utbildning (jfr kap. 2 i betänkandet) bör enligt OMUS endast användas som en allmän beteckning på personer som sysslar med musikpedagogisk verksamhet.

OMUS har i sitt förslag medvetet bortsett från nuvarande system för tjänster och behörighet på musiklärarområdet. I stället menar OMUS att tjänsteorganisation och anställningsvillkor liksom behörighetsregler bör ändras så att musiklärare med den nya utbildningen kan i sin tjänst ha uppgifter både i skolan, kommunal musikskola, annan frivillig musikverksamhet inom folkbildning och föreningsliv samt i kyrkliga samfund. OMUS nämner att en utveckling i denna riktning är på gång bl. a. till följd av uttalandena från regering och riksdag i samband med beslutet om SIA-reformen (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 329).

Kyrkomusikerlinjen lämnar OMUS i stort sett oförändrad både vad gäller studieorganisation och innehåll. Det som enligt OMUS behöver förändras är den praktisk-pedagogiska utbildningen inom linjen. Några förslag till sådana förändringar ingår inte i principbetänkandet. OMUS föreslår emellertid att kyrkomusikerlinjen med hänsyn till sin inriktning och karaktären hos de yrkesuppgifter till vilka den syftar organisatoriskt bör höra nära samman med musiklärarlinjen. Detta bör enligt OMUS få till följd att kyrkomusikerlinjen och musiklärarlinjen skall höra till ansvarsområdet för samma linjenämnd (se vidare kap. 7 i betänkandet).

Musikerlinjen skall i OMUS' förslag täcka behovet av utbildning för

alla de många skiftande yrkesroller som i bakgrundsmaterialet hänförs till samlingsbegreppet artist, däribland orkestermusiker, andra instrumentalister, musiker som företräder andra genrer än de redan etablerade, komponister, arrangörer och ensembleledare.

Den framtida musikerrollen bör enligt OMUS innebära en syntes av musiker, arrangör, komponist och ensembleledare, där inslaget av skapande verksamhet är det centrala. OMUS föreslår därför att kurser med inriktning mot musikaliskt skapande bör ingå i musikerlinjen på alla platser där den skall inrättas och inte som hittills endast finnas på ett ställe inom en exklusiv form av kompositionsutbildning. Utbildningen av ensembleledare bör avse alla former av ensembleledarskap, både inom instrumental- och vokalmusiken. Någon utbildning av enbart korister bör enligt OMUS inte ske. Kvalificerade körsångare bör samtidigt utbildas till pedagoger och ensembleledare.

Alla studerande inom musikerlinjen skall också få en viss pedagogisk basutbildning. Därtill skall inom linjen finnas utbildning av vad OMUS kallar specialiserade pedagoger, som bör kunna vara specialiserade antingen på olika instrument (violinpedagog etc.) eller på olika musikgenrer (jazzpedagog etc.) eller ämnesspecialiserade (t. ex. på ensembleledning, gehör och satslära, komposition och arrangering).

OMUS anser att det finns risk för att de nuvarande anställningsförhållandena på musikerområdet kan styra utbildningens inriktning. Fast anställda musiker finns huvudsakligen i regionmusiken, de statsunderstödda symfoniorkestrarna och i vissa teaterensembler medan man i övrigt är hänvisade till frilansverksamhet. Genom att det finns möjlighet till trygga ensembleanställningar på ett område och genom att frilansmarknaden är osäker riskerar man att utbildningen tar för stor hänsyn till de fasta ensemblens yrkeskrav. OMUS menar att det är en kulturpolitisk fråga av stor vikt att samhället i olika former stöder frilansmusikernas yrkesverksamhet. Därmed skulle det också finnas bättre garantier för att en rimlig andel av utbildningsresurserna skulle komma frilansområdet till del.

OMUS tar upp behovet av kombinationsutbildningar med inslag av musik och konstaterar att kombinationsmöjligheterna f. n. är mycket få. En av fördelarna med musikutbildningens anslutning till högskolan är enligt OMUS att detta öppnar vägar för olika nya kombinationsutbildningar. Det kan också ge möjligheter till ett bättre fungerande samarbete mellan musikutbildningen och annan högskoleutbildning. OMUS nämner här särskilt behovet av utvidgat samarbete mellan musikleklarutbildningen och övrig lärarutbildning.

OMUS anser att det finns ett stort behov av nya kombinationsmöjligheter mellan den praktisk-musikaliska utbildning, som musikhögskolorna nu svarar för, och musikvetenskap. Vidare nämner OMUS

behov av nya tvärkulturella utbildningskombinationer med både praktiska och teoretiska inslag.

Kombinationsutbildningen är enligt OMUS särskilt viktig som underlag för olika yrkesroller som kulturförmedlare. Att det föreligger förslag om en ny allmän utbildningslinje för kulturkommunikation inom högskolan anser OMUS vara värdefullt. OMUS är inställd på att folkhögskolan bör spela en stor roll i utbildningen för kulturförmedlande uppgifter och är också medveten om att en stor del av utbildningsbehoven kan täckas genom differentierade insatser i form av vidareutbildning och fortbildning. Ändå måste det enligt OMUS vara ett kulturpolitiskt intresse att högskolan tar sin del av ansvaret. Utbildning för kulturkommunikation och kulturförmedling är ett rikt differentierat fält. En rad för kulturområdet viktiga och värdefulla kombinationsutbildningar behöver finnas inom högskolan som grundläggande utbildning. OMUS menar emellertid att den föreslagna utbildningslinjen — ifall dess syfte skall vara aktiv kulturförmedling och praktisk kulturkommunikation — har en alltför teoretisk, analyserande inriktning. Linjen bör i sin slutgiltiga form göras mer verklighetsanknuten och yrkesanpassad och ges ett mer varierat och praktiskt inriktat innehåll. Som ett led i en sådan utveckling föreslår OMUS att *den allmänna utbildningslinjen för kulturkommunikation* utvidgas med en *speciell variant på musikområdet*.

När det gäller påbyggnadsutbildning ger OMUS vissa exempel. Påbyggnadsutbildning i komposition och arrangemang, ensembleledning och dirigering och med solistisk inriktning inom sång- och instrumentalutbildningen bör höras till musikerlinjens ansvarsområde medan det inom musiklärlarlinjen kan finnas påbyggnadsutbildning för speciella arbetsfält, t. ex. musikterapi, olika slags lärarutbildning på högskolenivå. Inte heller när det gäller påbyggnadsutbildning bör avgränsningen mellan linjerna vara för markerad. För påbyggnadsutbildning i ensembleledning och komposition bör exempelvis genomgången musiklärlarlinje vara en väl så god grund som musikerlinjen. Givetvis måste dock viss påbyggnadsutbildning bygga på en speciell utbildningslinje. Så bör exempelvis solistisk påbyggnadsutbildning kräva genomgången musikerlinje.

OMUS tar slutligen också upp behovet för hela kultursektorn inom högskolan att bygga upp utbildning på nivå med forskarutbildningen som också kombinerar teoretiska inslag med praktiskt konstnärliga studier på hög nivå. Enligt OMUS är det av stor betydelse att det konstnärliga och kulturpolitiska utvecklingsarbetet kan få stöd i denna form. OMUS nämner för musikens del bl. a. det musikpedagogiska och musiksociologiska området. OMUS menar att definitionsfrågan, som givetvis sammanhänger med frågan om att på kulturområdet finna en motsvarighet till forskning, bör lösas av forskarutbildningsutredningen.

3.4.3 Sambandet utbildning—yrkesliv

OMUS välkomnar för musikutbildningens del de olika former för samband utbildning—yrkesliv som finns i de beslutade riktlinjerna för högskolereformen, bl. a. representation för yrkeslivet i linjenämnderna. OMUS betonar att linjenämnderna bör ha ett avgörande inflytande över utbildningens innehåll och inriktning. OMUS menar också att högskolelärarnas fortlöpande kontakt med yrkeslivet måste säkerställas. Detta bör praktiskt påverka lärarnas anställningsformer (se vidare kap. 7).

Hela den principiella syn som OMUS har på utbildningen och dess kontakt med yrkesliv och samhälle leder till kravet att de studerande skall kunna uppehålla en kontinuerlig kontakt med yrkeslivet under hela utbildningstiden. Detta kan bäst ske genom s.k. varvad praktik. OMUS framhåller de många fördelar som kan nås genom förslaget. Praktiken bör kunna bidra till att ge de studerande en realistisk syn på sin kommande yrkessituation och öka deras motivation inför olika moment i utbildningen. För utbildningen kan praktiken ge intressanta återkopplingseffekter genom att den utnyttjas för kritisk analys av erfarenheter och därmed på ett aktivt sätt ökar kännedomen inom utbildningen om musiklivets förändringar och regionala skiftningar. Praktiken kommer också att positivt påverka utbildningsresultatet genom att bidra till att hos de studerande skapa den eftersträlvade attityden av medansvar och beredskap för aktiva insatser i musiklivet. Praktiken kan också rätt använd ge många positiva kulturpolitiska effekter i form av stimulans åt det lokala och regionala musiklivet.

OMUS' förslag innebär att fyra former av praktik skall ingå i utbildningen. Det första praktikinslaget bör vara auskultationen inom olika arbetsfält och musikmiljöer. Handledda övningar bör läggas in i utbildningen efter ca tre terminers studier. De handledda övningarna bör successivt övergå i mer självständiga övningar. Härutöver bör varje studerande få en längre sammanhängande praktikperiod.

Den av OMUS föreslagna praktiken blir mycket varierad för olika grupper av studerande. Med hänsyn härtill menar OMUS att det inte bör vara någon skyldighet för vare sig kommuner, institutioner eller andra att ta emot praktikanter. En viktig och lämplig form för praktik är enligt OMUS projekt som utbildningen anordnar i olika slags samarbete med myndigheter, institutioner och organisationer.

Praktiken bör finansieras med studiemedel.

När det gäller ansvaret för praktikorganisationen föreslår OMUS att de nuvarande lärarhögskolorna skall svara för praktiken inom musikhöghögskolan medan ansvaret för praktiken inom musikerlinjen bör åvila de nuvarande musikhögskolorna.

3.4.4 Utbildningslinjernas konstruktion

De grundläggande kraven som de olika yrkesrollerna ställer är i viss mån likartade. Viktiga principiella skillnader finns dock som påverkar den allmänna inriktningen av utbildningen. OMUS diskuterar skillnaden mellan musklärare och musiker och mellan musklärare och specialiserade pedagoger.

OMUS framhåller, att man måste kräva av musklärare att de är musikaliskt allmänbildade. Detta medför flera olika krav på utbildningen som OMUS ger exempel på. När det gäller musiker kan man inte ställa samma grundkrav på bred baskunskap. Samtidigt framhåller OMUS att en koncentration enbart på bred kunskap utan fördjupning på något eller några områden för musklärarnas del kan innebära en risk för ytlighet som skulle göra dem olämpliga för många uppgifter. Också för musikernas del är det alltmer önskvärt med en så stor allmänbildning på musikområdet att musikern har förståelse för de speciella uttrycksmedlen i olika musikformer och ett underlag för att göra kritiska värderingar i musikfrågor.

Anknytningen till yrkesområdet leder till att man både i musklärar- och musikerlinjen behöver göra en avvägning mellan bredd och specialisering. OMUS konstaterar att specialiseringsgraden givetvis måste vara högre inom musikerlinjen. Inom musklärarlinjen påverkas avvägningen också av det förhållandet att de studerande där ofta måste komplettera sina brister innan de kan utveckla sina speciella intressen. För musikerstuderande är det mer naturligt att satsa tid på utveckling av egna specialanlag och intressen.

Till skillnad från musklärarna är de specialiserade pedagogerna redan från början inriktade mot större musikalisk färdighet på sitt instrument eller inom sin genre. Skillnaderna bör emellertid enligt OMUS inte vara lika stora för alla. Också inom musklärarlinjen bör man kunna inrikta sig på att komma långt i specialisering på exempelvis instrument eller musikgenre. Utbildningen inom musklärarlinjen bör med andra ord utformas så att de studerande där i sin utbildningsprofil kan komma de specialiserade pedagogerna ganska nära.

Den konstruktion för utbildningslinjerna som OMUS föreslår innebär en *basutbildning*, gemensam för alla, *fördjupningsutbildning* och *tillvalskurser*. Basutbildningen skall ge allmän beredskap för yrkesverksamhet på resp. område medan fördjupnings- och tillvalskurserna ger speciell beredskap för de yrkesroller inom varje område som vederbörande studerande vill inrikta sig mot.

En viktig princip i den föreslagna studicorganisationen är att basutbildning, fördjupningsutbildning och tillvalskurser inte får ses åtskilda enkelt och schematiskt på det sättet att basutbildningens samtliga moment tidsmässigt kommer före fördjupning och tillval. Studierna måste som nu kunna ske parallellt.

Som underlag för sitt förslag till uppbyggnad av *musiklärarlinjen* har OMUS delat in yrkesområdet för musklärare i följande sju arbetsfält, som utgår från de arbetsmiljöer och grupper som muskläraren kan tänkas verka inom.

1. Barn i förskoleålder
2. Åldersgruppen 7—12 år
3. Åldersgruppen 13—16 år
4. Gymnasieskola, folkhögskola, lyssnarcirklar i musik
5. Nybörjarundervisning på instrument
- 6.Handledning i instrumental och vokal övning och ensemblespel över nybörjarstadiet
7. Undervisning av avancerade elever

Arbetsfälten har skiftande inriktning. Arbetsfälten 1—4 omfattar mer av kollektiv verksamhet och arbetsfälten 6 och 7 mer av verksamhet inriktad på individuella färdigheter. Inriktningen bör i vissa delar vara gemensam. OMUS menar att alla musklärare måste kunna fungera såväl öppet och kollektivt som med inriktning på utveckling av individuella färdigheter. Alla musklärare, på vilket stadium de än arbetar, måste känna till musikundervisningens innehåll och metodik på tidigare stadier. Läraren måste med andra ord ha en helhetssyn på individens musikaliska utveckling. Den attityd inför musik och musikaliskt skapande som är nödvändig vid mötet med barn bör i tillämpliga delar också präglade metodiken i undervisningen på högre nivåer.

Något detaljerat förslag till vad en obligatorisk basutbildning skall innehålla och hur den fördjupningsutbildning skall se ut som skall ge speciell beredskap för olika arbetsfält lägger OMUS inte fram i principbetänkandet. Arbetet med att söka precisera innehåll och metodik i utbildningen pågår i ett antal expertgrupper. Förslaget har således karaktär av en skiss till hur utbildningen kan byggas upp.

Enligt OMUS ger erfarenheterna från den försöksverksamhet med särskild ämnesutbildning i musik (SÄMUS), som nu pågått i fem år, en god utgångspunkt för bedömning av basutbildningens längd och innehåll i den nya musiklärarlinjen. Med ledning av dessa erfarenheter anser OMUS att basutbildningen bör kunna rymmas inom tidsmarginalen 60 poäng eller tre terminer. OMUS räknar också upp vissa av de kursmoment i form av baskunskaper och basfärdigheter, metodik, auskultationer och praktik på arbetsfälten som bör ingå i basutbildningen. Förslaget innebär att basutbildningen inte är begränsad till rena musikaliska ämnesstudier utan att den också är varvad med vissa praktisk-pedagogiska inslag.

När det gäller fördjupningsutbildningen anser OMUS att de olika arbetsfälten för att ge tillräckligt underlag för yrkesutövningen kan föras samman till tre större arbetsområden.

1. Grundskolan och motsv. frivillig verksamhet (arbetsfält 2 och 3)
2. Gymnasieskolan och motsv. frivillig verksamhet (arbetsfält 4)
3. Instrumentalundervisning och ensembleledning (arbetsfält 5, 6 och 7)

Fördjupningsutbildningen kan sålunda inriktas på något av dessa arbetsområden. I sin skiss anger OMUS att en fullständig förberedelse för arbetsområde 1 kräver en sammanlagd fördjupningsutbildning motsvarande 30 poäng, för arbetsområde 2 40 poäng och arbetsområde 1 och 2 sammanlagt 50 poäng utöver basutbildning. För fördjupningsutbildning med inriktning mot arbetsområde 3 kan inget fast poängtal anges.

Vad som här sagts om fördjupningsutbildning med olika inriktning gäller både utbildning av ettämneslärare och tvåämneslärare. Tvåämnesutbildningen som är speciellt inriktad på grundskolans och gymnasieskolans obligatoriska musikundervisning, är f. n. uppdelad i tre separata delar, ämnesstudier i musik (60—80 poäng), ämnesstudier i ett annat ämne och praktisk-pedagogisk utbildning i båda ämnena. OMUS föreslår att utbildningen struktureras om. De delar av den praktisk-pedagogiska utbildningen som inte är specifika för det andra ämnet bör ingå i basutbildning och fördjupningsutbildning. De rena ämnesstudierna i musik kan där beräknas omfatta 80 poäng.

OMUS ger slutligen vissa exempel på tillvalskurser inom musiklärarlinjen. Genom tillvalskurserna kan de studerande specialisera sig på vissa funktioner inom arbetsfälten, t. ex. som olika slags lärarutbildare, inom kyrkomusikalisk verksamhet, inom omsorgsverksamhet eller på administrativa funktioner.

De sökande till musiklärarlinjen bör normalt redan i sin ansökan ange om de söker ettämnes- eller tvåämneslärarutbildning, vilka fördjupningsalternativ de tänker sig, liksom vilka huvudinstrument. Möjligheter bör finnas att ändra studieväg. Det måste också vara möjligt att göra arbetsmarknadsmässiga bedömningar av hur olika fördjupningsalternativ skall dimensioneras.

Problemet för hur basutbildning och fördjupningsutbildning skall fördelas på *musikerlinjen* går enligt OMUS inte att lösa genom att definiera musikernas arbetsfält på samma sätt som musiklärarnas, dvs. efter olika musikmiljöer och grupper. Däremot kan man naturligt urskilja följande fyra huvudsakliga yrkesinriktningar.

1. Instrumental (vokal) musikutövning, mestadels ensemblespel
2. Kompositions- och arrangemangsuppgifter
3. Ensembleledning
4. Pedagogisk verksamhet (oftast kombinerad med 1—3)

Inriktningarna får enligt OMUS inte uppfattas som skarpt avgränsade yrkesroller.

De gemensamma kraven mellan dessa olika inriktningar är inte lika

många som på musikleärlinjen. OMUS tar emellertid fram vissa moment som alltid bör ingå i en fullständig grundläggande utbildning för musikeryrken med inriktning mot dessa fyra huvudområden och konstaterar att basutbildningen bör omfatta minst 20 poäng. Basutbildningen bör öka för de studerande som väljer en inriktning som specialiserad pedagog och som således har vissa arbetsfält som är gemensamma med musikleärarnas.

Även i den av OMUS föreslagna *varianten på musikområdet av utbildningslinjen för kulturkommunikation* bör ingå en basutbildning omfattande 20 poäng. Innehållet i basutbildningen och i de musikaliska ämnesstudierna behandlas inte närmare i principbetänkandet.

Ett annat principiellt krav som enligt OMUS måste ställas på utbildningen både av musiklejare och musiker är att utbildningen i båda fallen skall erbjuda utbildning inom alla slags musikformer, eller som OMUS uttrycker det alla väsentliga repertoarområden.

Detta krav kan inte uppfyllas om man inte inom utbildningen för en fortlöpande diskussion om vad som menas med repertoarområde och om vad som är väsentligt eller oväsentligt. Detta är ett viktigt led i den ständiga kvalitetsdiskussion som OMUS förespråkar.

OMUS föreslår en indelning av musiken i sex större repertoarområden. OMUS är medveten om att indelningen inte är invändningsfri men anser att den behövs av praktiskt-organisatoriska skäl. De repertoarområden OMUS föreslår är följande

1. europeisk musik före 1750
2. europeisk musik 1750—1900
3. konstmusik efter 1900
4. afro-amerikansk tradition
5. nordisk folkmusik
6. övriga etniska gruppers folk- och konstmusik

Vissa av dessa repertoarområden är eftersatta inom den högre musikutbildningen genom att de först under allra sista tiden börjat räknas in under utbildningens ansvarsområde. Hit hör områdena 4—6.

OMUS anser att denna markanta obalans mellan utbildningen och musiklivets faktiska krav snarast måste rättas till. Bl.a. menar OMUS att det nu behövs en kraftig specialsatsning på utbildning av genrespecialiserade pedagoger. Dessutom behövs ett ökat stöd till musikpedagogiska experiment och utvecklingsprojekt i syfte att hitta lämpliga undervisningsformer inom de eftersatta repertoarområdena.

3.4.5 Pedagogiska och metodiska riktlinjer

OMUS föreslår vissa riktlinjer för den pedagogiska planeringen. En väg till ökad integration i utbildningen och större kon-

centration i arbetet bör enligt OMUS vara att samla utbildningen kring de för musikkyrkens centrala funktionerna. Dessa sammanfattar OMUS i de allmänna termerna gestaltning och kommunikation, där gestaltning är ett samlingsbegrepp för alla former av musikaliskt uttryck och kommunikation avser pedagogisk verksamhet, tagen i vidaste mening. Principen för den pedagogiska planeringen bör alltså enligt OMUS vara att de kunskaper som de studerande erbjuds, de färdigheter de övar in, de attityder som undervisningssituationerna bidrar till att förmedla, samlat skall leda fram till att de studerande kan gestalta musik och/eller kommunicera med människor genom musik och om musik. I varje utbildningsmoment skall, förutom baskunskaper och övning av färdigheter, ingå praktisk övning i gestaltning och kommunikation.

För att kunna genomföra en planering enligt dessa principer krävs enligt OMUS att lärarfunktionerna ändras och att inriktningen mot snävt avgränsade ämnen motverkas. Lärartjänster bör inte längre knytas till ett ämne utan till en utbildningslinje. I lärarnas ansvar bör ingå att delta i den pedagogiska planeringen och utvärderingen inom utbildningslinjen. OMUS föreslår också att den nuvarande snäva ämnesindelningen ersätts med en indelning i ämnesblock. För en beskrivning av ämnesblocksindelning och av olika exempel på integrerad utbildning som genomförts inom musikutbildningen hänvisas till betänkandet (s. 143—148).

En annan principiell planeringsfråga av pedagogisk natur som OMUS tar upp är behovet av en ökad samverkan mellan musiklärarutbildningen och övrig lärarutbildning. En sådan är enligt OMUS viktig av flera skäl, bl. a. för att undvika att musiklärarutbildningen isoleras och att musiklärarens anknytning till den allmänna lärarrollen försvåras. Inom det pedagogiska ämnesblock som OMUS föreslår bör lärarhögskolan i dess nya former svara både för praktik och andra pedagogiska inslag inom musiklärarlinjen. Den praktisk-musikaliska metodikundervisningen, som skall integreras med musikstudierna, bör däremot musikutbildningen ha ansvar för. Denna form av samverkan ställer utbildningarna inför många nya krav. Musiklärarutbildningen får inte bli en kombinationsutbildning som är uppdelad i flera separata delar. Utbildningen måste fungera enhetligt.

Det praktiska utvecklingsarbetet och den tillämpade forskningen på metodikområdet är enligt OMUS starkt eftersatt. Samtidigt är behovet av utveckling och förnyelse av metodiken i musikundervisning och musikutbildning mycket stort på alla nivåer.

OMUS nämner i betänkandet vissa metodiska problem som det är särskilt angeläget att ytterligare bearbeta, t. ex. metodiken vid undervisning i grupp, i nybörjarundervisningen, i undervisningen i komposition, rytmik och för gehörstråning samt för de moment som OMUS sammanfört under beteckningen kommunikativ beredskap.

3.4.6 Studietid

Den enda utbildning för vilken studietiden klart kan anges är enligt OMUS den grundläggande utbildningen. Denna är relativt lätt att definiera när det gäller musiklärarutbildningen. *Musiklärarlinjen* bör enligt OMUS' förslag omfatta sammanlagt 160 poäng varav den gemensamma basutbildningen som redan framgått skall utgöra 60 poäng.

Enligt OMUS är det svårare att avgöra när den grundläggande musikerutbildningen skall anses vara avslutad. Den instrumentala skickligheten utvecklas till följd av en mognadsprocess som kan gå olika fort för olika individer. Denna process kan också ha hunnit olika långt för olika studerande då högskoleutbildningen börjar på grund av den förberedande utbildningens kvalitet.

OMUS anser att studietiderna för musikerutbildningen måste få variera. Om man skall ange ett visst poängtal för *musikerlinje* är det nödvändigt att också ge möjlighet till tilläggsutbildning för dem som behöver komplettera. Tilläggsterminer bör användas som begrepp för sådan extra studietid för komplettering, att skilja från påbyggnadsutbildning som bör kräva ny ansökan och antagningsprov. Med dessa förutsättningar kan OMUS godta att omfattningen av musikerlinjen bestäms till 160 poäng.

Kyrkomusikerlinjen, som i förslaget lämnas oförändrad, omfattar 160 poäng.

Den föreslagna nya *varianten på musikerområdet av utbildningslinjen för kulturkommunikation* omfattar enligt förslaget sammanlagt 120—140 poäng. Däri ingår också kurser inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga eller medicinska området och tillämpade studier.

3.4.7 Behörighet och antagning

Som nämnts i inledningen håller frågan om behörighet och antagning till högskoleutbildningen på hela kulturområdet, inkl. musikutbildningen, på att prövas i särskild ordning. OMUS' förslag i dessa frågor kommer därför att behandlas mycket kortfattat.

OMUS föreslår att de villkor som kommer att gälla för allmän behörighet till högskoleutbildning i allmänhet också bör gälla för behörighet till *musiklärarlinjen* och *kyrkomusikerlinjen*. Som särskilt behörighetsvillkor, förutom musikaliska färdigheter och kunskaper, bör krävas kunskaper i historia motsvarande tvåårig social linje i gymnasieskolan. De musikaliska förkunskapskraven bör prövas vid antagningsprov. Detta är nödvändigt med hänsyn till utbildningens praktisk-musikaliska karaktär. En gemensam antagningsprövning bör ske till linjerna.

När det gäller *musikerlinjen* tar OMUS egentligen bara upp de särskilda behörighetskraven i form av musikaliska förkunskaper. Någon enhetlig antagning till linjen kan OMUS inte tänka sig. Antagnings-

proven måste anpassas till de olika studiemålen inom linjen. Vid antagningen bestäms också fördelningen av utbildningsplatser. F. n. styrs antagningen och fördelningen av utbildningsplatser huvudsakligen av musikhögskolornas behov av instrumentalister för den traditionella orkestermusikerutbildningen och behovet av att ge lärarna full tjänstgöring. Ur musiklivets synpunkt borde det enligt OMUS vara mer relevant att låta fördelningen av platser styras av, dels vilket slags musikerutbildning som bedöms väsentlig ur musiklivets synpunkt, dels efterfrågan från sökande med utpräglad begåvning. Under ett övergångsskede anser OMUS att utnyttjandet av musikerlinjen måste styras genom att en viss minimikvot fastställs för antagning till utbildning av musiker inom efter-satta genrer.

3.4.8 Redovisning av utbildningens resultat

OMUS hänvisar beträffande nuvarande system för utvärdering och betygssättning inom musikutbildningen till den kartläggning av dessa förhållanden inom högskolan som helhet som gjorts inom utbildningsdepartementet. OMUS anser att det är nödvändigt i samband med reformen av utbildningen att utarbeta enhetliga principer för information om och bedömning av utbildningen. OMUS lägger dock inte fram några konkreta förslag utan avvaktar de principiella ställningstaganden som kan väntas för hela högskoleutbildningen. Det OMUS framför är i stället synpunkter som underlag för den fortsatta diskussionen.

När det gäller p r o v i utbildningen anser OMUS generellt att en kontinuerlig bedömning av utbildningsresultaten är att föredra framför ett samlat slutprov.

Något enhetligt antagningsprov till *musikerlinjen* kan OMUS som nämnts inte tänka sig. Av samma skäl är det inte tänkbart med några enhetliga normer för värdering av utbildningsresultaten. Graderade b e t y g på musikerlinjen bör därför inte förekomma. Däremot förordar OMUS en relativt utförlig utbildningsbeskrivning, utan värdecomdomen. Beskrivningarna kan enligt OMUS vara av stort värde såväl vid anställning som vid antagning till påbyggnadsutbildning eller för information om sökande till fortbildning och vidareutbildning.

I fråga om *musiklärarlinjen* och *kyrkomusikerlinjen* redovisar OMUS argumenten för och emot betygssättning och graderade betyg. I en basutbildning av det slag som föreslås är det enligt OMUS tänkbart med graderade betyg, i varje fall i vissa kurser. Erfarenheterna från SÄMUS visar emellertid att resultaten i kurser som avser ensemblespel eller annan gruppverksamhet, dvs. viktiga delar av lärarfunktionerna, är särskilt svåra att gradera. I den föreslagna fördjupningsutbildningen kommer det att bli mycket komplicerat att använda graderade betyg. Om förslaget genomförs kommer musiklärarna att få olika utbildningsprofil och en samlad betygssumma eller ett sammanfattningsbetyg kommer att säga

enheter skall finnas två avdelningar, en avdelning för utbildning av musiklärare, kyrkomusiker och kulturförmedlare/kommunikatörer och en avdelning för utbildning av musiker och specialiserade pedagoger. De båda avdelningarna bör ledas av var sin linjenämnd. OMUS menar att linjenämnden bör vara det viktigaste beslutande organet. Linjenämnderna bör enligt OMUS inte bara planera utbildningens innehåll och former utan också ha en stor del av ansvaret i alla andra för utbildningen viktiga frågor såsom antagning, inrättande och tillsättning av tjänster, ekonomisk planering och resursfördelning. Framför allt anser OMUS det vara olyckligt om musikutbildningen i samband med högskolereformen skulle bli bunden av en institutionsmodell av det slag som finns vid universiteten. En stor del av det ansvar som enligt riktlinjerna för den nya högskoleorganisationen kan läggas på institutioner och institutionsstyrelser bör således enligt OMUS i stället läggas på linjenämnderna.

För det löpande arbetet i linjenämnderna föreslår OMUS att det skall finnas en utbildningsledare. Detaljärenden i linjenämnderna bör kunna delegeras till linjenämndsdelegationer. För samplaneringen mellan avdelningarna, framför allt fördelning och utnyttjande av olika slags gemensamma resurser i form av personal, lokaler och utrustning samt samordning av petita- och budgetärenden, bör finnas en nämnd som OMUS kallar samplaneringsnämnd.

OMUS föreslår också att det vid de statliga högskoleenheterna skall finnas en utvecklingsgrupp som i varje fall under reformens första skede skall ha som huvuduppgift att bevaka uppbyggnaden och utvecklingen av utbildningen vid varje enhet. Utvecklingsgrupperna bör enligt OMUS eventuellt kunna utvecklas till permanenta organ med ansvar för initiativ och verksamhet inom ramen för forskning/utvecklingsarbete och utbildning på nivå med forskarutbildning. OMUS anser att dessa utvecklingsgrupper inom musikutbildningen bör söka samverka med övriga kulturutbildningar i samma enhet eller region. Därmed skulle grupperna kunna utvecklas till att bli en motsvarighet till fakulteter och fakultetsnämnder på universitetssidan.

3.5.3 Tjänsteorganisation

OMUS anger några av de principer på vilka en ny tjänsteorganisation för musikutbildningen bör byggas upp. Arbetet med ett förslag till ny tjänsteorganisation pågår.

Den grundläggande principen för en ny tjänsteorganisation på lärarsidan bör enligt OMUS vara att lärarresurserna skall kunna användas så fritt som möjligt. Detta bör leda till att även andra uppgifter än undervisning beräknad efter lektioner bör kunna ingå i lärartjänst. OMUS nämner bl. a. utvecklingsarbete, fortbildning, informationsverksamhet, studievägledning, praktikhandledning och vissa administrativa uppgifter.

Läraryrket bör också kunna kombineras med arbete som musiker, lärare etc. i sådan yrkesverksamhet som läraren utbildar för. Lärarnas arbetstid bör kunna fördelas över läsåret på ett mer flexibelt sätt än f. n. Tjänsterna bör knytas till funktioner inom utbildningslinjerna och inte till ämnen. OMUS anser också att lärartjänster bör kunna delas mellan olika utbildningsanstalter.

Följande speciella funktioner inom den nya musikutbildningen bör enligt OMUS beaktas i en ny tjänsteorganisation, nämligen yrkes- och studievägledning, pedagogisk-administrativ ledning samt kurs- och praktikverksamhet.

3.5.4 Samplanering och samordning

OMUS anser att den föreslagna reformen av musikutbildningen är så omfattande och komplicerad att det behövs speciella insatser och en fortsatt planering och samordning på central nivå även efter den 1 juli 1977 då OMUS enligt sina direktiv skall upphöra. OMUS anser också att det fortlöpande behövs en väl fungerande samverkan på riksnivå inom utbildningen för att utbildningssystemet (antagningsvillkor, kursers innehåll och nivå etc.) skall fungera på ett jämställt sätt.

OMUS föreslår att en reform av musikutbildningen enligt förslaget skall genomföras med början läsåret 1978/79 (se vidare kap. 9). Reformen är enligt OMUS inte möjlig att genomföra om inte UHÄ efter den 1 juli 1977 kan avsätta särskilda expert- och kansliresurser för det fortsatta planerings- och uppföljningsarbetet.

OMUS föreslår därför att en speciell expertgrupp med egna kansliresurser knyts till UHÄ för att leda det fortsatta arbetet. OMUS kallar gruppen U M U-grupp (UMU = utveckling av musikutbildning) och anser att gruppen i sin sammansättning bör ha samma slags kulturpolitiska anknytning som OMUS nu har. UMU-gruppens uppgifter sammanfattar OMUS på följande sätt. Gruppen skall medverka i det fortsatta planerings- och reformarbetet men särskilt ägna sig åt det ytterligare musikpedagogiska förnyelse- och utvecklingsarbete som erfordras i samband med reformen. Gruppen skall inom UHÄ utarbeta förslag till fördelning av resurser för fortbildning av personal inom musikutbildningen, initiera och genomföra musikpedagogisk försöks- och utvecklingsverksamhet (projekt, pilotkurser m. m.) i anslutning till reformen, leda arbetet med att kartlägga behovet av kompletterande och förberedande utbildning, medverka till uppbyggnad av ett dokumentationscentrum för musikpedagogiskt material, biträda UHÄ och dess planeringsberedningar i frågor som rör musikutbildningen samt biträda musikutbildningarna med råd, information och service.

För att utbildningen skall få en förankring i regionala behov föreslår OMUS också en samordning på denna nivå. Därför bör regionstyrelserna

rekommenderas att inrätta musikutbildningsråd som kan fungera som regionala UMU-grupper och bl. a. hjälpa till att kartlägga utbud och efterfrågan på olika slags musikutbildning inom regionen.

OMUS föreslår som tidigare redovisats (avsnitt 6.1.5) ett ökat stöd till det musikpedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. Mot bakgrund av de stora satsningar som görs på musikundervisning och musikutbildning på alla nivåer är det enligt OMUS anmärkningsvärt att det i Sverige saknas en målmedveten, systematisk forskning på det musikpedagogiska fältet. Vissa resurser har på senare år ställts till förfogande för musikpedagogisk försöks- och utvecklingsverksamhet i anslutning till arbetet inom OMUS. Dessa har dock inte räckt till en systematisk verksamhet. En annan allvarlig brist enligt OMUS är att vi saknar resurser och former för en samlad dokumentation av de musikpedagogiska erfarenheter som görs både i Sverige och utomlands.

OMUS föreslår inrättandet av en professur i tillämpad musikpedagogik med uppgift att samordna forskning och utvecklingsarbete i fråga om metodik inom undervisning och utbildning i musik på alla nivåer. Professuren skulle således främst ha en praktisk-metodisk inriktning. Huvuduppgiften skulle vara att planera, samordna och analysera olika musikpedagogiska projekt och experiment. Den föreslagna verksamheten skulle enligt OMUS vara av stor betydelse både för det allmänna kulturpolitiska utvecklingsarbetet, för skolans musikundervisning och för den framtida musikutbildningen.

Detsamma gäller det dokumentationscentrum som OMUS också föreslår. Detta organ skall ha till uppgift att samla, sammanställa och sprida information och dokumentation om musikpedagogiska erfarenheter på ett sätt som kan komma hela musiklivet tillgodo.

3.6 Dimensionering och lokalisering av högskoleutbildningen

3.6.1 Totaldimensionering

OMUS konstaterar att det är förenat med stora svårigheter att beräkna dimensioneringen av högre musikutbildning. Arbetsmarknadsprognoser är mycket vanskliga att göra, särskilt i ett kulturpolitiskt utvecklingskede. Det finns enligt OMUS mycket som tyder på ett kraftigt stigande utbildningsbehov, (expanderande uppsökande verksamhet, ökat antal studie-cirklar, ökat konsertintresse m. m.). Sammanfattningsvis konstaterar OMUS att det vid en arbetsmarknadsprognos också alltid måste ingå en bedömning av den kulturpolitiska viljan att stödja musiklivets expansion.

Våren 1975 hade den utbildning som ligger inom ramen för direktiven till OMUS (se kap. 2) 1 200 närvarande studerande.

Det förslag till totaldimensionering som görs i principbetänkandet ser OMUS som ett räkneexempel. Beräkningen avser totaldimensioneringen år 1982. Närvaroplatser definieras som en plats som kräver lokaler inom

utbildningsinstitutionen. Detta innebär att OMUS generellt räknar bort den del av studietiden (ca 1/8) som utgörs av praktik.

I beräkningen av utbildningsbehovet på *musiklärarlinjen* utgår OMUS ifrån att lärarbristen i skolan måste täckas genom andra utbildningsinsatser än via den reguljära utbildningen. Återrekryteringsbehovet är beräknat i heltidstjänster. OMUS bedömer behovet till 240 lärare per år. Av dessa bör enligt OMUS 180 vara ettämneslärare. Detta gör sammanlagt 870 närvaroplatser.

Utbildningsbehovet på *kyrkomusikerlinjen* beräknar OMUS till 16 platser per år.

På *musikerlinjen* räknar OMUS med att behovet uppgår till 175 musiker och specialiserade pedagoger per år, inkl. utbildning av musiker i eftersatta genrer. Detta gör sammanlagt 500 närvaroplatser vid linjen.

Behovet av *påbyggnadsutbildning* bör enligt OMUS kunna motsvara 90 utbildningsplatser per år.

Kapaciteten på den föreslagna *linjen för kulturkommunikation* beräknar OMUS till 50 utbildningsplatser per år.

I beräkningen ingår inte utbildning på lokala eller individuella utbildningslinjer och inte heller bristutbildning, fortbildning m. m. inom ramen för vad OMUS kallar kompletterande utbildning på musikområdet.

3.6.2 Förutsättningar för lokaliseringen

OMUS framhåller att man med direktivens formulering "för att det återstående utrednings- och reformarbetet skall kunna bedrivas på ett realistiskt sätt och med hänsyn till de berörda skolornas egna intressen" fått *dimensioneringstak* fastlagda för de tre statliga musikhögskolorna till 425 närvarande studerande vid musikhögskolan i Stockholm och 275 närvarande studerande vardera vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö.

OMUS diskuterar vissa av de *fördelningsproblem* som finns inom de olika linjerna. På *musikerlinjen* gäller det främst fördelningen mellan orkestermusikerutbildning och utbildning av musiker på andra instrument och i andra genrer. Diskussionen rör främst behovet av att bygga upp dimensioneringen av musikerlinjen så att det finns underlag för att de studerande skall kunna övas inom utbildningen i stor symfoniorkester. Möjligheter till regelbundna stororkesterövningar finns f. n. endast vid musikhögskolan i Stockholm. OMUS erinrar om att den kommande yrkessituationen för de flesta musiker kommer att innebära spel i små ensembler. Många menar också, framhåller OMUS vidare, att spel i mindre ensembler och kammarmusikalisk övning är viktigare och pedagogiskt sett lämpligare än övning i stororkester. OMUS anser det orealistiskt att i Stockholm fortsätta med att bygga musikerutbildningen på en stororkester i funktion hela läsåret särskilt om dimensioneringen 425 närvaroplatser

skall uppehållas samtidigt som platser reserveras för eftersatta genrer. OMUS föreslår i stället att intensivveckor för orkesterträning anordnas. På så sätt kan även studerande från Göteborg och Malmö få stororkestererfarenheter.

På *musiklärarlinjen* diskuterar OMUS fördelningen mellan ettämneslärare och tvåämneslärare och föreslår en ökad satsning på utbildning av tvåämneslärare. Den nuvarande antagningen till denna utbildning bör öka från 96 studerande till 120 studerande per år.

OMUS konstaterar att proportionen specialiserad pedagog—musiklärare är svår att fastställa förrän man vet hur den nya utbildningen på musiklärarlinjen kommer att utnyttjas. Någon beräkning av fördelningen mellan lärare som specialiserar sig på arbetsfält i allmänna skolväsendet och lärare som koncentrerar sig på instrumentalstudier och rytmik kan svårtligen göras i detta skede. Med tanke på arbetsmarknaden kan man förvänta sig att många kommer att välja fördjupning åtminstone på något arbetsfält i allmänna skolväsendet. Möjlighet att specialisera sig på rytmik bör finnas inom linjen.

3.6.3 Utbildning vid icke-statliga skolor

OMUS har under år 1975 låtit särskilda arbetsgrupper utvärdera musik-, pedagog- och musikinstruktörsutbildningarna vid Folkliga musikskolan Ingesund och Framnäs folkhögskola, musikpedagogutbildningen vid Örebro musikpedagogiska institut och rytmikpedagogutbildningen vid Svenska Dalcroze-seminariet. OMUS har dragit den slutsatsen att samtliga fyra läroanstalter är lämpliga för den nya planerade allmänna utbildningslinjen för musiklärare.

OMUS föreslår att 24 studerande årligen skall antas till 4-årig utbildning på musiklärarlinje i *I n g e s u n d* och 24 på 4-årig utbildning på musiklärarlinje i *F r a m n ä s*. I Framnäs tillkommer de 24 platser årligen i tvåämnesutbildning som redan finns där. En antagning motsvarande 14 platser bör vidare göras till utbildning av specialiserade pedagoger vid vardera skolan. Förslaget medför enligt OMUS att styrelserna för resp. läroanstalt måste ta ställning till om en musiklärarlinje bör inrättas vid skolan. Folkhögskoleutredningen bör pröva om utbildningen även i fortsättningen bör ligga kvar inom folkhögskolans ram. Därefter kan staten förhandla med resp. huvudman om ekonomiska och andra villkor.

Beträffande *Ö r e b r o m u s i k p e d a g o g i s k a i n s t i t u t* föreslår OMUS att kapaciteten bör omfatta minst 24 studerandeplatser i varje årskurs. OMUS föreslår att även utbildning av specialiserade pedagoger (14 platser) bör förläggas till Örebro. Om huvudmännen för institutet accepterar förslaget bör staten inleda förhandlingar om institutets framtida status och anknytning till högskolan.

OMUS anser det viktigt att den av *S v e n s k a D a l c r o z e - s e m i*

na r i e t drivna utbildningen till rytmiklärare får fortsätta och utvecklas med bidrag från staten. OMUS föreslår en antagning av 24 studerande årligen. En del av dessa bör eventuellt kunna förläggas till annan studieort än Stockholm. Om huvudmannen för seminariet accepterar förslaget bör staten inleda förhandlingar om seminariets anknytning till högskolan.

3.6.4 Utbildning utanför direktivens ram

OMUS behandlar även utbildningar utanför direktivens ram. Det gäller utbildningen vid SMI, vid ABF:s Folkliga musikskola i Motala, föreslagen musikhandledarutbildning i Härnösand samt den musikutbildning som bedrivs vid Sveriges Radios musikskola i Edsberg.

SMI har anknytning till Studieförbundet Vuxenskolan. Utbildningen bedrivs i studiecirkelform. OMUS finner det tveksamt om denna form av yrkesinriktad utbildning med examination verkligen bör få statsbidrag genom ett studieförbund. Enligt OMUS är utbildningen en direkt parallell till den lärarutbildning som den statliga högskolan bör ansvara för. OMUS anser att SMI:s omfattande verksamhet kan ses som ett åskådningsmaterial för hur en kompletteringsutbildning i framtidens statliga högskola i princip bör bedrivas, kontinuerligt anpassad till de redan yrkesverksammas behov. SMI:s metoder att nå studerande samt dess ledning och lärare borde på något sätt tas till vara inom högskolan i Stockholmsregionen. Lokalförhållanden för utbildningen är emellertid otillfredsställande, administrationen är otillräcklig och de ekonomiska förhållandena ansträngda både för institutet och eleverna, som saknar studiesocialt stöd och måste betala avgifter för undervisningen. I första hand bör frågan om SMI:s ställning hänskjutas till folkbildningsutredningen.

ABF:s Folkliga musikskola i Motala är enligt OMUS ett annat exempel på hur friheten inom studieförbunden främjar intressanta initiativ och experiment. Även frågan om denna utbildning är en principfråga som bör prövas av folkbildningsutredningen.

Samarbetskommittén för Sundsvall/Härnösands högskola har i en speciell skrivelse till OMUS föreslagit att en särskild treårig "musikhandledarutbildning" inrättas vid Härnösands folkhögskola. OMUS anser att folkhögskoleutredningens bedömning av folkhögskolans generella möjligheter att fungera som högskola först måste avvaktas innan ställning tas till detta förslag.

Beträffande Sveriges Radios musikskola framhåller OMUS att man inte inom kommittén diskuterat skolans relationer till det nya högskolesystemet. Radioutredningen kan väntas beröra skolans framtida ställning i sitt betänkande.

3.6.5 Lokalisering av allmänna utbildningslinjer år 1982

I sitt förslag till lokalisering av allmänna utbildningslinjer utgår OMUS ifrån den i direktiven gjorda begränsningen av antalet närvarande stude-

rande i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i övrigt från den beräkning av totaldimensioneringen som OMUS gjort för år 1982.

OMUS föreslår att musikerlinjer inrättas i Stockholm, Göteborg och Malmö. Även kyrkomusikerlinjer bör endast finnas på dessa orter. Musiklärarlinjer bör inrättas förutom i Stockholm, Göteborg och Malmö vid Framnäs folkhögskola, Folkliga musikskolan Ingesund och Örebro musikpedagogiska institut. Rytmitutbildningen vid Svenska Dalcroze-seminariet föreslås bli en variant inom musiklärarlinjen. Rytmitlärarutbildning kan inkluderas i alla lärarlinjer. Specialiserad rytmitutbildning av det slag som bedrivs vid Dalcroze-seminariet bör finnas även utanför Stockholm.

Vid OMUS' summering av antalet antagna per år uppkommer en brist på 48 musiklärare. Att täcka detta behov vid de icke-statliga skolorna skulle enligt OMUS komma att belasta skolornas lokalramar alltför mycket. OMUS vill därför ifrågasätta om inte musiklärarlinje bör inrättas på ytterligare en ort. F. n. saknar Linköpingsregionen helt grundläggande högre musikutbildning. En lokalisering dit är starkt motiverad både av regionalpolitiska och kulturpolitiska skäl.

3.7 Förberedande utbildning

3.7.1 Musikundervisningens onda cirkel

OMUS tar upp några av grundproblemen för musikutbildningen. OMUS hänvisar till betänkandet Musikundervisningen (Ds U 1973: 19) som gjordes av OMUS i dess tidigare skede. Där framgick betydelsen av det första mötet med musik i förskola och grundskola, vikten av att den allmänna nybörjarundervisningen blir stimulerande och kreativ, liksom riskerna med en felaktig instrumentalundervisning i de första stadierna.

Musikutbildningen befinner sig just nu genom situationen för musikundervisningen i skolan och förskolan enligt OMUS i en ond cirkel som måste brytas med målmedvetna åtgärder och ökade resurser. Otillräcklig utbildning av förskollärare och klasslärare i musik och av grundskolans och gymnasieskolans musiklärare liksom av lärare för frivillig musikundervisning och cirkelledare i musik hindrar barn och ungdom att få utveckla sina musikaliska anlag. Detta medför i sin tur sämre underlag och minskad rekrytering för nästa generations lärare osv.

En undersökning som gjordes år 1975 visar att musiklärarbristen i grundskola och gymnasieskola är katastrofal. Mellan 50 och 60 % av lärarna på grundskolans högstadium och 40 % av lärarna i gymnasieskolan saknar behörighet. Undersökningen visar också att tillfällena till god musikundervisning i grundskola och gymnasieskola är mycket ojämnt fördelade över landet. Läger man därtill den ojämna fördelningen av tillgången på kommunal musikundervisning, liksom på musikundervisning i folkhögskola och i studiecirkeform blir spännvidden mellan olika delar av landet ännu större.

Enligt OMUS är förskolan och grundskolans lågstadium de svagaste länkarna i musikundervisningssystemet. Den allvarligaste bristen finns i förskolläro- och klassläroutbildningen. OMUS föreslår att frågan om särskilda behörighetsvillkor i form av vissa tidigare musikstudier för tillträde till linjerna för fritidspedagog- och förskolläroutbildning prövas. OMUS föreslår också att gymnasieutredningen vid sin översyn av gymnasieskolan prövar frågan om utrymmet för ämnet musik i de gymnasie-linjer som förutsätts ge behörighet för förskolläro- och fritidspedagog-utbildning samt klassläroutbildning. Ämnet instrumentalmusik bör kvarstå i förskolläroutbildningen. Vid den kommande reformeringen av klassläroutbildningen bör 1974 års läroutbildningsutredning (LUT 74) beakta grundskolans behov av lärare med god formell och reell kompetens på musikområdet.

Möjligheter till en valfri, mer omfattande kurs i musik inom gymnasieskolan av det slag som nu finns i form av estetisk variant på tvåårig linje i Stockholm och Linköping bör enligt OMUS kunna spridas till fler orter i landet. OMUS anser även att SÖ bör ta upp frågan om den obligatoriska musikundervisningens ställning i grundskolans högstadium till förnyad prövning i samband med läroplansöversynen.

3.7.2 Den egentliga förberedande musikutbildningen — behovet av förstärkning och samordning

OMUS konstaterar att det beträffande den förberedande utbildningen råder en förvirrande mångfald och brist på sammanhang. Differentiering kan ibland, så t. ex. vid kompletterande utbildning, ha vissa fördelar, men när det gäller den förberedande utbildningen är behovet av samordning starkt. Den nuvarande ordningen, som är mycket otillfredsställande för eleverna, medför bl. a. bristande jämlikhet i studiesociala förmåner, ojämn geografisk spridning och dåliga möjligheter till information.

OMUS anser att staten har ett övergripande ansvar för den direkta förberedelsen för den statliga högskoleutbildningen i musik. Statens insatser har hittills varit otillräckliga. Alla som har intresse och fallenhet för högre musikstudier bör obcroende av hemort och personlig ekonomi få tillgång till en förberedande utbildning.

Staten bör ta initiativet till en allmän förbättring och utökning av den förberedande utbildningen. Detta bör ske i form av en ytterligare satsning på gymnasieskolans musiklinje. Stommen i den förberedande utbildningen bör vara *gymnasieskolans tvååriga musiklinje*, till vilken en ettårig högre specialkurs får anordnas. Utbyggnaden av musiklinjen bör ske snabbt så att vi får en linje i varje län. Specialkurser bör enligt OMUS få anordnas på fler orter än den tvååriga linjen. Målet bör vara att specialkurser på sikt skall finnas på alla större orter.

OMUS anser att de problem som ligger i att de sökande till högskoleutbildningen i musik måste genomgå ett slags *dubbelförberedelse*, dvs.

fylla kraven både på allmän gymnasial behörighet och på musikaliska förkunskaper, måste uppmärksammas mer än hittills. Alla möjligheter bör utnyttjas för att underlätta den pressande arbetsituationen för många musikintresserade, också av det skälet att de inte skall förlora intresset för att gå vidare.

OMUS föreslår vidare att staten i avvaktan på utbyggnaden av musiklinjen på bred front stödjer alla de fria och frivilliga satsningar på förberedande utbildning som nu sker i kommuner, folkhögskolor, studieförbund, amatörorganisationer osv. Detta kan bl. a. ske genom direkta statsbidrag till verksamheten och genom utbildning och fortbildning av lärare.

OMUS rekommenderar liksom folkhögskoleutredningen i betänkandet (SOU 1976:16) Folkhögskolan att *folkhögskolornas* musiklinje även i fortsättningen har som en av sina uppgifter att förbereda för högre musikutbildning. Även om folkhögskolans verksamhet inte kan styras bör de allmänna kraven på förberedande utbildning beaktas även vid musiklinjerna. Utbildningen vid linjerna bör inte uteslutande koncentreras till det musikaliska området. De s. k. allmänna musiklinjerna vid Framnäs och Ingesund bör ha särskilt goda möjligheter att fungera som förberedande utbildning för hela högskoleutbildningen i musik. Den nuvarande specialiseringen på musik bör dock minska, särskilt i Ingesund.

Beträffande förberedande utbildning inom den *kommunala musikskolan* framhåller OMUS att den förberedande utbildningen primärt är att anse som ett statligt ansvar. Musikskolans insatser för den förberedande utbildningen är enligt OMUS en speciell motivering vid sidan av de allmänt kulturpolitiska skälen för statlig bidragsgivning. OMUS anser att staten även bör understödja de kommunala musikskolornas pedagogiska förnyelse och anpassning till den reformerade musikutbildningens krav på förberedelser genom en omfattande satsning på kompletteringsutbildning av musikskolornas lärare.

Behovet av samordning och information på området är stort. OMUS framhåller att statens ansvar för den förberedande utbildningen måste leda till en statlig satsning på att kartlägga området och att ge fortlöpande information till alla berörda. Den expertgrupp inom UHÄ, den s.k. UMU-gruppen, som enligt förslaget skall överta OMUS' uppgifter, bör få i uppdrag att kartlägga den förberedande utbildningens brister och resurser. Det är angeläget att UMU-gruppen på detta område samarbetar nära med Musik för ungdom och med kursarrangörerna för att få en överblick över kurs- och lägerverksamheten inom och utom landet.

De regionala musikutbildningsråd, som OMUS föreslår (se 7.1.4), bör ha som en av sina uppgifter att medverka i kartläggningen av utbud och efterfrågan på förberedande utbildning inom regionen.

OMUS föreslår att *studiesocialt stöd* skall utgå till elever som deltar i regelbunden förberedande utbildning i kommunal musik-

skola eller studieförbund. OMUS föreslår också att elever som deltar i musikkurser av regional eller riksrekryterande karaktär skall få statliga stipendier i form av bidrag till resa och uppehälle. Bidragen bör enligt förslaget fördelas av SÖ.

Frågan om kombination av värnpliktstjänstgöring och musikstudier bör enligt OMUS prövas i särskild ordning.

3.8 Kompletterande utbildning

En kort beskrivning av de nuvarande möjligheterna till vad OMUS kallar kompletterande utbildning finns i kap. 2.

OMUS konstaterar att musikutbildningens eftersläpning i förhållande till musiklivets utveckling har skapat ett mycket stort uppdämt behov av kompletterande utbildning. I betänkandet görs en översikt över de mest aktuella behoven. Analysen bygger i första hand på musiklivets och musikpedagogikens behov av förnyelse och utveckling.

I fråga om *musiklärarnas* arbetsfält pekar OMUS på en rad områden. Kursverksamhet måste snarast påbörjas för att komplettera utbildningen av redan verksamma musiklärare för uppgifter i den kommande förskolläro- och lärutbildningen. Sådana kurser måste också erbjudas de lärare som nu är under utbildning vid musikhögskolorna. Det är också angeläget att ge alla musiklärare tillfälle till studier i den nya förskolans mål och metodik i musik.

De lärare som nu utbildas som klasslärare på låg- och mellanstadiet blir enligt OMUS' mening ofullständigt utbildade i musik för att fullgöra sina uppgifter enligt grundskolans läroplan. Kompletterande utbildning ges nu under insyn av SÖ. Denna verksamhet måste ytterligare intensifieras.

Kompletteringsutbildning av musiklärare för grundskolans högstadium kommer att behövas under lång tid framöver om den mycket svåra lärarbristen skall kunna hävas. Utbildningen bör främst erbjudas dem som ligger relativt nära en fullständig behörighet.

Också i gymnasieskolan är lärarbristen stor. Det bör prövas om inte särskild kompletteringsutbildning skulle anordnas för sådana som önskar arbeta som musiklärare men som endast har teoretisk studiebakgrund, t. ex. musikvetenskap eller konstvetenskap.

Det finns även stora fortbildningsbehov för lärare i kommunal musikskola och för studiecirkelledare i musik. En stor del av dem som nu är verksamma inom dessa områden har sannolikt inte fått tillfälle till en allmän utbildning om betcendevetenskapliga problem. Ett allmänt problem är även att lärarna ofta är så instrumentalt begränsade att skolorna har svårt att möta elevernas växande och alltmer varierande behov.

Vad gäller musikterapiområdet anser OMUS att en särskild arbetsgrupp bör utreda hur detta område utvecklas och hur den praktisk-musikaliska utbildningen därvid skulle kunna medverka.

På *musikersidan* behövs särskilda insatser för de eftersatta genrererna. Dessutom behövs pedagogisk utbildning av musiker för nya kulturpolitiska uppgifter. För närvarande finns en mångfald av interna kurser. OMUS framhåller att kompletteringsbehov finns inom alla s. k. reper-toarområden.

Behovet av kompletterande utbildning i anslutning till den föreslagna reformen av högskoleutbildningen i musik är enligt OMUS mycket stort. Att lärare och annan personal i högskoleutbildningen får bortbildning för sina nya uppgifter är en förutsättning för att reformen skall kunna förverkligas.

När det gäller den principiella frågan om var initiativ och ansvar skall ligga i den nya högskolan för den kompletterande utbildningen anser OMUS att det gäller att åstadkomma en balans mellan å ena sidan en central instans som överblickar hela kursverksamheten, å andra sidan olika instanser på riksplanet (frivilliga organisationer, myndigheter etc.) som har intresse av verksamheten men även kursanordnare regionalt och lokalt runt om i landet.

Sammanfattningsvis framhåller OMUS att den kompletterande utbildningen har en nyckelroll i förnyelse- och reformarbetet. En stor och viktig del av detta arbete är fortbildningen av lärare och annan personal inom högskoleutbildningen. Under reformperioden krävs snabba insatser för sådan fortbildning. Det är därför naturligt att de centrala initiativen dominerar under denna period. I övrigt anser OMUS att principen bör vara att utbudet av kompletterande utbildning i stor utsträckning skall styras av lokala och regionala initiativ.

OMUS föreslår att den *interna kursverksamheten* får ökade resurser genom att den för varje område anslagsbeviljande myndigheten avsätter ett högre belopp för kurser. Detta innebär att SÖ bör öka lärarfortbildningen och att kommunerna bör satsa mera på fortbildning av kommunala musiklärare. Regionmusikens interna fortbildning bör byggas ut. Samarbetsrådet för Sveriges körer, Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar, Sveriges orkesterföreningars riksförbund m. fl. bör få ökat anslag för kurser genom statens kulturråd. Studieförbundens särskilda bidrag till pedagogisk verksamhet bör ökas. Principen för bidragsgivningen till intern kursverksamhet bör vara att staten svarar för kostnader för att producera kurserna medan resp. arbetsgivare bör svara för deltagarnas kostnader.

Med tanke på de fria yrkesutövarnas situation föreslår OMUS att någon form av "studiestipendier" (= ersättning för mistad arbetsförtjänst) inrättas för frilansmusiker, komponister etc. som deltar i kompletteringskurser. Medlen bör fördelas av konstnärsnämnden.

OMUS anser att kurser vid *folkhögskolor* även fortsättningsvis bör spela en stor roll i den kompletterande utbildningen. OMUS avvaktade folkhögskoleutredningens förslag huruvida kanaliseringen av resurser för

sådan utbildning via folkhögskoleresursen skall efter högskolereformen kunna ske på samma fria sätt som hittills.

Den centrala samordningen inom *högskolan* bör läggas på UHÄ och den särskilda expertgrupp, UMU-gruppen, som bör inrättas där för att fullfölja OMUS-arbetet. UMU-gruppen bör bl. a. leda och planera fortbildning och vidareutbildning av lärare inom högskoleutbildningen i musik, kartlägga behovet av kompletterande utbildning inom landet, initiera och stimulera projekt och pilotkurser på särskilda bristområden och handha den resurs som SÖ nu har för musikpedagogiska kurser. Själva genomförandet av kurser och projekt bör i regel delegeras till lokal nivå. Vid varje statlig musikhögskola bör inrättas en särskild utvecklingsgrupp, som skall svara för kursverksamhet och annat förnyelsearbete i samband med reformen.

Som redan nämnts föreslår OMUS att regionala musikutbildningsråd inrättas inom varje högskoleregion. En av de viktigaste uppgifterna för ett sådant råd är att kartlägga behov och utbud av kompletterande utbildning inom regionen.

3.9 Genomförande och kostnadsberäkningar

Principbetänkande överlämnades i maj 1976. OMUS räknade då med att den föreslagna reformen skulle genomföras i *t r e e t a p p e r*. Under den första etappen, dvs. arbetsåret 1976/77 kommer OMUS att fortsätta arbetet med kursplaner (innehåll och metodik) för de föreslagna utbildningslinjerna i högskolan, med att komplettera materialet i fråga om dimensioneringen av utbildningen i olika delar av utbildningsgången och arbeta vidare med tjänsteorganisationen. OMUS räknar med att regering och riksdag under detta år skall ta ställning till principbetänkandet.

Under den andra etappen, arbetsåret 1977/78, skall enligt förslaget en särskild grupp inom UHÄ, den s. k. UMU-gruppen, överta och fullfölja OMUS' förberedelse- och planeringsarbete. OMUS räknar också med att vissa provisoriska studieorganisatoriska förändringar skall kunna genomföras inom högskoleutbildningen under detta år. Den professur i tillämpad musikpedagogik som OMUS föreslår bör inrättas den 1 juli 1977 och uppbyggnaden av ett dokumentationscentrum bör påbörjas. Arbetet i de föreslagna regionala musikutbildningsråden med att kartlägga efterfrågan och utbud av förberedande och kompletterande utbildning bör också påbörjas.

Reformen bör genomföras med början den 1 juli 1978. Vid denna tidpunkt bör den nya studieorganisationen för högskoleutbildningen träda i kraft. Likaså bör de tjänsteorganisatoriska förändringarna vara genomförda. Förhandlingar med de icke-statliga skolorna skall vara avslutade. Praktisksystemet skall kunna börja tillämpas successivt under läsåret 1978/79.

I sina kostnadsberäkningar har OMUS gjort följande antaganden. Beräkningarna är gjorda i 1976 års löneläge. Alla kostnader utom lokalkostnader ingår. För *musiklärlinjen* räknar OMUS med samma kostnad per studerande som i nuvarande SÄMUS, dvs. 31 000 kr./år. För *kyrkomusikerlinjen* beräknas samma kostnad vilket motsvarar den nuvarande. Även linjen för kulturkommunikation beräknas dra samma kostnad. För *musikerlinjen* liksom för påbyggnadsutbildningen räknar OMUS med en kostnad av 23 000 kr. per studerande och år. Sammanlagt uppgår kostnaderna vid den föreslagna omfattningen av utbildningen till 43 milj. kr. Nuvarande kostnader för ca 1 200 studerande uppgår till ca 27 milj. kr. vari ingår vissa icke-statliga medel.

Kostnaderna för den kompletterande utbildningen är översiktligt beräknade. OMUS räknar med att den största satsningen måste göras på musikläroområdet. Som generell regel bör enligt OMUS gälla att varje lärare under en 20-årsperiod skall ha kommit i åtnjutande av kompletterande utbildning motsvarande 40 poäng. Detta leder till behov av sådan utbildning för 250 heltidsstuderande per år. OMUS räknar med en kostnad av 10 000 kr. per studerande vilket innebär 2,5 milj. kr. i årlig kostnad. Med hänsyn till den allvarliga bristsituationen på området anser OMUS att utbildningen under den första tioårsperioden bör *intensifieras*. OMUS räknar under dessa år med en årlig kostnad av 10 milj. kr.

4 UTREDNINGENS DIMENSIONERINGSBETÄNKANDE

Här skall endast ges en kort sammanfattning av OMUS' förslag i september år 1977 till dimensionering och lokalisering av högre musikutbildning. I övrigt hänvisas till betänkandet (DsU 1977: 15).

Utbildningen som skall anordnas enligt riktlinjer som OMUS föreslagit i sitt principbetänkande skall vara organiserad på tre allmänna utbildningslinjer, musiklärlinje, musikerlinje och kyrkomusikerlinje. Den allmänna utbildningslinjen för kulturkommunikation skall enligt förslaget utvidgas med en variant på musikområdet. Vidare skall det inom både musiklärlinje och musikerlinje finnas linjeanknutna kurser för utbildning inom nya, hittills eftersatta områden. I det nya systemet skall slutligen ingå påbyggnadsutbildning eller påbyggnadslinjer, som i princip bygger på grundutbildning inom någon av de allmänna utbildningslinjerna.

OMUS framhåller att det underlag som har tagits fram för beslut i dimensioneringsfrågan på en rad punkter är bristfälligt varför OMUS anser att dimensioneringsförslaget ej får betraktas som bindande för en lång tid framöver.

OMUS föreslår en utbyggnad av utbildningskapaciteten under perioden 1978/79—1982/83.

Musiklärarlinjen

OMUS' förslag innebär att vi får tre kategorier av musiklärare.

a) Kombinationslärare, dvs. ettämneslärare som i sin utbildning kombinerar sina fördjupningsstudier så att de får en inriktning på musikundervisning i allmänna skolan och samtidigt en viss specialisering på instrumentundervisning (sångundervisning) och/eller rytmik.

b) Instrumental- och ensemblelärare samt sång- och rytmiklärare. Denna typ av lärare liknar i stort de musikpedagoger eller musikinstruktörer som nu utbildas vid Framnäs folkhögskola, Folkliga musikskolan Ingesund och Örebro musikpedagogiska institut samt ifråga om rytmiklärare de lärare som Svenska Dalcroze-seminariet nu utbildar.

c) Tvåämneslärare som inom musiklärarlinjen får behörighet för musikundervisning i den allmänna skolan och kombinerar musik med annat ämne. OMUS' förslag innebär här en permanentning av den försöksverksamhet med tvåämnesutbildning och SÄMUS som har pågått sedan år 1971.

OMUS pekar på den svåra bristen på behöriga musiklärare i det allmänna skolväsendet. Vårterminen 1977 besattes sålunda 93 % av vakanta tjänster med icke behöriga sökande. Våren 1976 var motsvarande andel 86 %. Kommittén diskuterar de styrmedel som behövs för att de studerande i tillräckligt stor omfattning skall skaffa sig behörighet för grundskola och gymnasieskola.

Vid lokaliseringen av musiklärarutbildningen räknar OMUS med att kombinationslärare skall utbildas i Stockholm, Göteborg och Malmö, samt i Piteå (Framnäs, Arvika, Ingesund) och i Örebro. I Stockholm, Göteborg och Malmö bör en relativt stor del av utbildningen avse instrumental- och ensemblelärare bl. a. med hänsyn till samarbetet med musikerlinjens ensembleverksamhet. En del av utbildningen i Stockholm, Göteborg och Malmö bör avse rytmiklärare. Musiklärarutbildning i form av tvåämnesutbildning bör enligt kommittén förläggas förutom till Stockholm, Göteborg, Malmö och Piteå även Linköping.

Utbildningskapaciteten på musiklärarlinjen beräknar OMUS till totalt 816 årsstudieplatser i ettämnesutbildning, fördelade så att 216 platser förläggs till Stockholm och 120 platser till var och en av orterna Göteborg, Malmö, Piteå, Arvika och Örebro. I tvåämnesutbildning föreslår OMUS 30 årsstudieplatser i vardera Stockholm, Göteborg, Malmö och Piteå samt i Linköping 72 platser.

Musikerlinjen

Förslagen till dimensionering och lokalisering av utbildningarna på musikerlinjen bygger på en omfattande insamling av material och synpunkter om musiklivets behov och arbetsmarknaden för musiker. OMUS har i dimensioneringsplanen inte gjort någon uppdelning i utbildning på orkesterinstrument, instrument som piano och gitarr, utbildning i sång

och i komposition, arrangering m. m. Fördelningen av utbildningsplatserna är en fråga som får avgöras på lokal nivå.

OMUS föreslår på musikerlinjen sammanlagt 424 årsstudieplatser, fördelade på 184 i Stockholm och 120 vardera i Göteborg och Malmö. Detta motsvarar en genomsnittlig antagning av 46 per år i Stockholm och 30 per år i vardera Göteborg och Malmö.

Kyrkomusikerlinjen

OMUS räknar med att den nuvarande dimensioneringen av kyrkomusikerlinjen inte behöver förändras. I dimensioneringsplanen anges den till sammanlagt 64 platser varav 32 i Stockholm och 16 i vardera Göteborg och Malmö.

Linjeanknutna kurser

Dessa kurser är att betrakta som varianter av den grundläggande utbildningen inom de allmänna utbildningslinjerna. De är avsedda för utbildning på områden som hittills har varit eftersatta inom utbildningen. De linjeanknutna kurserna motsvarar i stor utsträckning vad OMUS i principbetänkandet har kallat utbildning i eftersatta genrer. De innebär en markering av utbildningens ansvarsområde. I vissa fall kan kurserna till innehållet motsvara delar av utbildningen inom linjerna. I de flesta fall måste dock kurserna vara anpassade till mer speciella behov. OMUS räknar med att studietiden i de olika kurserna kan variera mellan ett och tre år. Vissa kurser av detta slag förekommer redan nu och finansieras med medel som fördelas centralt för musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet, ofta med tillskott av medel på lokal nivå. Exempel på detta är pedagogisk utbildning av folkmusiker och jazzmusiker, ett projekt med individuell, behovsstyrd musikerutbildning, samt utbildning av körpedagoger och arrangörer. De linjeanknutna kurserna skall enligt OMUS' förslag ingå som en fast del av utbildningssystemet och få resurser inom sektorsanslagen.

I dimensioneringsplanen räknar kommittén med 40 årsstudieplatser i linjeanknutna kurser vid musikerlinjen och 90 platser vid musiklärarlinjen.

Påbyggnadsutbildning

Påbyggnadsutbildning skall enligt förslaget finnas inom både sektorn för utbildning för kultur- och informationsyrken och sektorn för utbildning för undervisningsyrken. Dit räknas bl. a. utbildning av solister, av kapellmästare, pedagogisk utbildning av musiker och utbildning i musikerterapi. OMUS räknar med en genomsnittlig studietid av 1,5 år för sådan utbildning. Kommittén föreslår sammanlagt 150 årsstudieplatser i påbyggnadsutbildning, varav 60 inom sektorn för kultur- och informationsyrken och 90 inom sektorn för undervisningsyrken.

Uppdrag till statens kulturråd

OMUS har i sitt arbete med dimensioneringen visat på att bristen på översikt och statistiskt underlag när det gäller utbildningsbehov och arbetsmarknadssituation för fria musikutövare är besvärande. Kommittén föreslår att statens kulturråd får ett särskilt uppdrag av regeringen att mot bakgrund av genomförda eller väntade kulturpolitiska initiativ och åtgärder följa och bevaka musiklivets utveckling och behovet av förändringar i dimensioneringen av högskoleutbildningen på musikområdet. Kulturrådet bör, enligt förslaget helst årligen, förse UHÄ med prognosmaterial.

5 REMISSYTTRANDEN

5.1 Musiken i samhället

Huvuddelen av remissinstanserna uttalar sig i allmänna ordalag om OMUS' analys av musiklivets aktuella situation och musikens betydelse och funktioner för samhället och människorna. De flesta inskränker sig till att säga att analysen är klargörande och värdefull, både i sig och som grundval för förslagen till förändringar av utbildningen. Man instämmer också i OMUS' uppfattning att musik måste ses inte bara som en isolerad konstart utan som ett viktigt inslag i människors dagliga liv. En ökad satsning på utbildningen anses starkt motiverad. Bland de remissinstanser som på detta sätt allmänt instämmer i analysen och slutsatserna återfinns statskontoret, RRV, UHÄ, socialstyrelsen, AMS, regionmusiken, musikhögskolan i Malmö, H 75, folkhögskoleutredningen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Stiftelsen Malmö konserthus och TCO. Musikaliska akademien säger sig inte ha haft anledning att närmare gå in på analysen som enligt akademien är av stort värde utan att för den skull vara invändningsfri.

Endast ett mindre antal remissinstanser tar upp analysen till närmare granskning. I de flesta fall ansluter man sig till analysen men tar fram och betonar vissa delar av den. I andra fall är man mer kritisk.

Kulturrådet finner analysen vara en bra utgångspunkt inte bara för utbildningspolitiken utan även för kulturpolitiska insatser i stort inom musikområdet. Väsentligt större vikt än hittills måste fästas vid det starka kommersiella inflytandet, cetermediernas betydelse samt den moderna teknikens snabbt ökande påverkan inom musikområdet. Det stigande intresset för amatörmusik, inte minst bland ungdomen, måste fångas upp genom en förbättrad pedagogutbildning. Det kultur- och utbildningspolitiska ansvaret måste omfatta musikskapad för alla miljöer, samhällsgrupper och mänskliga situationer. Särskilt angeläget är det att föra en konsekvent utbildnings- och kulturpolitik inom de mu-

sikgenrer som i dag är särskilt utsatta för kommersiella krafter, t. ex. populär- och underhållningsmusiken.

Musikhögskolan i Göteborg finner att beskrivningen tar fram fakta som visar att negativa krafter förvånansvärt snabbt tagit över initiativet över musiklivets utveckling.

Enligt *musikhögskolan i Stockholm* bör den högre musikutbildningen tillgodose mindre väl etablerade genrers utbildningsbehov. För att så skall ske måste emellertid nytt utrymme skapas och nya arbetsformer anvisas. På dessa punkter anser *musikhögskolan* att OMUS ger få förslag.

SACO/SR anser att den utveckling mot ett aktivare musikintresse som OMUS på olika sätt dokumenterat i analysen kan motverka de risker för musikalisk likriktning som skapas av det kommersiella musiklivets trånga upplevelsevärld. Ökningen av intresset för musik och musicerande innebär att behovet av musklärare och ledare kraftigt ökar.

LO begränsar sitt yttrande till de mer övergripande målsättnings- och planeringsproblemen. Enligt den jämlikhets- och solidaritetssyn som är vägledande för *LO* måste musiken som konststart och kommunikationsmedel göras tillgänglig för alla. Utformningen av den högre musikutbildningen bör underordnas detta syfte. Innebörden av detta är att det inte är tillräckligt att ett rikt musikutbud formellt ställs till förfogande för alla befolkningsgrupper. Det måste även reellt bli större jämlikhet i möjligheterna att söka sig fram till personliga musikupplevelser.

Den bild av musikens ställning och roll i samhället, som OMUS tecknar, är enligt *ABF:s* mening riktig och värdefull. Framför allt finns det anledning att med oro uppmärksamma hur starka kommersiella intressen i dag exploaterar musiklivet och styr en snabbt växande andel av musiklyssnandet. Målmedvetna insatser för att främja den högre musikutbildningen är givetvis ett väsentligt medel i strävandena att begränsa den kommersiella skadegörelsen.

Folkparkernas centralorganisation menar att människor måste få öka de möjligheter att kritiskt ta ställning till den musik man spelar eller lyssnar till. På sikt kan en sådan utveckling påverka musikutövarnas ställningstagande till innehållet i den musik och de texter som de framför och likaså öka medvetenheten hos lyssnaren. Inte minst inom s. k. lättare genrer påverkas repertoarvalet av publikens musikaliska erfarenhet. Detta styr i sin tur vad den enskilde musikern inom detta repertoarområde måste spela för att kunna konkurrera om arbetstillfällen.

Statens scenskola i Göteborg ställer sig positiv till den öppna attityd till olika musikaliska uttrycksmöjligheter som kännetecknar betänkan- det som helhet men anser det vara en brist att förhållandet mellan musik och teater inte berörs.

I ett par remissyttranden förs en diskussion om möjligheten att förena principen att i musikutbildningen ge plats för hittills eftersatta genrer och principen att begränsa musiklivets kommersialisering. I yttrandet från *universitetet i Lund* och från *remissgruppen vid lärarhögskolan i Kalmar* pekar man på att vissa av de eftersatta genrererna, som kännetecknas av en strukturell enkelhet, har varit lätta att utnyttja i kommersiellt syfte. Den kommersiella exploateringen av denna musik kan i värsta fall komma att stödjäs genom att man utökar högskoleutbildningens repertoar.

Institutet för rikskonserter framhåller värdet av den djupgående analys av villkoren för s. k. eftersatta genrer som OMUS gjort. Tidigare utredningar har på denna punkt inte lyckats komma utanför ett snävt betraktelsesätt vilket har haft menlig inverkan på musikundervisning och musikutbildning. Institutet för rikskonserter finner dock att analysen på en punkt är ofullständig. Den högre musikutbildningen har hittills i första hand tagit fasta på förhållandet mellan den enskilda människan och musiken. Med hänsyn härtill skulle det varit önskvärt att analysen hade kompletterats med ett avsnitt ägnat att utreda grundläggande begrepp kring "musiken och människan (individ)". Detta avsnitt borde främst ha tagit upp olika musikpsykologiska synsätt och belyst musikpsykologisk terminologi, inte minst musikalitetsbegreppet. Här kunde också högtalarmediernas funktioner ha behandlats. Dessa medier (radio, skivor, etc.) är ju främst riktade till den enskilde. Även *universitetet i Stockholm* saknar också i analysen en diskussion om musikens roll ur psykologiska och socialpsykologiska synpunkter.

Svenska musikerförbundet och *SAMI* ansluter sig i stort till analysen. De båda remissinstanserna betonar att musiklivet måste bygga på levande musik och direktkontakt. Hittills eftersatta musikaliska traditioner bör ha en rättmätig plats inom undervisningen. Detta får inte ske på bekostnad av de traditioner som i dag prioriteras. Dessa är enligt de båda organisationerna också eftersatta i förhållande till utbildningsbehovet.

TR och *Stockholms konserthusstiftelse* anser att OMUS undervärderat yrkesorkestermusiken som är en tung del av vårt musikliv. *TR* anser att OMUS genom sin beskrivning visar en i dag föråldrad syn på musiken. Stiftelsen finner att OMUS beskriver den institutionsbundna konsertverksamheten på ett egenartat och kortfattat sätt medan OMUS i övrigt för intressanta och välmotiverade resonemang om musikens uppgifter och ställning i samhället.

SOR anser att den motsättning som OMUS betonar mellan konsertmusik och folkmusik är fiktiv. Oavsett genre börjar alltid en lyssnare och spelare med enkla former och uttrycksmedel för att så småningom få allt större krav på uttryck och innehåll, på allt större "konstrikedom". Att fördöma konsertmusiken är felaktigt. Det är enligt *SOR* att förneka musikens innersta väsen.

Musikcentrum är kritiskt mot OMUS för att utredningen undervärderar konsekvenserna för musiklivet av den troliga utvecklingen under 1980-talet. *Musikcentrum* pekar exempelvis på vådorna av den s. k. ljudföreningen. Den bakgrundsmusik eller "ljudtapet" som människor omges med och som också upptar betydande delar av sändningstiden i bl. a. Sveriges Radio är betydligt allvarigare än vad som antyds av OMUS. *Musikcentrum* tar också upp de risker för ett institutionsmonopol som OMUS antyder. *Musikcentrum* anser att musiklivet å ena sidan hotas av ett kommersiellt monopol och å andra sidan av ett institutionsmonopol. Institutionsmonopolet tar sig uttryck i att huvuddelen av samhällsstödet till musikområdet går till vissa typer av institutioner.

Musikcentrum saknar också en diskussion om de olika musikformernas förankring i lyssnar- och utövargrupper. Vissa musikaliska genrer, framförallt inom populärmusiken, är t. ex. mycket starkt knutna till vissa ålderskategorier. Sådana frågor kan enligt *Musikcentrum* knappast förbigås vid en utbildningsreform på musikområdet.

FST tillhör också de kritiska. FST menar att termen "musik" inte är tillräckligt definierad i OMUS' analys. Det svenska musikerlivet har helt tappats bort. FST finner också att nästan all framtidsanalys saknas. Oavsett genre genomgår musiken en ständig, ofta mycket snabb, teknisk, innehållsmässig, konstnärlig och attitydmässig förändring. Att i viss mån förutse denna utveckling borde enligt FST vara möjlig med tanke på att framtidsforskning även i Sverige är en etablerad vetenskap. Det finns, framhåller FST vidare, fullt fog för att i dag rubricera en stor del av den kommersiella musiken som en form av elektronisk musik. OMUS drar emellertid inga slutsatser av detta, som t. ex. kan påverka musiklärarnas utbildning.

Även *Institutet för rikskonsert* anser att OMUS har förbigått elektronisk musik.

Svenska tonkonstnärslförbundet vänder sig mot vissa generaliserande värderingar och attityder hos OMUS och menar att redovisningen av genrer ger en felaktig bild av de musikaliska traditionerna och deras förankring, socialt och estetiskt. Ett utdömande av en självständig estetisk upplevelse som något isolationistiskt och därmed negativt innebär i realiteten ett förnekande av den enskilda individens rätt att tillgodogöra sig en konstnärlig upplevelse.

Riksförbundet Sveriges musikpedagoger framhåller att krav på att yrkesutbildningen i musik skall vara samhällstillvänd och nyttig kan skapa ett trångt kulturklimat. Förbundet menar också att OMUS genomgående uppfattar allt kommersiellt på musikområdet som något negativt. Förbundet delar inte denna värdering. Privat företagsamhet inom musikområdet innebär inte alltid något för musiklivet negativt.

Musikundervisningen för barn och ungdom och skolans roll tas upp av flera remissinstanser, däribland SÖ, TCO, SMI,

Norrköpings kommun samt flera av lärarhögskolorna och studieförbunden. Remissinstanserna anser liksom OMUS att det är nödvändigt att ägna speciellt intresse åt barnens tidiga musikupplevelser.

SÖ anser att det finns flera orsaker än lärarbrist och otillräcklig utbildning på klasslärařstadierna till att skolan inte alltid lyckas motsvara olika förväntningar, intressen och behov när det gäller musikundervisningen. En orsak torde enligt *SÖ* ligga i alltför tidigt insatta prestationskrav. En annan torde ligga i kraven på vad som av många elever upplevs som isolerade teoretiska kunskaper. Ytterligare en annan torde ligga i att inte ens alla utbildade lärare har den musikaliska bredd som behövs för att möta elevernas skiftande behov, t.ex. då detta kommer till uttryck i deras intresse för jazz och popmusik. En bidragande orsak till skolans svårigheter är också enligt *SÖ* att utvecklingen av musiksmaken går mycket snabbt och i ett alltmer accelererande tempo.

SÖ menar att det krävs åtskilliga åtgärder vad beträffar såväl grundutbildning som fortbildning av lärare. Det framstår också som angeläget att forsknings- och utvecklingsarbete bedrivs rörande elevernas behov av musik för att musikundervisningen skall kunna ge dem vad de har glädje och nytta av.

Kopparbergs läns landstings högre musikskola håller med om att det första mötet med musiken kan vara av avgörande betydelse och påpekar att detta i hög grad gäller också det första mötet med musikens instrument. Nybörjarundervisningens kvalitet måste höjas. Landstinget pekar på att många elever som lämnar den kommunala musikskolan inte får möjlighet att följa upp sina studier enskilt eller i grupp. Detta är enligt skolan en följd av det bristande samarbetet mellan musikskolorna, studieförbunden och amatörorganisationernas verksamhet.

av musik för att musikundervisningen skall kunna ge dem vad de har

KÖRSAM tillhör de remissinstanser som tar upp problemet med att barn och ungdomar alltmer upplever musikmiljöerna i hem, skola och kamratkrets som helt skilda från varann. En framtida utbildning av musikhögskolorna måste kunna bidra till att skapa förbindelser mellan de skilda musikvärldarna.

Studieförbundet Vuxenskolan menar att den framtida musiksituationen är starkt beroende av den attityd till musik som grundläggs i förskola och på lågstadiet i grundskolan. De lärare som här har omedelbart inflytande måste få en grundlig utbildning och fortbildning. Sådana insatser måste enligt *Vuxenskolan* prioriteras före andra. Liknande synpunkter redovisar *Svenska ungdomsringen för bygdekultur*.

Även *Folkuniversitetet* betonar musikutbildningen för de tidiga ålderna, dvs. före skolstarten. Denna tidiga musikutbildning är väl lämpad att bedrivas i studieförbundens regi. Detta kan f. n. inte ske enligt gällande regler för studiecirklar. Deltagare under 14 år får endast utgöra hälften av det totala antalet deltagare i en musikcirkel. Folkuni-

versitetet förordar att reglerna ändras.

ABF tar upp sången och musiken i folkrörelser och föreningsliv.

ABF finner att sången och musiken sedan några år tillbaka är på väg att återerövra sin tidigare ställning i föreningslivet. Kulturaktiviteter av skilda slag betraktas mer och mer som nya vägar för att uttrycka och skapa engagemang för folkrörelsernas mål och grundvärderingar, ställa väsentliga samhälls- och livsåskådningsfrågor under debatt och förnya föreningslivet. Det är ytterst angeläget att denna utveckling får stöd och stimulans. Bl. a. innebär det att sången och musiken inom folkrörelser och föreningsliv måste få del av de resurser, som den framtida högre musikutbildningen kommer att förfoga över. Men det innebär samtidigt att musikutbildningen måste anpassas till de krav och förväntningar som olika folkrörelser ställer på sin egen musikverksamhet.

Svenska kyrkans studieförbund framhåller att kyrkan betytt mer än någon annan institution för att ge människor direkt kontakt med levande musik och möjlighet att aktivt delta i musikutövning. Även *Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté* hävdar att *OMUS* behandlar kyrkomusiken tämligen snävt.

KÖRSAM anser att körens roll för människors fritidsaktivitet och som förmedlare av gemenskap mellan människor är mycket betydelsefull. Det stora antalet körsångare i landet visar att sång i grupp i ovanligt hög grad täcker in de behov som driver människan att vara kulturaktiv.

Musikpolitiken i Sveriges Radio-TV tas upp i flera remissyttranden. *Skaraborgs länsbildningsförbund* menar att Sveriges Radio i sin musikpolitik påskyndar den utveckling mot likriktning av musikvanorna som *OMUS* talar om. Den musik som flertalet lyssnar till behandlas gynnsamt av Sveriges Radio. Även om musikutbudet ökar visar flera undersökningar att musikvanorna i stort inte förändras. Stora grupper i samhället undanhålls från, eller undandrar sig, värdefulla musikupplevelser. *OMUS* borde enligt länsbildningsförbundet ha sett Sveriges Radio-TV som den största musikutbildaren och i konsekvens därmed lämnat förslag till inriktning av dess musikpolitik.

Norrköpings kommun liksom *KÖRSAM* anser att *OMUS* borde ha uttalat sig bestämdare om etermedias ansvar.

Svenska musikerförbundet och *SAMI* anser att etermedierna i första hand bör distribuera direktsänd och/eller för mediet direktproducerad musik.

Föreningen Sveriges jazzmusiker anser att ett utvecklat samarbete mellan musikutbildning och etermedia är särskilt viktigt för de eftersatta genrerna eftersom man genom etermedias genomslagskraft kan kompensera en del av de brister som uppstår genom att utbildningsväsendet totalt försummat dessa genrer.

Sveriges Radio framhåller i sitt yttrande att den indirekta pedagogiska insats som görs genom musikutbudet i ljudradion är av utomordentligt stor betydelse. Det finns musikformer, exempelvis nutida seriös musik, som en geografiskt spridd lyssnarskara endast kan få kontakt med genom ljudradion. Härigenom fullgör radion en initierande uppgift. Detsamma gäller information om utomeuropeisk musik och olika sorters folkmusik. Vidare bör poängteras att så gott som alla talprogram om musik har en pedagogisk funktion.

Den mest omfattande granskningen av OMUS' analys görs av *Svenska Dalcroze-seminariet* och *SÅMUS i Göteborg*.

Dalcroze-seminariet betonar särskilt att yrkesutbildningen i musik konsekvent bör inrikta sina resurser på att återuppväcka och utveckla musikens roll och funktioner i samhället på alla nivåer. Därför måste musikutbildningen tillmötesgå det musikintresse och musikbehov som redan finns.

De rytmiskt-musikaliska konventioner som musikindustrin skapar innebär en utjämning av nationella särdrag och en musikalisk likriktning. Seminariet diskuterar vårt behov och beroende av den kommersiellt producerade musiken och menar att torftigheten i vår yttre miljö, våra arbets- och levnadsförhållanden liksom fritidens allmänna kommersialisering har möjliggjort ett ekonomiskt utnyttjande av många människors behov av musikaliska upplevelser.

Seminariet anser att musikutbildningen inte får avstå från att göra bruk av de uttryck och konventioner som musikindustrin producerar. Musikutbildningen får inte heller avskärma sig från de kommunikationstekniska erfarenheter som följer av den musikindustriella tillväxten. Seminariet hävdar att det är fel att på det sätt som sker i kulturdebatten betrakta kommunikationstekniken enbart som ett hjälpmedel att sprida musik. Därigenom förhindras en ursprungligare och djupare förståelse för vad teknik är och hur den nya kommunikationstekniken bidrar till att omdana musiklivet.

Seminariet betonar särskilt att musikutbildningen måste värna om det viktiga nyskapandet inom jazz och pop. Den nya musikärorelsen för icke-kommersiell musik står i dag inför en ny utvecklingsfas som kommer att behöva samhällets aktiva stöd.

När det gäller vidareutvecklingen av körtraditionen anser seminariet att man bör observera möjligheterna att bredda körens funktioner genom att återknyta till drama och teater.

SÅMUS i Göteborg anser att den största bristen i OMUS-förslaget ligger i att man inte tagit konsekvenserna av sin egen verklighetsbeskrivning.

Den största delen av utbudet av skivor och kassetter i Sverige avser pop och rock. Ungdomen är här den absolut viktigaste köpkategori. Musik inom den afro-amerikanska musiktraditionen tillgodoser

således huvudparten av det viktiga förströelsebehovet i underhållningsmusiken. Kulturpolitiken och musikutbildningen har bidragit till den kommersiella dominansen i musiklivet genom att helt avstå från att satsa på och stödja utvecklingen av populärmusikaliska genrer. Därför stryker SÄMUS under slutsatsen att musikutbildningen måste värna om nyskapandet inom jazz och pop vars stilmedel är förankrade i musiksmaken hos en stor del av befolkningen.

5.2 Mål och riktlinjer

Flertalet remissinstanser instämmer utan närmare kommentarer i förslaget till mål och riktlinjer. Till dem hör *statskontoret*, *RRV*, *UHÄ* och flertalet remissinstanser som *UHÄ* hört, *AMS*, *organisationskommittéerna för olika högskoleregioner*, *folkhögskoleutredningen*, *Svenska kommunförbundet*, *TCO*, *SACO/SR*, *SMI*, *Folkparkernas Centralorganisation*, *Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar* och *Norrköpings kommun*. *Kulturrådet* ansluter sig till förslaget med kommentaren att de olika målen kommer att betonas i olika hög grad, beroende på utbildningslinje. Att utveckla det nära samband mellan utbildnings- och kulturpolitik som *OMUS* påvisar är enligt kulturrådet av grundläggande betydelse om samhällsinsatserna inom musikområdet skall bli meningsfulla. Med den breddning av det utbildnings- och kulturpolitiska ansvaret, som *OMUS* förutsätter, kommer satsning på musikutbildning inte bara att bli en kulturell angelägenhet i traditionell mening. Den kan få betydande konsekvenser inom ett flertal områden, där samhället har ett ansvar (t. ex. ungdomars fritid, handikappades villkor och människors arbetsmiljö).

Regionmusiken anser det viktigt att mål läggs fast för utbildningen. Vissa av de föreslagna riktlinjerna är viktigare än andra. Att musikutbildningen skall medverka till största möjliga yttrandefrihet är viktigt liksom att utbildningen så långt möjligt decentraliseras.

Musikhögskolan i Göteborg betonar att den avslutande meningen i målförslaget är central och måste bli det också i det praktiska förverkligandet. Musikhögskolan har i sin tolkning av ordet »levandegöra» inkluderat högt ställda krav och ser som dess förutsättning inslag av konstnärlighet, artisteri, förmåga till kontakt etc. Musikhögskolan ställer sig bakom samtliga punkter i de principiella riktlinjerna men betonar att nya resurser måste ställas till förfogande i samma mån som målen inkluderar nya ansvarsområden.

Institutet för rikskonsert finner att ingen av de 22 punkterna tar upp kraven på kunskaper och färdigheter. Rikskonsert tolkar det föreslagna målet som en övergripande förutsättning för riktlinjerna. När mål och riktlinjer fastställs bör detta samband framgå mer entydigt.

Sveriges Radio delar *OMUS*' synsätt. För att levandegöra det musi-

kaliska kulturarvet i vid mening samt utveckla och förnya musiklivet måste man såväl utveckla kunskaper och färdigheter som beakta de allmänna principerna för kulturpolitiken.

Vissa remissinstanser föreslår kompletteringar och tillägg till förslagen.

SÖ, som anser att OMUS inte tillfredsställande behandlat situationen för invandrare och handikappade, för en utförlig diskussion om möjligheterna till stöd för dessa gruppers intressen på musikområdet, bl. a. genom utbildningen.

ABF ansluter sig i allt väsentligt till förslaget även om målet och riktlinjerna enligt förbundets mening är något för snävt inriktade på musikutövning i traditionell mening. *ABF* framhåller att den nya kulturpolitiken syftar långt mer än tidigare till integrering och samspel mellan olika konst- och kulturformer. Framför allt är det angeläget att i den estetiska verksamheten bland barn och ungdom försöka skapa naturliga och meningsfulla kontaktytor mellan olika konstformer och kulturyttringar. De föreslagna riktlinjerna bör därför enligt *ABF*'s mening kompletteras med anvisningar om att den högre musikutbildningen bör skapa förutsättningar för kontakt och samspel med andra former av konstnärlig och kulturell verksamhet.

Svenska Dalcroze-seminariet ansluter sig till målformuleringen men menar att det är lika viktigt att ta ställning till de pedagogiska och metodiska vägar på vilka målen kan nås. Avsaknaden av en musikpedagogisk helhetssyn både inom den högre musikutbildningen och den allmänna musikundervisningen är ett av de akuta problemen. Som helhet har utbildningen därmed fått en fragmentarisk och specialiserad utformning. Seminariet anser också att det finns risk för att arbetet med äldre musik kommer att ta upp en oproportionerligt stor del av utbildningen. Nya kunskaper av vikt för dagens musikverklighet och för nyskapandet kan den högre musikutbildningen inte vinna med mindre än att den avstår från vissa gamla. Seminariet föreslår en utvidgning av punkt 22 som innebär att musikutbildade bör vara medvetna om de kroppskulturella problemen.

LO anser att vissa aspekter är särskilt viktiga när det gäller målen för samhällets insatser på musikområdet. En är att förstärkningsåtgärder sätts in både för barn och vuxna. I all utbildning av musikpedagoger bör utrymme finnas också för vuxenpedagogik och för sådan social orientering, som krävs för att kunna möta de stora medborgargrupperna på deras villkor. En annan aspekt är att musikutbildningen breddas musikaliskt så att det blir möjligt för både artister och musikpedagoger att knyta an till olika musiktraditioner och musikintressen och inte bara till den »seriösa» konstmusiken från europeiskt 1700- till 1900-tal. En tredje aspekt är att skapa en balans mellan musiklyssnande och musik som aktiv utövning. Inte minst när det gäller att intressera och enga-

gera nya grupper i musiklivet blir detta att själva få utveckla förmågan att sjunga och spela och inte bara »ta emot» eller »konsumera» av yttersta vikt.

Slutligen anser LO att specialiseringen till »bara musik» inom den högre musikutbildningen bör motverkas. Musiklärare inom skolan bör kunna medverka i skolans allmänna arbete och ta sin del av det större ansvar för eleverna, som kännetecknar modern ungdomsutbildning. Musikledare och musikartister, som främst verkar bland vuxna, måste ha kännedom om samhälle, folkrörelser, olika folkgruppers situation och problem, för att kunna möta publik och deltagare på ett aktivt sätt och delta i en dialog och ett ömsesidigt utbyte.

Svenska förbundet för musikterapi instämmer i de principiella riktlinjerna. Inom förbundet försöker man finna nya kommunikationsvägar genom musik, en kommunikation som ger både kontakt och ansvar. Behovet av att söka sådana nya vägar bör beaktas i utbildningen. I anslutning till punkt 14 framhåller förbundet att ett grundkunnande om handikappens art är nödvändig.

KÖRSAM hävdar att körmusiken i likhet med bl. a. olika former av improvisatorisk musik tillhör de musikformer som hittills varit underrepresenterade i utbildningen.

Svenska musikerförbundet och *SAMI* föreslår att det övergripande målet formuleras: "Den högre musikutbildningen skall eftersträva att i alla sammanhang ge studerande en utbildning som medför erforderlig yrkeskunskap och specialisering och göra dem i rekryteringssammanhang fullt konkurrenskraftiga med musiker-pedagoger som utbildats i andra länder." De båda remissinstanserna menar vidare att de föreslagna riktlinjerna måste tillämpas utan generaliseringar och att således alla punkter inte kan vara anpassbara på alla yrkesroller. Varje verksamhetsform kräver sin specialisering.

Musikaliska akademien anser att riktlinjerna överlag präglas av en brist på konstnärligt synsätt. Akademien gör bl. a. den kommentaren att det endast är konstnärliga ambitioner som bör tillåtas styra utvecklingen av populärmusiken. Äldre tiders musik ställer minst lika stora krav på resursförbättringar som nya uttrycksformer.

Musikhögskolan i Stockholm, liksom *elevkåren* vid samma skola, *Örebro musikpedagogiska institut*, *TR*, *Konserthusstiftelsen i Stockholm* och *Operan* anser det vara en allvarlig brist att den primära uppgiften för högre musikutbildning, nämligen att befordra yrkeskunnande i form av instrumentala och vokala färdigheter på hög nivå, inte klart anges i de principiella riktlinjerna. Enligt remissinstanserna kommer denna brist framför allt till uttryck i förslaget till musikerutbildning.

Svenska tonkonstnärsförbundet som anser att OMUS har förväxlat mål och medel i förslaget till riktlinjer har liknande synpunkter.

Även *Svenska kyrkans studieförbund* och *Kyrkomusikerorganisatio-*

nernas samarbetskommitté anser att riktlinjerna starkare bör betona vikten av konstnärlig kvalitet.

Stiftelsen Malmö konserthus anser att OMUS' formulering av det övergripande målet ger anledning till åtskillig undran. I alla tider har man hävdad att artister, vilken konst de än utövar, skall utan påverkan få utveckla sin talang. Att de skall verka inom svenskt musikliv i linje med de allmänna principerna för den svenska kulturpolitiken rimmar illa med principen om frihet från påverkan.

Ett antal remissinstanser med anknytning till högskolan håller med OMUS om att högskolans uppgifter bör utvidgas med konstnärligt och pedagogiskt utvecklingsarbete för att undvika att kultursektorn missgynnas. *Univrsitetet i Lund och Göteborg* anser det viktigt att den nya musikutbildningen strävar efter att organiseras med hänsyn till ett framtida behov av återkommande utbildning.

Musikcentrum menar att OMUS i sina riktlinjer alltför mycket utgår ifrån att den nya kulturpolitiken redan är genomförd. Enligt Musikcentrum har samhället ännu inte på långt när levat upp till sina ambitioner att stödja de fria musikutövarna.

SÅMUS i Göteborg menar också att åtgärderna om man vill följa kulturpolitikens intentioner i fråga om eftersatta genrer och eftersatta grupper, måste vara mycket mer konsekventa och kraftfulla än vad de är i förslaget. Det måste utbildas musiker som genom sitt nyskapande i populärmusikaliska genrer kan bidra till att uttrycka folkflertalets verklighet. Det måste utbildas musikpedagoger och musiklärare som genom sitt eget skapande och sin undervisning kan hjälpa detta folkflertal att uttrycka sig själv.

5.3 Konsekvenser för musikutbildningen — utvecklingsbehov och planeringsproblem

OMUS får på det hela taget starkt stöd för sin syn på vilka attityder som utbildningen främst bör förmedla. Den mest omfattande diskussionen förs kring de planerings- och avvägningsproblem som OMUS beskriver.

SÖ understryker betydelsen av att musikutbildningen stimulerar en öppen, sökande, kritisk och kreativ attityd, inte minst med hänsyn till vad detta kan komma att betyda för musikundervisningen i skolan.

Kulturrådet framhåller att OMUS' intentioner beträffande attityder i utbildningen måste förverkligas om de konkreta förslagen i fråga om utbildningens innehåll och utformning skall kunna genomföras. Kulturrådet hävdar också att innehållet i kulturpolitiken är avgörande för attityderna i utbildningen och att kulturpolitiken f. n. kan sägas medverka till att de enligt OMUS föråldrade musikattityderna lever kvar.

Enligt *Sveriges Radio* är det önskvärt att sträva mot en så hög musi-

kaliskt konstnärlig nivå som möjligt, även om man är medveten om att musik har olika funktioner för olika människor, för tonsättaren, för musikern, för lyssnaren, för publiken. Risker för en alltför långt driven perfektionism kan enligt Sveriges Radio elimineras genom att man tillägnar sig en syn på yrkesrollerna, där kommunikation och kulturpolitisk allmänbildning ingår som väsentliga element.

ABF ansluter sig till *OMUS'* synpunkter på vilka attityder som bör utvecklas i den högre musikutbildningen. *ABF* anser att den av samhället stödda musikverksamheten hittills i alltför hög grad har haft en elitistisk prägel. Den nya högre musikutbildningen måste enligt *ABF:s* mening medvetet försöka bryta ned ett sådant elitistiskt betraktelsesätt och lägga grunden för ett brett, folkligt musikintresse — ett musikintresse där både lyssnande och aktivt musikutövande bygger på kulturmedvetenhet, spelglädje och social gemenskap.

Enligt *LO* bör utbildningen söka motverka tendenserna att bara reproducera ett givet kulturarv och vissa givna sociala och kulturella mönster och i stället låta både de konstnärliga och gemenskapsfrämjande funktionerna vidareutvecklas i samspel.

Svenska kommunförbundet betonar att lärarkandidaternas attityder är avhängiga av att lärarutbildaren verkligen sätter sig in i deras val av yrkesroll. Den öppenhet, generositet och kreativa attityd de studerande skall bibringas förutsätter att lärarutbildaren själv verkligen ser sin roll som en inspirerande vägledare och inte en dominerande auktoritet.

Läraryrkesförbundet i Linköping anser att frågor, som har att göra med de av *OMUS* mycket ofta använda orden "kreativ" och "kommunikativ", är för flyktigt diskuterade. Läraryrkesförbundet delar *OMUS'* uppfattning, att de studerande bör få "komponera" egen musik inte bara reproducera andras. Detta är emellertid något som kan ske på många nivåer av vilka en del kräver ett kunnande och en säkerhet, som endast en mycket effektiv och lång utbildning kan ge.

Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar anser att de professionellt musikutbildade inte får bibringas uppfattningen att det är mindre viktigt att arbeta med amatörer än att ägna sig åt individuellt konstnärligt skapande.

SOR framhåller att man på alla fronter bör verka för en riktig uppfattning om vad ett levande konstnärsskap är och vad det kräver. En överdriven öppenhet för amatörprestationer är minst lika farlig som överdrivna kvalitetskrav.

Föreningen Sveriges jazzmusiker framhåller att den sociala aspekten, att få musiken att fungera socialt, och det krav på musikerna, som denna medför, kommer att gälla flertalet musiker. Ett visst utrymme måste dock finnas för särbegåvningar som genom sitt blotta musicerande och skapande verkar som inspiratörer och pådrivare för hela musiklivet.

Musikhögskolan i Stockholm delar uppfattningen, att musikernas kunskap om det samhälle de skall verka i behöver fördjupas. Man måste dock ha klart för sig, att bristande spelfärdighet inte kan kompenseras av i och för sig värdefullt kringkunnande. Enligt musikhögskolan är musiken alltid "elitär" i den bemärkelsen, att den som sysslar med den som professionell utövare eller som amatör ständigt strävar efter att nå upp till sin vision av verket — stort eller litet — och alltid försöker förbättra utförandet. Strävan efter teknisk fulländning är ett led i detta. Musikhögskolan avvisar bestämt en inriktning av musikyrkesutbildningen, som kan komma de studerande att tro, att man kan kompensera brister i spelteknik med andra kunskaper.

Elevkåren vid musikhögskolan i Stockholm delar till fullo uppfattningen att även muskarbetare bör ha kunskap om det samhälle och de miljöer de verkar i. Sådan kunskap bör dock enligt elevkåren förmedlas till alla och borde därför ingå som naturliga och viktiga moment redan i grundskola och gymnasieskola.

Musikcentrum ansluter sig till resonemanget om alla musikutbildades pedagogiska ansvar men menar samtidigt att detta ansvar lätt överbetonas, och då särskilt på bekostnad av musikens egen kommunicerande kraft. Erfarenheterna från efterkrigstidens folkbildande verksamhet inom musikrådet pekar delvis på ett för stort pedagogiskt inslag i kommunikationsprocessen.

Svenska Dalcroze-seminariet menar att man i utbildningen måste stimulera de studerande att ta itu med alla de negativa förhållningssätt, inte minst i form av blockeringar gentemot rörelse och kroppsspråk, som finns både hos utövare och publik.

Svenska förbundet för musikterapi talar om behovet att i utbildning utveckla attityder till handikappade och till den musik som skall förmedlas till dem.

Institutet för rikskonserter noterar med tillfredsställelse att OMUS i sitt förslag lagt stor vikt vid skapande moment i utbildningen. Enligt Institutet för rikskonserter har den hittillsvarande utbildningen, både vad avser lärare/pedagoger och artister, i alltför hög grad varit inriktad på reproducerande och färdighetsövning inför examina och andra prov. Detta har hämmat möjligheterna till experimenterande och skapande verksamhet.

Rikskonserter tar också på flera punkter upp OMUS' diskussion om de grundläggande problemen vid planeringen av musikutbildningen. Ramarna för utbildningen måste vara sådana att inte de institutionsanknutna yrkesrollerna i alltför hög grad får dominera över andra, t. ex. frilansbetonade yrkeskategorier. *Svenska Dalcroze-seminariet* och *Föreningen Sveriges jazzmusiker* framhåller samma sak.

Att musikutbildningens ansvarsområde utvidgas och musikens mångfald blir representerat anser de flesta remissinstanser vara en rimlig och ofrånkomlig följd av musiklivets utveckling.

Musikhögskolan i Stockholm konstaterar att problemet inte är om vi vill tillgodose flera genrer än dem som hittills dominerat den högre musikutbildningen, utan hur det skall ske. Frågan är om utbildning inom vissa genrer över huvud taget kan äga rum med bibehållen egenart inom nuvarande institutioner. Mot detta måste å andra sidan framhållas värdet för alla parter av att tillsammans göra erfarenheter, som utvidgar de egna perspektiven och knyta »gränsöverskridande» kontakter.

OMUS synes enligt musikhögskolan utgå ifrån att plats för eftersatta genrer skall skapas genom att minska på utbildningen i de etablerade. Trots sin positiva grundsyn måste musikhögskolan uttrycka stark oro för de konsekvenser av konstnärlig och pedagogisk art, som en sådan minskning till förmån för nya genrer kan medföra.

SFS och elevkåren vid musikhögskolan i Stockholm ställer sig också starkt tveksamma inför det minskade ansvar för redan etablerade genrer som förslaget innebär.

Lärarhögskolan och universitetet i Linköping menar att OMUS har för stora förväntningar på musiklärarnas musikaliska bredd och prestationsförmåga. Enligt lärarhögskolan har OMUS, kanske på goda grunder, undvikit att analysera olika musikformer och bedöma deras värde i skolmusiksammanhang. Pop nämns som ett exempel. Därmed har emellertid OMUS skjutit ett besvärligt problem ifrån sig.

Musiklärarnas riksförening anser att det hade varit värdefullt om OMUS allsidigare hade belyst vilka repertoarområden som är angelägna att föra upp på högskolenivå och vilka genrer som verkligen vinner på att institutionaliseras.

Svenska Dalcroze-seminariet anser att förslaget öppnar möjlighet till en fruktbar dialog och ett ömsesidigt utbyte mellan olika musikgenrer. Förslaget är enligt seminariet ett uttryck för en pluralistisk hållning. För att inte äventyra musiklivets vitalitet är det nödvändigt att i utbildningen kräva respekt och medvetenhet om respektive musikforms pedagogik och egenart.

Behovet av kontinuerlig förnyelse och flexibilitet och av ett öppet samspel mellan utbildning och yrkesliv betonas av många remissinstanser, däribland *RRV, regionmusiken, Örebro musikpedagogiska institut* och *Svenska Dalcroze-seminariet*. Seminariet framhåller särskilt behovet av att utbildningen kan fungera uppsökande.

En diskussion förs i remissyttrandena kring OMUS' resonemang om att utbildning skall ge beredskap för musikyrken och om behovet av resurser för fortbildning och vidareutbildning. Enligt *UHA, Sveriges Radio* och *LO* är detta ett realistiskt synsätt. Utbildningen bör enligt *LO* utformas så att både gruppen musikkonstnärer och gruppen musikpedagoger kan få en tryggare försörjning genom sitt arbete och inte genom särskilda stödformer. *SÖ, AMS* och *regionmusiken* menar att ut-

bildningen bör ha en sådan utformning att den ger en fullgod grund för yrkesutövning. SACO/SR och *Musiklärarnas riksförening* som i detta sammanhang bara behandlar musiklärarutbildningen, framhåller att den grundläggande högre musikutbildningen bör ha som målsättning att bli en fullständig lärarutbildning. SACO/SR understryker samtidigt vikten av fort- och vidareutbildning.

Föreningen Sveriges jazzmusiker instämmer i kravet på en kontinuerlig fortbildning och vidareutbildning, speciellt viktigt i nuläget med tanke på den ensidighet som utmärker redan yrkesverksamma lärare och musiker. Kompletterande utbildning är ett krav som är lika angeläget som reformer inom den grundläggande utbildningen om OMUS' förslag till förändringar skulle få någon märkbar effekt under de närmaste årtiondena.

Musikhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö framhåller att begreppet beredskap kan tydas både positivt och negativt. Musikhögskolan i Stockholm frågar sig om beredskap innebär ett tillräckligt kunnande för att påbörja verksamhet i alla musikyrken. Man bör enligt musikhögskolan fråga sig om kraven på kunnande och säkra färdigheter är lika höga för en orkestermusiker och en musiklärare i det ögonblick de börjar sin första anställning. Musikhögskolan anser att OMUS' vision om en livslång utbildning är tilltalande. De olika momenten i utbildningen kan emellertid enligt musikhögskolan inte inträffa i vilken ordning som helst.

Musikhögskolan i Göteborg menar att begreppet beredskap i sin positiva betydelse är mycket sympatisk. Den innebär t. ex. att man är beredd på att musiklivets snabba föränderlighet kan motivera kompletterande utbildning. I sin negativa betydelse kan begreppet ge ett intryck av ofullständighet och ytlighet.

Svenska musikerförbundet och *Folkliga musikskolan Ingesund* för resonemang av samma innebörd.

Musikaliska akademien anser att det särskilt för musikerna är oacceptabelt att de inte skulle få tillräcklig färdighet på sitt instrument, repertoarförberedelse och konstnärlig mognad för att direkt efter högskoleutbildningen börja sin verksamhet i t. ex. en symfoniorkester eller en orkester som är medlem i SOR. Att skjuta kraven på grundutbildning framför sig till fort/vidareutbildning skapar utomordentligt stora svårigheter för enskilda och institutioner att nå god kvalitet.

Akademien menar liksom bl. a. *musikhögskolan i Göteborg* och *SFS* att denna fråga hänger samman med utbildningstidens längd. En överdriven anpassning av musikutbildningens omfattning till en låst högskolemodell är föga förankrad i den musikaliska verkligheten säger akademien och musikhögskolan i Göteborg. SFS liksom *elevkåren vid musikhögskolan i Stockholm* anser att OMUS' förslag om att utöka utbildningen med moment av kulturpolitisk och "kommunikativ" natur

5.4 Utbildning efter musiklivets behov

5.4.1 Yrkesroller i musiklivet

Många remissinstanser har avstått från att kommentera OMUS' analys av yrkesrollerna i musiklivet. Man instämmer emellertid på ett allmänt sätt i resonemanget bl. a. genom att i stor utsträckning godta slutsatserna beträffande indelningen av utbildningsområdet.

De remissinstanser som behandlar yrkesrollsanalysen tar i allmänhet inte upp helheten utan begränsar sig till sitt ansvars- eller intresseområde.

SÖ, kulturrådet och *Stiftelsen Malmö konserthus* anser att över- sikten av yrkesroller är värdefull. *Regionmusiken* liksom *SAMI* och *Svenska musikerförbundet*, som i huvudsak uttalar sig om artistrollen, accepterar analysen under förutsättning att yrkesrollerna inte fixeras för hårt.

Sveriges Radio framhåller att musiklivets behov inte kan betraktas som något fixerat och väldefinierat.

FST menar att OMUS inte närmare utrett musiklivets behov. Uppdel- ningen mellan musiker å ena sidan och musiklärare å den andra ifråga- sätts. Attityden mot kvalitetsmusikern, som verkar både som musiker och pedagog, är alltför negativ. *Svenska tonkonstnärsläroverbundet* framför syn- punkter av samma slag och uttrycker det så att kombinationen av peda- gogik och aktivt musicerande är själva basen för all högre form av instru- mentalundervisning. *Folkliga musikskolan Ingesund* framför liknande synpunkter. Det övergripande begreppet för alla yrkesverksamma på musikområdet är musiker. Därmed vill musikskolan markera att man inte får göra avkall på den musikaliskt-konstnärliga delen av musiklärarut- bildningen.

Musikcentrum anser det vara nödvändigt att göra en distinktion mel- lan musikerutbildning och musikutbildning. Med musikerutbildning me- nar Musikcentrum utbildning av yrkesverksamma instrumentaler medan man till musikutbildning räknar olika former av utbildning i musik där själva utövandet har en andrahandsfunktion. Den speciali- serade yrkesmusikerutbildningen borde ha uppmärksammats mer av OMUS. Samtidigt förstår Musikcentrum OMUS' ambitioner att bredda basen för den högre musikutbildningen.

I mycket stor utsträckning accepteras OMUS' syn på musik- lärarnas yrkesroll.

Sveriges Radio framhåller behovet av att ändra på synen på musik- lärarens uppgifter. Musikhögskolorna har inriktat sig på att utbilda musiklärare till något slags miniolist, ofta skicklig på flera instrument men huvudsakligen skolad i den klassiskt seriösa repertoaren.

UHÄ ser på frågan från skolans synpunkt och pekar på att en musik- lärare har ansvar att medverka i det lokala skolarbetet. Har musik-

läraren ett alltför splittrat verksamhetsfält och blir han alltför ämnesbunden till musik, finns det risk för att detta ansvar minskas.

KÖRSAM anser att OMUS inte i tillräcklig grad diskuterat körledarens roll och uppgifter.

Svenska förbundet för musikterapi saknar i OMUS' betänkande redogörelse för de musikaktiviteter som bedrivs i specialskolor och särskolor och i musikcirklar för handikappade.

När det gäller analysen av de olika yrkesrollerna som musiker anser bl. a. *Sveriges radio*, *TR* och *Operan* att OMUS har visat alltför ringa intresse för den traditionella artisten.

Svenska musikerförbundet och *SAMI* framhåller att det inte finns någon anledning att förhålliga en för de flesta ouppnåelig elitsolistroll. Samtidigt utvecklas emellertid både repertoar och konsertformer på ett sätt som ökar solistverksamhetens roll. Även *kulturrådet* framhåller det solistiska musicerandets roll i samband med uppsökande verksamhet.

Institutet för rikskonserter, *Sveriges Radio*, *Operan*, *FST*, *SOR* och *Svenska tonkonstnärsförbundet* tar upp yrkesrollen som komponist-arrangör-musikmakare. Institutet för rikskonserter uppskattar att OMUS i sitt förslag lägger stor vikt vid musikaliskt skapande i utbildningen men anser att förslaget till praktisk utformning av utbildningen är för vagt. *Sveriges Radio* och *Operan* menar att utvidgningen av tonsättarbegreppet till rollen av musikmakare inte får innebära en försvagning av den professionella tonsättarutbildningen. *FST* kritiserar sammanslagningen av yrkestermerna tonsättare/arrangör. Föreningen anser att OMUS därmed jämställer den återskapande arrangören med den skapande tonsättaren trots att attityderna till yrkesrollen är helt olika.

Svenska kommunförbundet och *regionmusiken* ansluter sig till OMUS' tankar om breddning av komponistrollen. *Föreningen Sveriges jazzmusiker* instämmer också och påpekar att komponistrollen i OMUS' mening kan uppfyllas av flera eller alla medlemmar i en jazzgrupp.

Folkparkernas centralorganisation erinrar om sådana artistgrupper som populärauktorer, yrkestrubadurer och dansmusiker.

Institutet för rikskonserter ser med tillfredsställelse att OMUS önskar tillgodose behovet av ensembleledare och dirigenter i vidare mening än den hittillsvarande utbildningen. *Musikaliska akademien* och *Operan* efterlyser en närmare beskrivning av yrkesrollen som dirigent och ensembleledare för musikteater, symfoni- och kammarorkestrar. *SOR* vill detsamma. Att vara orkesterdirigent är enligt förbundet ett av samhällets mest krävande yrken.

Statens kulturråd, *Institutet för rikskonserter*, *Musikaliska akademien* och *TR* anser att OMUS undervärderat behovet av utbildning på det musiktekniska området.

Kulturrådet anser att behovet av utbildning för kulturkommunikation också är stort.

Området kulturkommunikation och kulturförmedling diskuteras i flera remissyttranden från universiteten. Enligt *universitetet i Stockholm* är OMUS' beskrivning inte klar och entydig. Yrkesrollen närmar sig ibland folkbildarens eller den breda musikpedagogens. *Universitetet i Lund* tyder beskrivningen så att OMUS och högskolemyndigheterna inte menar detsamma när man talar om kulturkommunikation.

Musikaliska akademien, TCO, Svenska kyrkans studieförbund och Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté anser att OMUS borde ha gjort en förnyad analys av yrkesrollen som kyrkomusiker. *FST* och *SMI* anser att kyrkomusikerutbildningen har för stort utrymme i systemet.

5.4.2 Studieorganisation

Principerna för indelningen i utbildningslinjer tillstyrks av alla remissinstanser. *Musikhögskolan i Göteborg* finner att förslaget både som helhet och i detaljer är gjort med hänsyn till organisatoriska krav samtidigt som det vittnar om stor känslighet för musiklivets realiteter. *KÖRSAM* finner det svårt att placera in körledarna i det föreslagna systemet. *Folkliga musikskolan Ingesund* menar att indelningen principiellt kan ifrågasättas, åtminstone under de första terminernas studier, men att den är ändamålsenlig från praktisk och organisatorisk synpunkt.

Den föreslagna musiklejarlinjen har vid remissbehandlingen mottagits mycket positivt. Tanken att föra samman alla lärarfunktioner både inom och utanför skolan får ett starkt stöd från bl. a. *SÖ, AMS, Svenska kommunförbundet, musikhögskolorna, TCO, SFS* och *Folkliga musikskolan Ingesund*. *SÖ* framhåller att förslaget är avhängigt av att det går att förverkliga tanken på en personell samverkan i musikundervisningen mellan skolan och den kommunala musikskolan samt eventuellt även folkhögskola, studieförbund och andra fria och frivilliga organisationer och att hitta effektiva lösningar på frågor om anställningsförhållanden och statsbidrag i detta syfte. *SACO/SR* och *Musiklärarnas riksförening* kan i stort acceptera de arbetsfält för musiklejarlinjen som OMUS föreslår men anser att principerna för en lösning av de tjänsteorganisatoriska frågorna borde ha klarlagts först.

Även remissinstanser som representerar folkbildningens intressen är positiva.

Folkhögskoleutredningen delar OMUS' uppfattning att alla som har lärarfunktioner — i skolor, studiecirklar, frivilliga organisationer — utbildningspolitiskt bör behandlas lika. Studieförbundens möjligheter att komplettera högskoleutbildningen måste dock finnas kvar.

Folkbildningsutredningen anmäler en viss tveksamhet. Studieförbunden har behov av att själva kunna utbilda de musikpedagoger som skall arbeta i förbundens musikcirklar. I varje fall skall inte musiklejare med

den föreslagna högskoleutbildningen kunna kräva ledaruppgifter inom studieförbunden före de cirkelledare studieförbunden själva utbildar eller valt att samarbeta med.

ABF är av samma mening. De studieförbund som så önskar bör enligt *ABF* ha möjligheter att organisera utbildningen i egen regi och då tillförsäkras i princip samma ekonomiska resurser som motsvarande utbildning inom högskolan.

Östergötlands läns landsting framhåller särskilt att sådana samverkansformer behöver skapas mellan stat, kommun och frivilliga organisationer att den lärarresurs som finns inom en kommun kan utnyttjas för hela kommunens bästa.

KÖRSAM framhåller behovet av att körledare kan få utöva sin körverksamhet i tjänster och inte som ett underbetalt extraknäck.

Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté, *Svenska kyrkans studieförbund* och *Sköndalsinstitutet* pekar på att utbildning och tjänster på det kyrkomusikaliska området hänger nära samman och efterlyser lösningar på problemen med de kyrkomusikaliska tjänsterna på kantorsnivå.

SMI framhåller behovet av att utbilda instrumentala och vokala ensembleledare för skolmusikens behov.

Ett stort antal remissinstanser tillstyrker förslaget att inordna den speciella rytmikutbildningen som nu bl. a. bedrivs vid Svenska Dalcroze-seminariet, i musiklärarlinjen. *Svenska kommunförbundet*, *Institutet för rikskonserter*, *lärarhögskolan i Jönköping* och *förskoleseminariet i Malmö* framhåller särskilt att rytmikpedagogikens synsätt och metodik bör få påverka all utbildning på musikområdet och att rytmikutbildningen inte längre får isoleras från annan högskoleutbildning i musik. *SÖ* instämmer och menar att förslaget kan innebära att rytmikutbildning i fortsättning kan komma att finnas på fler orter än hittills. *Musikhögskolan i Göteborg* anser att rytmikutbildning bör finnas i Göteborg. Även *Musikaliska akademien* förordar en utbyggnad. *Svenska Dalcroze-seminariet* tillstyrker förslaget på villkor att den speciella typ av utbildning som seminariet bedriver även i fortsättningen får frihet och resurser att utvecklas.

Kommentarerna till förslaget till musikerlinjer är i detta sammanhang ganska få.

Svenska musikerförbundet och *SAMI* erinrar om sin syn på musikerrollen och konstaterar att musikerlinjen rymmer en mångfald av inriktningar och kategorier. Utbildningen måste anpassas efter särart och verksamhetsfält.

Föreningen Sveriges jazzmusiker är positiv till förslaget om flexibel utbildning.

Kulturrådet framhåller att hela det professionella musiklivets framtid är beroende av hur man lyckas lösa de problematiska anställningsförhållandena för frilansmusiker och fria musikgrupper. *Musikhögskolan i*

Göteborg, Svenska musikerförbundet, Föreningen Sveriges jazzmusiker och Musikcentrum är av samma mening. Musikaliska akademien anser att en resursfördelning inom musikerutbildningen till förmån för frilansmusikerna inte får ske på bekostnad av de heltidsanställda yrkesmusikerna.

Ett flertal remissinstanser, däribland *Institutet för rikskonserter*, *Musikaliska akademien*, *Operan*, *Konserthusstiftelsen i Stockholm*, *Stiftelsen Malmö konserthus*, *TR* och *KÖRSAM* anser att koristutbildning bör finnas inom musikerlinjen.

Förslaget att det inom musikerlinjen skall finnas pedagogisk påbygg-nadsutbildning och utbildning av specialiserade pedagoger tillstyrks. *Regionmusiken* anser det nödvändigt att prioritera mellan olika former av pedagogisk utbildning av det skälet att de ekonomiska resurserna för musikerutbildning även i framtiden kommer att vara begränsade. En prioritering är sannolikt också nödvändig med hänsyn till arbetsmarknadssituationen för de utbildade. *Musikhögskolan i Stockholm* påpekar att den pedagogiska utbildningen kräver samarbete med musikläroslinjen.

SFS och *elevkåren vid musikhögskolan i Stockholm* anser att det behövs en kraftfull satsning på utbildning av pedagoger i musikteori. Den nuvarande teoripedagogiska utbildningen vid musikhögskolan i Stockholm och dess förhållande till övrig pedagogutbildning liksom till musikvetenskaplig forskarutbildning bör utredas.

Kompositionsklassen vid musikhögskolan i Stockholm anser att isoleringen mellan kompositionsutbildningen och andra utbildningsformer bör brytas.

Flera remissinstanser, däribland *musikhögskolan i Stockholm*, *elevkåren* vid samma skola, *SFS* och *TCO*, *Svenska kyrkans studieförbund* och *Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté* anser att en ny översyn av kyrkomusikerlinjen bör göras parallellt med det övriga reformarbetet inom musikutbildningen. Skälet är de stora förändringar i kyrkomusikernas yrkesroll och den markanta förnyelse av kyrkomusikens innehåll och uttrycksmedel som skett sedan kyrkomusikerutbildningen reformerades. Flertalet remissinstanser, utom *SACO/SR* och *Musiklärarnas riksförening* anser det mer befogat att kyrkomusikerlinjen hör ihop med musikerlinjen än att den i enlighet med OMUS' förslag sammanförs med musikläroslinjen.

Förslaget till en variant på musikområdet av utbildningslinjen för kulturkommunikation har föranlett en omfattande diskussion. Ett stort antal remissinstanser, bl. a. *AMS*, *regionmusiken*, *musikhögskolorna i Stockholm och Göteborg*, *organisationskommittén för östra högskoleregionen*, *Östergötlands läns landsting*, *Landstingsförbundet*, *Sveriges Radio*, *SACO/SR* och *SFS* tillstyrker medan andra anser att förslaget bör övervägas ytterligare. *UHÄ* finner förslaget intressant och förutsätter att det kommer att prövas i det lokala

och regionala arbetet med att utveckla musikutbildningen inom högskolan.

Flera av de remissinstanser på universitets- och högskoleområdet som UHÄ hört tar upp OMUS' kritik av det föreliggande förslaget till allmän utbildningslinje för kulturkommunikation inom högskolan. *Lunds universitet* anser att kurser av det slag OMUS föreslår bör ligga utanför utbildningslinjen för kulturkommunikation. *Linköpings universitet* anser att det behövs en utbildning med teoretisk, kritiskt analyserande inriktning. *Uppsala universitet* anser att man i samband med högskolereformen försummat möjligheterna att få fram nya kombinationer av mer teoretisk, universitetsbetonad utbildning och mer praktisk, konstnärligt eller pedagogiskt inriktad utbildning. Det är enligt universitetet nödvändigt att ta itu med den traditionella uppdelningen i mer "teoretisk" och mer "praktisk" utbildning och försöka undvika en konkurrenssituation.

Musikhögskolan i Stockholm nämner det arbete som pågår tillsammans med universitetet med att utforma en lokal musikmedialinje.

SÖ tillhör de remissinstanser som inte är beredda att utan ytterligare överväganden tillstyrka förslaget. I likhet med OMUS betonar SÖ att en kulturkommunikativ linje inte bör ha en alltför teoretisk inriktning utan i stället inriktas mot aktiv kulturförmedling enligt den statliga kulturpolitikens mål. I många kombinerade och komplexa yrkesroller torde en sådan utbildning vara en god grund. Vid uppläggnings- och dimensioneringen av en kulturkommunikativ linje bör man enligt SÖ:s mening uppmärksamma den naturliga anknytningen till folkrörelserna.

ABF anser att en särskild utbildning för organisatoriska, administrativa och pedagogiska uppgifter på kulturområdet bör kunna anordnas inom högskolcutbildningen så länge utbildningen avser arbetsuppgifter inom statliga och kommunala kulturinstitutioner.

Folkhögskoleutredningen ansluter sig till OMUS' kritik av den föreslagna kulturkommunikativa linjen. Utredningen anser att folkhögskolans väl utbyggda kontakter med folkbildningsarbetet och folkrörelserna bör utnyttjas vid utformningen av en kulturkommunikativ linje.

Folkhögskoleutredningen föreslår därför att en försöksverksamhet inleds, där högskolor och folkhögskolor samverkar i utbildning av kulturförmedlare.

En annan viktig del av utbildningen för kulturförmedlande uppgifter får enligt utredningen karaktär av kompletterande utbildning av redan yrkesverksamma musiker och musiklektörer. Den kan också med fördel ske vid folkhögskolor och utnyttja de erfarenheter som redan finns där.

Folkliga musikskolan Ingesund, Härnösands folkhögskola och *Gävleborgs läns landsting* förordar också ett nära samarbete med folkhögskolorna.

Musikhögskolan i Stockholm, elevkåren vid samma skola, SFS, Musikaliska akademien, Malmö konserthusstiftelse och *Folkliga musik-*

skolan Ingesund biträder inte förslaget att föra över utbildningen av pianostämmare till gymnasieskolan. Behovet av en kvalificerad utbildning på högskolenivå av instrumentbyggare och pianostämmare är stort. Svenska stråkläraryrkesförbundet redogör för arbetsuppgifter och utbildningsbehov på stråkinstrumentsidan.

SÖ, som f.n. utreder möjligheterna att inrätta en bredare upplagd specialkurs för instrumenttekniker i gymnasieskolan, kan inte ta ställning till om hela utbildningen kan rymmas inom denna skolform.

5.4.3 Sambandet utbildning—yrkesliv

I det följande redovisas remissinstansernas synpunkter på förslaget till varvad praktik i musikutbildningen.

Kulturrådet, LUT 74, Landstingsförbundet, Sveriges Radio, ABF, Svenska musikerförbundet, Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar och SFS tar upp den principiella delen av förslaget och anser att klyftorna mellan utbildning och musikliv måste undvikas genom en allsidig och återkommande kontakt med musiklivet både för högskolelärare och studerande. Genom praktiken kan de studerande få en positiv attityd till den kommande yrkesverksamheten.

Musikaliska akademien är inte övertygad om att mera renodlad, varvad praktik är en bättre ordning än en som successivt utökar kontakten med yrkeslivet. Akademien avstår emellertid från en närmare diskussion av principfrågan.

Att förslaget till varvad praktik för samtliga studerande är angeläget och måste genomföras anser i övrigt så gott som samtliga remissinstanser även om man är kritisk mot detaljer i förslaget. Framför allt anser många att OMUS underskattat de organisatoriska och administrativa problemen med den omfattande praktikverksamheten. Dit hör RRV och SÖ. Institutet för rikskonserter och Svenska Dalcroze-seminariet liksom också SFS framhåller särskilt värdet av projektformen för praktik. Institutet för rikskonserter ger exempel på projekt som redan har genomförts och anser att deras producenter och regionkontor kan spela en betydelsefull roll i samband med praktikverksamheten. SFS framhåller att svårigheterna att skaffa praktikplatser är större än vad OMUS förmodar och att det behövs någon form av statlig reglering på området. De studerande bör få traktementen och under den sammanhängande praktikperioden praktiklön.

Musikhögskolorna i Göteborg och Malmö anser att det föreslagna praktiksyste­met behöver prövas och byggas ut successivt. Praktiken måste utformas så att den inte upplevs som studieavbrott. Även Svenska musikerförbundet anser att den nya formen av utbildning bör genomföras under former där alternativa försök kan göras.

SACO/SR avvisar OMUS förslag till varvad praktik i musiklära­rari­njen och förordar att det nuvarande systemet bibehålls. I stället bör lärarutbildningen läggas upp så att den ämnestoretiska utbild-

ningen, dvs. den rent musikaliska koncentreras till en samlad tidsperiod som föregår den praktisk-pedagogiska utbildningen. SACO/SR beklagar vidare att praktikhandledarnas arbetsförhållanden ej behandlats i betänkandet.

Också en rad andra remissinstanser ägnar sig enbart åt förslaget till praktik inom musikleärlinjen. De flesta instämmer i OMUS' synpunkter. Framför allt diskuteras frågan om lärarhögskolornas roll för praktiken och i utbildningen som helhet.

UHÄ instämmer i förslaget men anser att detta måste preciseras i flera avseenden. Bl. a. kan en alltför fingradig varvning upplevas som en splittring. Praktiken i tvåämneslärarutbildningen bör inte konstrueras som praktik i ett ämne i taget. I övrigt erinrar *UHÄ* om de förändringar som nyligen genomförts när det gäller praktiken i annan lärarutbildning.

Svenska kommunförbundet anser förslaget viktigt men att de praktiska problem och kostnader som uppstår inte har klarlagts.

Folkhögskoleutredningen understryker att de krav som kommer att ställas på lärarhögskolorna är delvis andra än dem som kommer att ställas vid annan lärarutbildning.

SÖ och *Musiklärarnas riksförening* samt *musikhögskolan i Stockholm* anser att lärarhögskolans förutsättningar att fungera i utbildningen på det sätt som förslaget innebär måste prövas ytterligare. *SÖ* anser att *OMUS'* argument för ökade insatser från lärarhögskolornas sida väger tungt.

Musikaliska akademien anser att förslaget om medverkan i utbildningen från lärarhögskolorna bör omprövas. Även *musikhögskolan i Göteborg* anser förslaget orealistiskt. Praktiken bör inte delas upp på två händer utan ansvaret bör ligga inom musikutbildningen.

LUT 74 anser att frågan om lärarutbildningens varvningsgrad i framtiden inte med nödvändighet behöver lösas på ett för alla lärarutbildningslinjer och alla lärarutbildningsorter helt identiskt sätt. *LUT 74* anser också att möjligheten bör hållas öppen att i vissa avseenden gå något längre i samordning mellan musikleärläro utbildning och övrig lärarutbildning än vad *OMUS* gör.

Musikhögskolan i Stockholm, liksom *elevkåren* vid skolan och *SFS* anser att en alternativ form för praktik utanför skolan är övningsundervisning som organiseras inom utbildningen. *Elevkåren* vid *musikhögskolan i Malmö* ser denna övningsundervisning eller övningskola som det där kallas som ett komplement till praktiken. *SMI* anser att praktik utanför skolan är bättre än det traditionella systemet med övningslever vid institutionerna.

Svenska Dalcroze-seminariet anser att de administrativa svårigheter som kan uppstå vid en varvad praktik kan lösas utan några pedagogiska olägenheter. Särskild personal måste anställas för att klara kontakterna med yrkeslivet. Med hänsyn till de gynnsamma återverkningar som

praktiksystemet kan få för det lokala och regionala kulturlivet bör praktiksystemet byggas upp efter samma principer på musikleklärar- och musikerlinjerna.

TCO anser att praktik för de studerande på musikleklärarlinjen torde bli lättare att organisera än för studerande på musikerlinjen. TCO vill emellertid peka på risken av att praktikperioder stör kontinuiteten i den individuella undervisningen. Proportionerna mellan de föreslagna praktikformerna liksom mellan praktikperioder måste kunna avvägas efter de praktiska erfarenheter som vinnas. Några poängtal för praktikens omfattning bör därför inte fastslås för närvarande.

Flera av de remissinstanser som endast berör praktiken på musikerlinjen är också oroade över de följder förslaget kan få.

Musikhögskolan i Stockholm kopplar samman frågan om praktik i musikerutbildningen och studietidens längd. Musikhögskolan delar OMUS' uppfattning att praktiken för blivande musiker måste organiseras fastare. Den avgörande frågan är dock vid vilken tidpunkt praktiken skall sättas in så att den inte stör färdighetsinhämtandet, vilken omfattning den bör ha under pågående grundutbildning och hur mycket som bör förläggas till en tidpunkt efter grundutbildningens avslutande.

Musikhögskolan anser det vara uteslutet att bibehålla spelskickligheten hos de avgående studerande och samtidigt ge dem praktik, som innebär att de av den genomsnittligt åtta terminer långa grundutbildningen är borta från högskolan och sina lärarledda studier på huvudinstrumentet under en hel termin och dessutom ett antal kortare perioder för olika projekt, motsvarande ytterligare ca en termin. Musikhögskolan avvisar en dylik organisation av praktiken och föreslår i stället att åtminstone den sammanhängande "lärlingsperioden" om minst en termin tillåts förlänga utbildningen.

TCO anser att utbildningstiden reduceras genom den föreslagna praktikverksamheten.

Örebro musikpedagogiska institut anser att man inte skall överskatta praktikens betydelse för orkestermusiker. Den instrumentala färdighetsträningen kan försvåras om man lägger in praktik för tidigt. Musikaliska akademien är av samma mening.

TR, Operan, Konserthusstiftelsen i Stockholm, Stiftelsen Malmö konserthus, Svenska musikerförbundet och SAMI tar upp den praktikantverksamhet för orkestermusiker som bedrivits på försök med bidrag från SAMI och från staten. I allmänhet menar remissinstanserna att OMUS inte dragit nytta av de erfarenheter som försöken gett. Man anser också att praktik i form av tjänstgöring i symfoniorkester bör ligga i slutet av studietiden. Enligt musikerförbundets mening bör praktikanterna få arvode om praktiktjänstgöringen sker i anslutning till eller efter genomgången utbildning. Formerna för ersättning, ersättningens storlek liksom ansvarsförhållandena i övrigt kring denna form av prak-

tikverksamhet bör bli en fråga för förhandling med de fackliga organisationerna.

Svenska pianopedagogförbundet anser att de studerandes konfrontation med sin blivande arbetssituation är så betydelsefull att 1/8 av utbildningstiden avsatt för praktik måste bedömas som helt otillräckligt.

Svenska ungdomsringen för bygdekultur anser att det bör vara möjligt i någon av praktikformerna att praktisera musik till dans.

De remissinstanser som velat ha en förändring av kyrkomusikern i linjen anser att praktik skall ingå även i denna utbildning.

5.4.4 Utbildningslinjernas konstruktion

I det följande redovisas i huvudsak synpunkter av generell slag i remissyttrandena. Detaljkommentarer till förslagen om utbildningsinnehåll, omfattning av olika utbildningsmoment etc. utelämnas i detta sammanhang.

Den principiella modell för utbildningslinjernas inriktning och konstruktion som OMUS föreslår accepteras utan invändningar. De remissinstanser som haft synpunkter på grunderna för indelningen av utbildningsområdet (se 6.2.1 och 6.2.2) har inte presenterat några motförslag.

Remissinstanserna är i allmänhet mycket positivt inställda till den föreslagna musiklejarlinjens allmänna uppläggning. Detsamma gäller i fråga om de konkreta förslagen till vad linjen skall innehålla. De förslag som gäller tvååmeslärarutbildningen och dess inordnande i linjen accepteras också.

UHÄ anser att utbildningen måste inriktas på att utbilda lärare som inte i första hand är ämnesspecialister utan som i det dagliga arbetet, år efter år, kan hålla en hög nivå på sina arbetsinsatser som skall gälla lärarrollen som helhet. Systemet med basutbildning och fördjupningsutbildning har enligt UHÄ påtagliga fördelar.

Svenska kommunförbundet framhåller att musiklärarens arbetssituation kan betecknas som ständigt föränderlig. Kravet på förnyelse i undervisningsmetodiken, nya genrer, nya musikstilar etc. ställer stora krav på lärarens förmåga att snabbt sätta sig in i nya arbetsförhållanden. Från att tidigare ha varit relativt isolerad i sin speciella funktion krävs idag att musikläraren äger en större tvärkulturell bildning, kreativitet samt en beredskap att förmedla olika kulturyttringar.

TCO ser mycket positivt på förslaget till musiklärarutbildning. Utbildningsplanen är mångskiftande och inriktad mot många olika arbetsfält. TCO vill dock påpeka att en alltför stark specialisering kan skapa problem för den enskilde. Det är bland annat därför viktigt att resurserna för studievägledning får en tillräcklig omfattning.

LUT 74 anser att fördelningen mellan basutbildning och fördjupningsutbildning är väl avvägd och har ingenting att invända mot utbildningens innehåll och omfattning. Förslaget ligger i linje med utredningens all-

männa synsätt på lärarutbildningens utformning. Enligt LUT 74 är det inte uteslutet att vissa jämkningar kan behöva göras i fråga om de ämnes-teoretiska studierna i tvååmesutbildningen.

Svenska Dalcroze-seminariet är både av allmänna skäl och utifrån sina speciella synpunkter positivt inställd till förslaget. Seminariet pekar på rytmikens dubbla funktion, dels den personlighetsutvecklande funktionen dels funktionen som hjälpmedel för den konstnärliga gestaltningen. I rytmiken finns därmed en länk mellan musklärare och musiker. Möjligheterna att inordna seminariets rytmikutbildning i den föreslagna musklärarlinjen bedöms vara goda. Fördjupningsutbildningen bör kunna rymma en specialisering på rytmik i en omfattning som seminariet kan acceptera.

Dalcroze-seminariet och *remissgruppen vid lärarhögskolan i Kalmar* för också ett resonemang om den pedagogiska situationen för skolans musikundervisning och dess återverkan på musklärarutbildningen. Seminariet anser att musikundervisningen måste utgå ifrån elevernas erfarenheter, förutsättningar och behov. Genom en väl tilltagen praktik kan muskläraren bli mindre benägen att se eleverna som objekt som skall anpassas efter vissa bestämda kvalitetsmässiga och tekniska krav. Seminariet ser musikämnet främst som ett personlighetsutvecklande upplevelseämne. De musikhistoriska studierna måste utgå från de konkreta frågeställningar som inställer sig under en praktisk-musikalisk arbetsprocess.

Enligt *remissgruppen vid lärarhögskolan i Kalmar* måste man vara medveten om den mycket stora spridningen i elevernas musikaliska kunskaps- och färdighetsnivå. Av detta skäl är det viktigt att inte undervisningen i musklärarlinjen alltför ensidigt inriktas på att träna de studerande i att leda praktiskt musicerande och musiklyssnande. Det kan leda till att musikundervisningen i skolan blir alltför dominerad av det lärarledda musicerandet och att eleverna inte lär sig att utveckla en självständig aktivitet i ämnet.

Musklärarnas riksförening anser att OMUS vid sin beskrivning av arbetsfälten inte tillräckligt berört skolans obligatoriska musikundervisning och kraven på lärarna att i denna undervisning fungera som kvalificerade ledare för aktivt musicerande.

Svenska pianopedagogförbundet anser att uppgiften att bedriva instrumental nybörjarundervisning bör förbehållas specialiserade pedagoger. Hur dessa pedagoger skall utbildas är ytterst vagt i OMUS' förslag.

Svenska stråklärförbundet anser knappast att studerande på musklärarlinjen hinner genomgå den utbildning på violin som behövs för att undervisa på nybörjarstadiet på instrumentet. Förbundet anser att violinlärarutbildningen måste tas upp till särskild prövning.

Svenska blockflöjtspedagogförbundet anser att det behövs utbildning av specialiserade pedagoger på blockflöjt. Förbundet anser också att

musiklärarutbildning bör ha färre instrument i utbildningen än vad OMUS förutsätter för att man på varje instrument skall uppnå en i praktiken användbar färdighet.

Remissinstanserna accepterar i allmänhet basutbildningens omfattning. *Musikhögskolan i Stockholm* anser dock att basutbildningen är underdimensionerad och bör höjas till 80 poäng, i varje fall för studerande med inriktning mot undervisning i skolan. Även *SFS* och *elevkåren vid musikhögskolan i Stockholm* anser att omfattningen av basutbildningen är för knapp.

KÖRSAM konstaterar med tillfredsställelse att grundkunskaper i att leda kör ingår i alla musiklärarens basutbildning. Kördirigering bör kunna få en framträdande plats som fördjupningsalternativ. Många skolor har egna körer och för många musiklärare upptar arbetet med skolkören stor del av deras verksamhet. Förhållandet mellan musiklärarutbildning och ensembleledarutbildning bör enligt *KÖRSAM* klarläggas bättre. När det gäller fördjupningsutbildningen görs få principiella invändningar. *SÖ* anser att man bör undvika att genom skillnader i utbildningen skapa kompetensgränser mellan musiklärare på olika stadier inom ungdomsskolan.

SÖ liksom *UHÄ* och *musikhögskolan i Stockholm* anser det tveksamt om man bör erbjuda fördjupningsstudier med inriktning enbart på gymnasieskolan. Arbetsområdet är för snävt och risken finns också att färre väljer alternativet med inriktning mot grundskolan.

SACO/SR tar inte ställning till fördjupningsalternativen i avvaktan på att de tjänsteorganisatoriska principerna klarläggs.

SÄMUS i Göteborg anser att tvåämneslärare i sin fördjupningsutbildning bör kunna välja en inriktning enbart mot grundskolan. Möjligheterna till en integrerad undervisning mellan musikämnet och tvåämneslärarens andra ämne bör undersökas.

I diskussionen om musikerlinjens innehåll och omfattning dominerar frågan om utbildningen av orkestermusiker. *Musikaliska akademien*, *TR* och *Konserthusstiftelsen i Stockholm* anser att OMUS i sina konkreta förslag är återhållsam, nästan negativ till denna utbildning. *Stiftelsen Malmö konserthus* anser att det bör inrättas speciella utbildningslinjer för orkestermusiker.

Svenska tonkonstnärsförbundet anser att den otillräckliga högre instrumentalistutbildning som vi f. n. har i Sverige och som redan försvårat inhemsk rekrytering inte avhjälpes genom OMUS' förslag.

TR finner att rekryteringsläget i de svenska orkestrarna är sådant att det inte kan råda något tvivel om att utbildningen har en nyckelroll.

Svenska musikerförbundet har en jämförelsevis positiv inställning till OMUS' förslag. Bredden i utbildningen kan enligt förbundet göra denna så komprimerad att man bör överväga att lägga vissa utbildningsmoment inom den kompletterande utbildningen.

Regionmusiken anser att de frågor som hör samman med regionmusi-

kens fortsatta rekrytering av olika instrumentalister inom ramen för den nya profileringen borde ha behandlats av OMUS.

Musikhögskolan i Stockholm för ett utförligt resonemang kring konsekvenserna av OMUS' förslag. Musikhögskolan accepterar en gemensam basutbildning om ca 30 poäng. I fortsättningen framhåller musikhögskolan bl. a. följande.

Den utvidgade basutbildningen (ca 30 poäng) och den inom grundutbildningen liggande praktiken (ca 40 poäng) tar tillsammans nära hälften av normalstudietidens arbetsinsats i anspråk. För i varje fall stråkmusiker, träblåsare, pianister och sångare är normalstudietiden dessutom avkortad med ca ett år i jämförelse med nuvarande utbildning. Det inses med lätthet, att det krävs avsevärt högre färdighetsnivå redan vid antagningen än för närvarande är fallet för att i den nya utbildningen garantera normaleleven åtminstone samma nivå som i dagsläget i fråga om egna tekniska-musikaliska färdigheter vid avslutad grundutbildning.

En tänkbar åtgärd för att bevara nuvarande färdighetsnivå och likväl hinna med ett utvidgat pensum stödjande biämnena är att förlänga studietiden ett år.

I normalfallet kommer OMUS' förslag att leda till lägre instrumental färdighetsnivå än för närvarande.

Någon prutman i det praktisk-musikaliska kunnandet ges inte, varför någon av följande åtgärder eller en kombination av dem sammanfattningsvis måste vidtas:

- förlängning av normalstudietiden;
- praktiken förläggs delvis utanför grundutbildningen;
- basutbildningen minskas genom att vissa moment hänförs till fort- och vidareutbildningen.

Vissa remissinstanser ställer krav på en specialiserad tonsättar- och dirigentutbildning.

Förslaget från OMUS om att utbildningen skall ha ansvar för alla väsentliga repertoarområden inom musiken accepteras som princip. En del av diskussionen kring dessa frågor har redan redovisats. Vissa remissinstanser, bl.a. *Institutet för rikskonserter*, framhåller särskilt hur viktigt denna fråga är för förnyelse av musikutbildningen.

I diskussionen om vilka repertoarområden som är eftersatta framhåller *Musikaliska akademien* att man knappast kan tala om sex lika stora repertoarområden. Påståendet att den afro-amerikanska traditionen kvantitativt dominerar vårt musikliv behöver ju inte enligt akademien betyda att den skall dominera kvantitativt även i musikutbildningen — annat än på bestämda speciallinjer. Att den skall ingå särskilt i muskläro-utbildningen är självklart, men dess schemautrymme bör bedömas i den fortsatta planeringen.

Enligt många uppfattning hör den äldre och nyare västerländska konstmusiken till de verkligt eftersatta repertoarområdena. *Svenska blockflöjtspedagogförbundet* för ett utförligt resonemang i dessa frågor.

Föreningen Sveriges jazzmusiker anser att företrädarna för den

europiska konstmusiken inte kan ställa krav på ökade resurser också för egen del utan att de måste visa generositet och öppenhet för en självklar upphämtning för de eftersatta genrerna.

Svenska musikerförbundet, SMI och *KÖRSAM* anser att vokalmusiken är ett eftersatt repertoarområde. *SMI* tillägger att talet (bl. a. undervisning i tal- och röstvård) också är ett starkt eftersatt område inom utbildningen.

SMI, Svenska jazzriksförbundet, Svenska Dalcroze-seminariet m. fl. anser att svårigheterna att meddela undervisning i gehörstraderade genrer inte bör överdrivas. Med rätt handledare kan sådan utbildning förmedlas även i institutionaliserade former.

5.4.5 Pedagogiska och metodiska riktlinjer

I viss utsträckning har remissinstansernas allmänpedagogiska grundsyn redovisats under tidigare avsnitt, särskilt avsnitt 4.2. Här skall endast tas upp en del kommentarer som gjorts kring de av *OMUS* föreslagna riktlinjerna för den pedagogiska planeringen liksom synpunkter i olika metodiska frågor.

UHÄ tillstyrker den indelning i ämnesblock som *OMUS* föreslår men förordar en ytterligare integration mellan pedagogik, metodik och praktik.

LUT 74 och *regionmusiken* stöder *OMUS* i strävan att bryta ämnesfänkandet och i stället betona helhetsfunktionen.

Svenska Dalcroze-seminariet anser att en utveckling mot större integration mellan olika moment i utbildningen är ett nödvändigt inslag i en reformerad musikutbildning.

Musikhögskolorna i Stockholm och *Göteborg* samt *SFS* delar i stort *OMUS*' uppfattning om integration i utbildningen, men uttalar farhågor för att *OMUS* går för långt i sina krav. *Musikaliska akademien* anser att man måste tona ner integrationen.

Konserthusstiftelsen i Stockholm anser att integrerad utbildning kan ge god effekt inom musikhögreutbildningen men att den i musikerutbildning kan medföra problem och kollisioner framför allt med den planmässiga färdighetsutvecklingen.

Musiklärarnas riksförening framhåller att avvägningen mellan projektstudier och mera ämnesbundna studier är en grannläga fråga. Projektorienterade studier är relativt oprövade inom musikutbildningen.

OMUS' synpunkter på vilka metodikproblem som är särskilt betydelsefulla att lösa har väckt en del diskussioner. Särskilt diskuteras gruppundervisningen och dess metodik. *Svenska kommunförbundet* betonar gruppundervisningens stora betydelse för den kommunala musikskolan, inte minst för dess ensembleverksamhet, liksom för den öppna gruppverksamheten. Det är av stor vikt att krafttag tas för en utveckling av gruppmetodiken och att möjlighet ges till fortbildning i denna metodik.

Gruppundervisningsmetodikerna bör genomsyra hela den kommande musiklärarutbildningen.

Studieförbunden pekar på att metodiken i gruppundervisning är av avgörande betydelse för studiecirkelverksamheten som ju bygger på undervisning i grupp.

Musikcentrum är positiva till experiment med olika former av gruppundervisning men tror inte på denna undervisningsform i den elementära instrumentalundervisningen. I flera andra remissyttranden uttrycks samma uppfattning.

SMI anser att de blivande musiklärarnas egen utbildning till största delen bör ske i grupp. Motivationen för att vilja undervisa i grupp ökar om man själv som elev får uppleva gruppundervisningens sociala och pedagogiska fördelar.

Svenska blockflöjtspedagogförbundet framhåller förebyggningen som ett omistligt inslag i all nybörjarmetodik. Detta förutsätter en god instrumental färdighet hos de lärare som undervisar på instrument.

Enligt *Svenska jazzriksförbundet* måste det spontana kollektiva improviserandet också få utrymme inom musikutbildningen.

5.4.6 Studietid

Kulturrådet liksom flera andra remissinstanser, däribland *musikhögskolorna*, *Svenska musikerförbundet*, *Svenska tonkonstnärsförbundet* och *Svenska stråkläraryrket* påtalar sambandet mellan studietiden i högskoleutbildningen och kvaliteten i den förberedande musikutbildningen.

De flesta synpunkterna i övrigt vid remissbehandlingen gäller studietidens längd på musikerlinjen. En del av dessa synpunkter har redan redovisats. Studietiden bör förlängas eller också bör delas av basutbildningen och praktiken läggas utanför menar många av de remissinstanser som företräder symfoniorkestrarnas och orkestermusikerutbildningens intressen.

Musikhögskolan i Göteborg anser att man måste ta hänsyn till förslaget om kompletteringsundervisning eller tilläggsterminer och därför räkna med en genomsnittlig studietid av 4½ år i musikerutbildningen.

Svenska musikerförbundet anser att den grundläggande utbildningen på musikerlinjen inte bör definitivt maximeras förrän man samlat mer erfarenheter.

Svenska pianopedagogförbundet anser att basutbildningen på musikerlinjen bör förlängas med minst en termin eller 20 poäng.

Studietiden på musiklärarlinjen har i allmänhet accepterats. *SFS* anser att musikdelen i tvååmneslärarutbildning bör förlängas utöver förslaget. Det menar också kollegiet inom *SÅMUS i Malmö*. *Musikhögskolan i Göteborg* anser att också studerande på musiklärarlinje borde få möjligheter till komplettering genom förlängd studietid.

5.4.7 Behörighet och antagning

Remissinstanserna tillstyrker i allmänhet OMUS' förslag beträffande allmän och särskild behörighet och om antagningsprinciperna för musikerlinjen. UHÄ kan dock inte ansluta sig till kravet på förkunskaper i historia. Svenska Dalcroze-seminariet och remissgruppen vid lärarhögskolan i Kalmar anser att arbetslivserfarenhet bör krävas. KÖRSAM vill att man vid antagningen också tar hänsyn till allmänmusikalitet, bredd och lämplighet som musklärare.

När det gäller behörighetskraven för musikerlinjen menar huvuddelen av remissinstanserna att det bör finnas goda möjligheter till dispens för specifika begåvningar. Musikcentrum avvisar stelbenta inträdeskrav som är alltför bundna till högskolemodellen. SACO/SR anser att dispens från den allmänna behörigheten endast skall beviljas i undantagsfall.

5.4.8 Redovisning av utbildningens resultat

Ett stort antal remissinstanser anser att förslaget att införa utbildningsbeskrivningar är utmärkt. Musiklärarnas riksförening är den enda remissinstans som är tveksam. I en del av yttrandena bl. a. från SFS, SÄMUS i Göteborg och Musikcentrum anser man att utbildningsbeskrivningarna bör ersätta betygen.

Musikhögskolan i Göteborg konstaterar att det inte är genomförbart med en graderad prestationsbedömning på vare sig musklärar- eller musikerlinjen. Folkhögskoleutredningen menar att OMUS själv anföra så starka skäl mot betyg i musklärarutbildningen att man borde ha tagit ställning redan i principbetänkandet. Institutet för rikskonserter framhåller att betygen är av ringa värde vid bedömningen av artisters lämplighet för engagemang.

Riksförbundet Sveriges musikpedagoger vill ha kvar de graderade betygen såväl i musklärar- och kyrkomusikerutbildningen som i utbildningen av specialiserade pedagoger.

5.5 Musikutbildningen i högskolan

5.5.1 Utbildningsplaner

Endast synpunkter på utbildningsplanernas allmänna utformning skall redovisas här.

UHÄ ställer sig avvisande till en central detaljreglering i utbildningsplanerna av utbildningens innehåll. Det bör enligt UHÄ finnas andra medel, t. ex. den särskilda UMU-gruppen (se vidare 7.2.4) för att stimulera till utveckling av en utbildning med rimlig enhetlighet i fråga om inriktning oberoende av studieort.

SÖ instämmer i önskemålet att olika utbildningar inte får tolka utbildningsplanerna på alltför olika sätt och därigenom utvecklas i helt

skilda riktningar. SÖ är dock tveksam till ett system av centralt givna detaljerade rekommendationer.

Även *statskontoret* hänvisar till de genom 1975 års riksdagsbeslut fastlagda riktlinjerna för hur högskoleutbildningen skall organiseras och utvecklas. Så långt möjligt bör centrala föreskrifter undvikas.

Svenska Dalcroze-seminariet anser inte att gemensamma utbildningsplaner för olika studieorter omedelbart kan tillämpas på rytmiklärarutbildningen med tanke på de begränsade erfarenheter som finns av sådan utbildning utanför Stockholm. Seminariet är angeläget om att utbildningen på andra platser verkligen byggs upp i enlighet med rytmikpedagogikens grundsyn och särskilda krav. Seminariets funktioner som referenspunkt och utvecklingscentrum inom det rytmikpedagogiska området bör förstärkas.

5.5.2 Organisation av verksamheten

Remissinstanserna tar i allmänhet inte definitiv ställning till OMUS' förslag utan hänvisar till det pågående lokala planeringsarbetet inom högskolan.

SÖ och RRV stöder OMUS' förslag till bl. a. linjenämndsorganisation.

H 75 anser det naturligt att OMUS som haft att överväga genomgripande förändringar av utbildningen inom ett område av högskolan också velat peka på organisatoriska instrument för att förverkliga de avsedda förändringarna. Samtidigt måste självklart den högre musikutbildningen ses och behandlas tillsammans med annan högskoleutbildning när det gäller bl. a. den institutionella organisationens utformning. Genom 1975 års riksdagsbeslut har de institutionella ramar lagts fast inom vilka all högskoleutbildning skall organiseras och utvecklas. Dessa ramar är vida och ett väsentligt inslag i reformen är att högskolemyndigheterna på olika nivåer skall ha frihet att skapa de instrument i planerings- och utvecklingsarbetet som de anser sig behöva. H 75 tar inte avstånd från förslagen till linjenämndsorganisation men anser det svårt att motivera att regering och riksdag skulle ta större befattning med denna för musikutbildningens del än för andra delar av högskolan.

De regionala organisationskommittéerna i Stockholms och Göteborgs högskoleregioner framhåller att den modell som OMUS redovisat är en väsentlig utgångspunkt i kommittéernas planeringsarbete.

Organisationskommittén för Lund/Malmö högskoleregion redovisar de två skilda uppfattningar som finns inom högskolan i regionen när det gäller organisationen på enhetsnivå. Kommittén ser förslagen som exempel på hur olika organisationsfrågor rörande musikutbildningen kan lösas.

Svenska Dalcroze-seminariet har ingenting att invända mot att seminariets utbildning förs in under en linjenämnd för musikleklarutbildning

i Stockholm. Det är angeläget att seminariet i någon form får ett inflytande över den innehållsliga och pedagogiska utvecklingen inom rytmikområdet.

De remissinstanser som särskilt ägnat sig åt kyrkomusikerutbildningen anser inte att kyrkomusikerlinjen bör ingå i ansvarsområdet för den linjenämnd som skall svara för musiklärarlinjen. *Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté* anser att det bör finnas en egen linjenämnd för kyrkomusikerlinjen.

När det gäller förslaget till utvecklingsgrupper inom högskoleenheter för musikutbildning framhåller *H 75* att det inte syns ändamålsenligt att utforma några mer permanenta anordningar i fråga om planerings- och ledningsorgan för utvecklingsarbetet så länge FUN:s arbete pågår.

FUN ställer sig tvekan inför OMUS' förslag att utvecklingsarbete som bedrivs i kulturutbildningarna skall anses vara detsamma som den forskning som traditionellt bedrivs vid universiteten. Utvecklingsarbetet inom kultursektorn är visserligen av central betydelse för den grundläggande utbildningen inom sektorn på samma sätt som forskningen är av central betydelse för grundutbildningen inom universiteten. Det rör sig emellertid, enligt FUN:s mening, om två skilda typer av verksamhet som inte ersätter eller utesluter varandra.

Frågan om de organisatoriska formerna för planering och ledning av forsknings- och utvecklingsarbete inom musikområdet bör slutligt avgöras i samband med prövningen av de förslag FUN kommer att lägga fram för högskolan som helhet.

SÖ stöder OMUS' förslag om utvecklingsarbete. Detta bör, som OMUS också framhåller, inte nödvändigtvis innebära forskning på hög teoretisk nivå utan även kunna ha en praktisk-metodisk inriktning, t. ex. prövning av metoder på relativt elementär nivå inom tidigare eftersatta genrer.

5.5.3 Tjänsteorganisation

OMUS' förslag att tjänsteorganisationen i sin helhet skall ses över tillstyrks överlag, bl. a. av *TCO. Musiklärarnas riksförening* anser det angeläget att anställningsformerna för lärarna ses över. *SACO/SR* anser att formella beskrivningar av lärarnas tjänstgöringsområde bör finnas. Frågan om lärare skall tjänstgöra utanför sitt område bör avgöras genom förhandlingar, liksom arbetstidsfrågor.

FUN anser att överväganden om tjänsteorganisationerna för lärare inom musikutbildningen bör utgå från de faktiska tjänsteåligganden och behörighetskrav som fastställs för de olika berörda utbildningarna. Utredningen är inte övertygad om att översynen bör leda till att tjänsteorganisationen anpassas till vad som gäller inom det hittillsvarande universitets- och högskoleområdet.

Musikhögskolan i Stockholm ställer sig tveksam till förslaget att lärartjänst skall kunna delas mellan två högskolor. Musikhögskolan ser ett värde i att lärartjänsterna funktionsbestäms och därmed förs till viss linjenämnds ansvarsområde. Det är dock önskvärt att kunna tillgodose önskemål från studerande att få viss lärare. Även *lärarföreningen vid musikhögskolan i Stockholm* finner förslaget att musikhögskolans lärare knyts till speciella uppgifter inom en viss utbildningslinje diskutabelt. Detta kan begränsa resp. utbildningslinjes mångsidighet och elevernas möjlighet att välja lämplig lärare.

Elevkåren vid musikhögskolan i Stockholm och *SFS* hälsar förslaget om "funktionsbestämning" av lärartjänst med tillfredsställelse. De svårigheter som kan uppstå för studerande att få önskad lärare bör kunna lösas på ett smidigt sätt. Remissinstanserna anser det vara en förutsättning för hela reformen att det inom varje lärartjänst finns tid för projektplanering, studierådgivning, administrativt arbete, fortbildning etc.

Musikhögskolan i Göteborg anser att smidiga anställningsformer av det slag som förslaget innebär bör möjliggöra trygga och för alla parter godtagbara anställningsformer samtidigt som man kan uppnå en starkare bindning utbildning-yrkesliv.

Ett stort antal remissinstanser, däribland *Institutet för rijkonsserter*, *KÖRSAM* och *TR*, framhåller särskilt att lärarnas möjligheter till kontakt med sitt arbetsfält är av största betydelse för utbildningens anknytning till yrkeslivet. *Svenska musikerförbundet* är av samma mening. Förbundet tror på att man skall anlita flera pedagoger med färre timmar i kombination med aktiv utövning som musiker. *Svenska tonkonstnärsläroverbundet* framhåller också kombinationen pedagogisk verksamhet — eget aktivt musicerande som basen för all instrumentalundervisning på högre nivå. Pedagogerna bör kunna vara en förebild instrumentalt inför eleverna och bör därför vara solistiskt och kammarmusikaliskt aktiv i musiklivet.

Föreningen Sveriges jazzmusiker stryker under behovet av gästlärare och tillfälliga lärare i eftersatta genrer.

Organisationskommittén för Lund/Malmö högskoleregion framhåller behovet av att de pedagogisk-administrativa resurserna förstärks. *SÖ* anser detsamma.

Musikhögskolan i Stockholm avstår ifrån att i detta sammanhang diskutera de administrativa funktionerna inom högre musikutbildning, eftersom sannolikt lokala lösningar måste hittas från ort till ort.

SÖ och *AMS* anser att en effektiv studie- och yrkesvägledning behövs och biträder förslagen på denna punkt.

5.5.4 Samplanering och samordning

Förslaget att låta en särskild grupp, den s. k. *UMU-gruppen* inom UHÄ den 1 juli 1977 överta och slutföra OMUS-arbetet diskuteras ingående.

UHÄ anser att OMUS har rätt i sin uppfattning att musikutbildningen inte kan reformeras bara genom att en ny organisationsram och nya utbildningsplaner fastställs. Centrala åtgärder av det slag som UMU-gruppen innebär kan emellertid enligt UHÄ inte utan vidare vara förenliga med decentraliseringstankarna bakom 1975 års beslut om reformering av högskoleutbildningen. Trots detta anser UHÄ att gruppen bör inrättas. Gruppen bör dock inte få alltför självständiga befogenheter gentemot myndigheten.

H 75 ser förslaget som en rekommendation till högskolemyndigheterna.

Vissa av organisationskommittéerna för de olika högskoleregionerna tillstyrker förslaget, nämligen *organisationskommittén för Uppsala och för östra högskoleregionen* medan *organisationskommittén för Stockholms högskoleregion* (H 75-S) är tveksam. Den nya lokala högskoleorganisationen bör få fullt ansvar och fulla befogenheter från början menar H 75-S. Dessa bör inte begränsas till följd av speciella anordningar för musikområdet. Samma tveksamhet uttalar TCO och *Musikaliska akademien*.

I övrigt tillstyrks förslaget av ett stort antal remissyttranden. *Musikhögskolan i Göteborg* liksom *Svenska Dalcroze-seminariet* ser förslaget om en UMU-grupp som en förutsättning för ett effektivt genomförande av reformen. *Musikhögskolan* föreslår att UMU-gruppen blir en permanent arbetsenhet inom UHÄ.

Musikhögskolan i Malmö tillstyrker men är oroad över den starka centraliseringen till Stockholm som följer av OMUS' samlade förslag till samordning inom utbildningsområdet.

Enligt *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger* är det av stor betydelse att en särskild ledningsgrupp knyts till UHÄ med uppgift att stimulera det pedagogiska förnyelse- och utvecklingsarbetet. UMU-gruppen bör främst utgöras av lärare inom musikutbildningen. *Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté* anser att UMU-gruppen bör bestå av fackmusiker.

Kulturrådet menar att rådet har ett stort ansvar för musiklivets utveckling och därmed musikutbildningens inriktning. En nära kontakt mellan kulturrådet och UHÄ är därför nödvändig.

Förslaget om regionala musikutbildningsråd diskuteras också utförligt. H 75 menar att också detta förslag är att se som en rekommendation till högskolemyndigheterna. UHÄ anser att detta är en fråga som får avgöras på regional och lokal nivå. *Organisationskommittéerna* för de olika högskoleregionerna är i allmänhet av samma uppfattning. *Organisationskommittén för östra högskoleregionen* liksom de remissinstanser som kommittén hört inom regionen tillstyrker.

SACO/SR anser att det inte är klarlagt om regionala musikutbildningsråd behövs.

Institutet för rikskonserter anser att de regionala musikutbildningsråden och Rikskonserters regionala organisation bör samarbeta.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget att förstärka det musikepedagogiska utvecklingsarbetet. *SÖ, kulturrådet, regionmusiken, Svenska Dalcroze-seminariet, Konserthusstiftelsen i Stockholm, SMI, Musiklärarnas riksförening* och *SÅMUS i Malmö* tillstyrker förslaget om en professur i tillämpad musikpedagogik.

UHÄ och de remissinstanser *UHÄ* hört ställer sig också positiva till förslaget om en professur. I vissa remissyttranden från universitetshåll ifrågasätts professurens inriktning och ansvarsområde. *UHÄ* tar därför inte ställning till den slutliga formuleringen av tjänstens inriktning.

Även *musikhögskolan i Stockholm* och *Musikaliska akademien* tillstyrker men föreslår benämningen allmän och tillämpad musikpedagogik.

Musikhögskolan i Göteborg menar att man kan välja olika vägar att kanalisera musikpedagogiska forskningsresurser. Ett annat alternativ än det *OMUS* föreslår är att väsentligt öka resurserna för olika forskningsprojekt på området och kombinera detta med lektorat i musikpedagogik på olika orter.

Förslaget om ett dokumentationscentrum för musikpedagogiskt material anser de flesta remissinstanser vara av mycket stort värde. Företrädare för *universitet och högskolor i östra högskoleregionen* anser att ett dokumentationscentrum bör förläggas till Linköping och knyts samman med verksamheten vid lärarhögskolans fortbildningsavdelning. *UIHÄ* anser dock att argumenten för att lägga dokumentationscentret i Stockholm väger tyngre.

Institutet för rikskonserter framhåller att ett musikpedagogiskt dokumentationscentrum är av stort intresse för organisationen. Ett centrum av den föreslagna typen bör även befatta sig med musikpedagogiska erfarenheter utanför det egentliga undervisnings- och utbildningsområdet, t. ex. uppsökande konserter och andra verksamheter som innefattar pedagogiska moment. Vidare bör ett sådant centrum arbeta aktivt och utåtriktat och inte endast passivt dokumenterande. Tillräckliga resurser måste följaktligen avsättas för spridning av information.

5.6 Dimensionering och lokalisering av högskoleutbildningen

5.6.1 Totaldimensionering

Statskontoret delar *OMUS'* uppfattning att man i fråga om musikutbildning inte kan satsa snävt utifrån arbetsmarknadsprognoser utan att det alltid är fråga om en kulturpolitisk vilja. Ett sådant synsätt medför emellertid att dimensioneringen blir beroende av vad man önskar och kan åstadkomma genom en aktiv kulturpolitik. *Musikhögskolan i Stockholm* och *SFS* anser i likhet med *OMUS* att en satsning i underkant

betyder en kulturpolitisk återhållsamhet som kan få återverkningar i framtiden.

Enligt RRV har OMUS inte gjort någon egentlig analys av utbildningsbehovet med hänsyn till arbetsmarknadssituationen. En mer ingående bedömning av arbetsmarknaden bör göras innan utbildningskapaciteten fastställs.

SÖ, AMS och UHÄ har inget att erinra mot beräkningarna av dimensioneringsbehovet för den framtida musikutbildningen. I alla de tre yttrandena krävs kraftiga insatser för att häva bristen på musiklejare.

SACO/SR framhåller att musiklejareutbildningens dimensionering skall göras utifrån arbetsmarknadsmässiga bedömningar. SACO/SR framhåller samtidigt att även om åtgärder måste vidtas för att häva bristen på kvalificerade lejare, kan en satsning i överkant, som OMUS förordar, få negativa effekter för de utbildade.

Flera remissinstanser anser att en mer långsiktig planering av dimensioneringen behövs. *Organisationskommittén för Göteborgs högskoleregion* anser det nödvändigt att successivt analysera utvecklingen och observera effekterna av satsningarna inom regionalt och lokalt musikliv. *Värmlands läns landsting* menar att dimensioneringen på inga villkor får låsas till det material som presenteras i betänkandet. Man kan förvänta sig en starkt ökad efterfrågan på utbildning inom kultursektorn bl. a. beroende på de regionala och lokala kulturpolitiska satsningarna.

Svenska Dalcroze-seminariet anser att OMUS' beräkningar av musiklejarelinjens kapacitet är väl underbyggda. *KÖRSAM* framhåller att återrekryteringsbehovet av körledare med högre musikutbildning är 150 per år.

Musikhögskolan i Göteborg finner den av OMUS föreslagna ökningen av musiklejareutbildningen mycket blygsam, men avstår från att föreslå andra siffror.

Musikaliska akademien instämmer i OMUS' beräkningar av lärarbehov för skola och kommunal musikskola, men framhåller att OMUS' beräkningar beträffande utbildning för musiker är tilltagna i underkant.

Regionmusiken hävdar att OMUS i sin beräkning för musikerlinjen i viss utsträckning förbiset yrkeslivets behov. Om utredningen tagit hjälp av t. ex. regionmusiken, de olika symfoniorkestrarna, de fasta kammarorkestrarna m. fl. för att göra sina beräkningar hade OMUS på ett mycket tyngre sätt kunnat argumentera för en utökning av antalet studerandeplatser, en utökning av antalet musikerlinjer och ytterligare en musikhögskola i Umeå.

Kulturrådet nämner att rådet håller på med en prognos rörande behovet av olika kategorier musiker under 80-talet.

Konserthusstiftelsen i Stockholm och *Norrköpings orkesterförening* framhåller också behovet av att öka antalet musiker i symfoniorkestrar, vid musikteatrar och i regionmusiken.

Musikhögskolan i Göteborg ifrågasätter den genomsnittligt korta utbildningstid som beräknats för musiker i nya genrer och föreslår en genomsnittlig studietid av tre år för denna utbildning. Musikhögskolan finner vidare OMUS' beräkningar om antalet studerande i påbyggnadsutbildning alltför snäva. Musikhögskolan föreslår en omräkning till 1 650 närvaroplatser i stället för 1 570 som OMUS' förslag innebär.

Örebro musikpedagogiska institut uppfattar OMUS' förslag till dimensionering av musikerutbildningen som en försvagning jämfört med nu läget.

Dimensioneringen av utbildning av kulturförmedlare och kulturkommunikatörer måste enligt *folkbildningsutredningen* bygga på folkrörelsernas behov. Utbildning av medarbetare för sådana uppgifter bör lämpligen ske inom studieförbunden, möjligen i samarbete med vissa folkhögskolor.

TCO pekar på det stora behovet av kyrkomusiker.

5.6.2 Olika lokaliseringsproblem

I vissa yttranden poängteras behovet av att sprida utbildningen geografiskt. *Organisationskommittén för Göteborgs högskoleregion* framhåller att utvecklingen av musiklivet utanför storstadsregionerna skulle främjas om nytillkommande högre musikutbildning förläggs utanför de nuvarande musikhögskoleorterna.

Eleverna vid musiklinjen, Framnäs folkhögskola trycker starkt på behovet av decentralisering. En viktig del av musikutbudet, konstmusiken, är kraftigt eftersatt norr om Stockholm. I yttrandet från *Umeå kommun* och från *musiker och musikorganisationer i Umeå* betonas samma sak.

Musikhögskolan i Göteborg finner det nödvändigt att regeringen och OMUS mot bakgrund av de nya dimensioneringstalen ånyo diskuterar dimensioneringstaken för de tre musikhögskoleorterna. Detta bör ske öppet och i samförstånd med samtliga berörda skolor. Även *musikhögskolan i Malmö* anser att dimensionerings- och lokaliseringsfrågorna bör utredas ytterligare. Antalet platser i musiklejarlinjerna vid de båda skolorna måste ökas för att det skall finnas tillräckligt underlag för olika fördjupningsalternativ. Musikerlinjerna får heller inte enligt förslaget ett tillräckligt studerandetal för att den traditionella orkesterutbildningen skall fungera och för att det skall finnas plats för övriga musikerkategorier.

Musikhögskolan i Stockholm föreslår att en förnyad, omsorgsfull analys av fördelningsproblemen kring den föreslagna riksvolymen för musikerutbildning genomförs såväl ifråga om fördelningen mellan instrument och instrumentgrupper som beträffande fördelningen av ansvar för musikerutbildningen på de tre musikhögskolorna. I Stockholm bör kunna erbjudas musikerutbildning på yrkesmässig nivå på alla slags instrument, utbildning till specialiserad pedagog, musiklejare, kyrkomusiker m. m. och musikerutbildning inom nu eftersatta genrer utan att ett olyckligt

angivet dimensioneringstak behöver minska kvalitetsambitionerna jämfört med såväl nuläget som utländska utbildningsresultat. *Läraryöreningen* vid samma skola vädjar om att antalet studerandeplatser vid skolan utökas. *Elevkåren* vid skolan har samma uppfattning och anser att dimensioneringsfrågan måste tas upp till en förnyad och förutsättningslös prövning. Detsamma anser *SFS*.

Elevkåren vid musikhögskolan i Malmö protesterar mot dimensioneringstaket 275 elever i Malmö inkl. rytmikläraruutbildningen jämfört med 425 elever i Stockholm exkl. rytmikläraruutbildning.

Musikaliska akademien anser att OMUS inte borde ha accepterat sänkningen av elevantalet vid musikhögskolan i Stockholm som kommer att få svårigheter att bibehålla nuvarande standard i undervisningen. Akademien menar att en spridning eller utlokalisering kan vara angelägen men att man först måste bedöma vad som är den optimala storleken på en skolenhet. Även *Folkliga musikskolan Ingesund* och *Värmlands läns landsting* talar om behovet av att fastställa en optimal storlek som också innebär att en skola inte får bli för stor.

Fördelningsproblemen i de olika utbildningslinjerna diskuteras mycket livligt. Meningsskiljaktigheterna är särskilt framträdande i fråga om dimensioneringen av orkestermusikerutbildningen vilket i sin tur sammanhänger med en bedömning av behovet av kontinuerlig övning i stororkester.

Musikhögskolan i Stockholm behandlar denna fråga mycket utförligt. Musikhögskolan konstaterar att den framtida musikern måste vara beredd att göra en insats både i större och mindre ensembler. Detta måste beaktas i ensembleskolningen. I yrkesberedskapen för en musiker ingår omfattande erfarenheter både av olika kammarmusikaliska former och av orkesterspel. Inskolningen i orkesterarbetet måste ske successivt. En komplettering av den kontinuerliga ensemble- och orkesterskolningen med speciella intensivveckor i orkesterspel enligt OMUS' förslag en eller flera gånger per år kan enligt musikhögskolan främja utbildningen men inte ersätta en successiv skolning.

Musikaliska akademien är negativ till intensivveckor med orkesterövning. Akademien menar att det är nödvändigt att acceptera en utbyggnad av svensk orkesternumerär. Dimensioneringen av musikerlinjerna bör ökas så att mer regelbunden och omfattande orkesterutbildning kan ges vid åtminstone de tre största musikhögskolorna. *Sveriges Radio* anser att åtminstone en av musikhögskolorna bör ha möjlighet att ge en god utbildning i orkesterspel. Om detta ej kan ske bör man tillskapa en påbyggnadskurs i orkesterspel om en till två terminer, öppen för deltagare från hela landet.

Konserthusstiftelsen i Stockholm uppfattar OMUS' förslag som att ingen orkesterutbildning alls skall förekomma vare sig i Stockholm, Göteborg eller Malmö. Att den direkta orkesterskolningen i stororke-

performen sker enbart under några veckor varje vårtermin kan inte accepteras. Man bör i stället utgå från att alla de tre musikhögskolorna organiserar en permanent elevorkesterverksamhet som medvetet inriktas på orkestermusikerutbildning.

Musikhögskolan i Göteborg instämmer i OMUS' synpunkter att en kontinuerlig stororkester inte är en avgörande förutsättning för en tillfredsställande musikerutbildning. *Svenska musikerförbundet* har inte något att invända mot en dimensionering av musikerlinjen i Stockholm som möjliggör en stororkester. Förbundet delar dock uppfattningen att stororkesterövningen rent praktiskt bör förläggas till vissa intensivperioder, varvid även möjligheter till samverkan med andra utbildningsanstalter bör kunna ske. *Elevkåren vid musikhögskolan i Malmö* ställer sig mycket negativa till en stororkester i Stockholm.

Remissgruppen vid lärarhögskolan i Kalmar liksom *Norrköpings kommun* anser att proportionerna ettämneslärare—tvåämneslärare på musikerlinjen bör ändras till förmån för tvåämneslärare.

TCO, Musikcentrum och *Musiklärarnas riksförening* anser att en ökad satsning på utbildning av tvåämneslärare inte bör ske förrän den nuvarande utbildningen utvärderats. *Musikhögskolorna i Stockholm och Göteborg* och *Örebro musikpedagogiska institut* förordar en ökad satsning på ettämneslärare.

Svenska kommunförbundet tar upp frågan om proportionerna mellan specialiserad musikpedagog ("smal") och musiklärare ("bred musikpedagog"). Förbundet instämmer i att båda lärartyperna behövs. Även om fördelningen är svår att ange kan man konstatera att det behövs flera breda pedagoger än specialiserade. Inriktningen av utbildningen på musiklärare av den nya kombinerade ettämnestypen, som kan arbeta både i den allmänna skolan och musikskolan, stöds av förbundet.

Svenska Dalcroze-seminariet menar att fördelningen specialiserad pedagog—musiklärare kommer att bli beroende av de studerandes val av arbetsfält. Lyckas man med att förändra innehåll och pedagogik i musikerlinjen på det sätt OMUS önskar kan fler studerande lockas att välja att inrikta sig mot uppgifter inom den allmänna skolundervisningen.

5.6.3 Utbildning vid icke-statliga skolor

Folkhögskoleutredningen finner att villkoren för den av OMUS föreslagna musikerutbildningen på avgörande punkter strider mot utredningens grundsyn på folkhögskolans karaktär och uppgifter. Den föreslagna utbildningen bör därför inte anordnas inom folkhögskolans ram. Det finns emellertid inga hinder för att exempelvis statliga musikhögskoleenheter i Arvika och Piteå utnyttjar lokaler som finns på Folkliga musikskolan Ingesund och Framnäs folkhögskola. *TCO* förordar att musikerutbildningen vid Framnäs och Ingesund skiljs från folkhögskolan.

Folkliga musikskolan Ingesund accepterar med tillfredsställelse OMUS' förslag om lokalisering av lärarlinje till *Ingesund*. Musikskolan föreslår en ökning med 12 studerandeplatser vid Ingesund per år jämfört med OMUS' förslag. *Värmlands läns landsting* är angelägen om att den kvalificerade musikutbildning som sedan lång tid erbjuds vid Ingesundsskolan inordnas i den högre musikutbildningen så att befintliga resurser (erfarna lärare, lokaler m. m.) kan utnyttjas på bästa sätt. Landstinget räknar med att utbildningen inte längre skall vara folkhögskoleutbildning utan att den får organiseras som landstingskommunal högskola med full statlig kostnadstäckning. Den nuvarande allmänna musiklinjen bör ingå i Ingesunds folkhögskola.

Framnäs folkhögskola beslutade vid en extra stämma med Stiftelsen Framnäs folkhögskola att den väntade högre musikutbildningen skall organiseras för sig som musikhögskola (med SÄMUS som särskild del) under UHÄ. Stämman beslutade vidare att, såvida högskoleutbildningen kommer till stånd, ge styrelsen i uppdrag att planera och arbeta för att den allmänna musiklinjen inom folkhögskolan kan hållas väl så stor som nu.

H 75, organisationskommittén för Uppsala högskoleregion, Örebro läns landsting och Örebro orkesterstiftelse förordar en övergång till statligt huvudmannaskap för *Örebro musikpedagogiska institut*. Även *Örebro musikpedagogiska institut* förordar statligt huvudmannaskap men är beredd att under en övergångsperiod svara för att nuvarande organisation bibehålls. Institutet anser att OMUS' förslag beträffande antagningskapaciteten vid institutet bör bli föremål för fortsatta överväganden. Enligt institutet bör den föreslagna årliga antagningskapaciteten ökas med minst 10 studerande. Viss individuell instrumental utbildning bör också anordnas. Detta anser även *Örebro orkesterstiftelse*.

Organisationskommittén för Uppsala högskoleregion anser att en kapacitetsökning kan vara motiverad av musikleäro-utbildningen vid de icke-statliga skolorna.

Svenska Dalcroze-seminariet förordar på vissa närmare angivna villkor att *rytmikutbildningen* vid seminariet ställs under statligt huvudmannaskap. Rytmikutbildning bör kunna erbjudas även på andra orter än Stockholm. Seminariet har inget att erinra mot OMUS' förslag till dimensionering av utbildningen. Ytterligare medel bör ställas till förfogande för fortbildning i rytmik.

5.6.4 Utbildning utanför direktivens ram

RRV, folkhögskoleutredningen och *ABF* tillstyrker att frågan om den framtida ställningen för Stockholms musikpedagogiska institut och ABF:s folkliga musikskola i Motala hänskjuts till folkbildningsutredningen för närmare utredning.

Folkbildningsutredningen anser att studieförbunden bör ha möjligheter

att svara för viss egen utbildning. Frågan om verksamheten vid SMI och ABF:s folkliga musikskola kommer att prövas utifrån denna grundsyn. I ett senare skede kommer utredningen att ta ställning till OMUS' förslag om att eventuellt anknyta vissa delar av skolornas nuvarande verksamhet till högskolan.

Stockholms musikpedagogiska institut delar inte OMUS' tveksamhet beträffande institutets framtid utan anser sig ha en given plats som centrum för pedagogisk utveckling. *Institutets elevkår* finner det självklart att formella lösningar och ekonomiska möjligheter skapas för att ta tillvara skolans resurser och ge den en plats i det reformerade högskole-systemet.

Härnösands folkhögskola anser att den försöksverksamhet med musikhandledarutbildning som påbörjats i Härnösand svarar mot ett riksbehov och att den bör erkännas som högskoleutbildning.

Sköndalsinstitutet framhåller att musikpedagogisk utbildning bör kunna bedrivas också utanför musikhögskolorna och anser att en musikutbildning vid Sköndalsinstitutet också är tänkbar och möjlig.

5.6.5 Lokalisering av allmänna utbildningslinjer år 1982

H 75 ansluter sig allmänt till OMUS' strävan att sprida den högre musikutbildningen geografiskt. *AMS* är positiv till de framlagda planerna beträffande lokaliseringen av musiklärarlinjer men framhåller i likhet med *regionmusiken* och *Konserthusstiftelsen i Stockholm* att Norrland i första hand bör tillgodoseas vid en utbyggnad. Även *kulturrådet* och *Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar* betonar att Norrland är en eftersatt region när det gäller högre musikutbildning. *Umeå universitet*, *organisationskommittén för Umeå högskoleregion*, *Umeå kommun* samt *musiker och musikorganisationer i Umeå* är samtliga av den bestämda uppfattningen att högre musikutbildning bör förläggas till Umeå före en utbyggnad av Linköping.

Organisationskommittén för östra högskoleregionen, *universitetet och lärarhögskolan i Linköping* samt *Linköpings kommun* biträder OMUS' förslag om att inrätta en musiklärarlinje i Linköping. *Lärarhögskolan i Jönköping*, *Jönköpings läns landsting* och *Jönköpings kommun* pläderar för en förläggning av utbildningen till Jönköpingsregionen, medan *Norrköpings kommun* och *Norrköpings orkesterförening* framhåller fördelarna med en lokalisering till Norrköping.

SFS och *Framnäs folkhögskola* kräver att även musikerutbildning förläggs till Norrland, exempelvis Framnäs.

5.7 Förberedande musikerutbildning

5.7.1. Musikundervisningens onda cirkel

SÖ, regionmusiken samt musikhögskolorna i Stockholm och Malmö instämmer i OMUS' beskrivning av den nuvarande situationen för musikundervisningen i skolan.

SÖ, Musiklärarnas riksförening, Riksförbundet Sveriges musikpedagoger och lärarhögskolorna i Linköping och Jönköping anser att särskilda behörighetsvillkor i form av tidigare musikstudier bör finnas för tillträde till förskollärarytbildningen. Alla utom lärarhögskolan i Jönköping instämmer i att detta bör gälla även för fritidspedagog- och klasslärarytbildningen.

Att LUT 74 bör uppmärksamma behovet av att ge klasslärarna både en formell och reell kompetens i musik anser både *SÖ*, musikhögskolan i Malmö, Riksförbundet Sveriges musikpedagoger och Musiklärarnas riksförening. Dessa remissinstanser stöder också förslaget att gymnasieutredningen får i uppdrag att pröva utrymmet för ämnet musik i de gymnasieinriktningar som leder fram till förskolläraryt- och klasslärarytbildning.

SFS liksom *SMI* anser att det arbetsfält för musiklärarna som OMUS mest försummat är grundskolans låg- och mellanstadium.

SÖ erinrar om sitt förslag i petita för budgetåret 1977/78 att sprida försöket med estetisk variant av tvåårig social linje, som hittills bedrivits i Linköping och Stockholm till sex nya orter.

Lärarhögskolan i Linköping ansluter sig till förslaget om förnyad prövning av musikundervisningens ställning i grundskolans högstadium.

5.7.2 Den egentliga förberedande musikutbildningen — behovet av förstärkning och samordning

OMUS' uppfattning att staten har ett övergripande ansvar för den direkt högskoleförberedande musikutbildningen får ett starkt stöd vid remissbehandlingen.

SÖ som ägnar en stor del av sitt yttrande åt den förberedande utbildningen framhåller att ett sådant samlat ansvar inte bör gälla enbart förberedande musikutbildning utan även för andra motsvarande utbildningar inom hela kulturområdet. En samlad syn på dessa utbildningar är nödvändigt enligt *SÖ*.

Kulturrådet anser att den förberedande utbildningen måste förstärkas snabbt om musikutbildningsreformen och den nya kulturpolitiken skall kunna realiseras. Den förberedande utbildningen är den grund som den egentliga yrkesutbildningen vilar på. Denna uppfattning delas av många.

Musikhögskolan i Malmö anser det ytterst otillfredsställande att privatstudier med stora ekonomiska uppoffringar alltjämt är den enda utvägen för de flesta av dem som önskar förbereda sig för högre musikstudier.

Regionmusiken och *Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar* anser att OMUS borde ha föreslagit åtgärder för att ersätta den tidigare interna utbildningen inom regionmusiken, den s. k. regionmusikskolan.

De flesta remissinstanser tillstyrker OMUS' förslag om en tvåårig musiklinje i gymnasieskola i varje län, en ettårig högre specialkurs på flera orter och nödvändigheten av en snabb utbyggnad av musiklinjen. Så gör bl. a. *regionmusiken*, *musikhögskolorna*, *kulturrådet*, *Landstingsförbundet*, *Institutet för rixskonserter*, *Svenska Dalcroze-seminariet*, *Stockholms konserthusstiftelse*, *TCO*, *ABF*, *Musikcentrum*, *Svenska tonkonstnärslförbundet*, *Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar*, *KÖRSAM* och *SÄMUS* i Göteborg.

SÖ instämmer i OMUS' förslag att det är angeläget att den tvååriga musiklinjen vid gymnasieskolan snarast görs permanent men vidhåller sitt tidigare förslag att specialkursen endast bör inrättas vid skolor som har tvåårig musiklinje. *Musiklärarnas riksförbund* och *regionmusiken* anser att en sammanhållen treårig linje är mer ändamålsenlig. SACO/SR och Musiklärarnas riksförbund anser att de tre studieåren skulle kunna få en betydligt bättre utformning, om de fick ses som en enhet, en treårig linje, i stället för den föreslagna tvååriga linjen jämte specialkurs.

Elevkåren vid musikhögskolan i Stockholm och *SFS* föreslår minst två tvååriga linjer i varje län.

Ett flertal remissinstanser, däribland SÖ och *Institutet för rixskonserter*, anser att problemet med det dubbla förberedelsekravet för de ungdomar, som samtidigt skall fullgöra sina vanliga gymnasiestudier och förbereda sig för högre musikstudier, bör ägnas särskild uppmärksamhet. SÖ anser att någon form av anpassad studiegång bör prövas för dessa elever. Institutet för rixskonserter anser att en möjlighet som bör övervägas för orter utan musiklinje är allmän gymnasieutbildning integrerad med kostnadsfri undervisning vid kommunal musikskola.

SÖ delar OMUS' uppfattning att även folkhögskolan har många fördelar att erbjuda när det gäller att organisera förberedande musikutbildning. SÖ betonar särskilt folkhögskolans möjligheter att ge vuxna tillfälle till musikstudier. Flera andra remissinstanser instämmer också med OMUS i fråga om folkhögskolan, däribland *regionmusiken*, *musikhögskolan i Stockholm*, *SFS*, *Folkliga musikskolan Ingesund*, *Lunnevals folkhögskola* och *elevkåren vid musikhögskolan i Malmö*. *Folkhögskoleutredningen* konstaterar att det råder en långtgående samstämmighet mellan de två kommittéerna och framhåller att folkhögskolans musiklinje kan ha flera funktioner av vilka en är att förbereda för högre musikutbildning. Utredningen tillstyrker OMUS' förslag att lärare vid folkhögskolornas musiklinje ges tillfälle att delta i informationskonferenser och fortbildningskurser i samband med reformeringen av den högre musikutbildningen. SÖ tillstyrker också detta förslag i den mån medel finns tillgängliga. *Värmlands läns landsting* instämmer i OMUS'

uppfattning att ett folkhögskolemässigt innehåll i den allmänna linjen vid Ingesund kommer att vara fördelaktigt för utbildningen.

Elevkåren vid musikhögskolan i Stockholm och *SFS* framhåller att det även i framtiden kommer att finnas stort behov av yrkesförberedande utbildning vid sidan av gymnasieskolornas musiklinjer. Det är därför av största vikt att verksamheten vid de kommunala musikskolorna, genom statsbidrag eller dylikt, kan regleras till att även innefatta direkt yrkesförberedande utbildning.

SÖ, *TCO*, *Musikcentrum*, *Svenska tonkonstnärslförbundet* och ett flertal andra remissinstanser stryker under behovet av statlig bidragsgivning till de kommunala musikskolorna. *Svenska kommunförbundet* hänvisar till tidigare uttalanden i statsbidragsfrågan och väntar på preciserade förslag.

Konsertstiftelsen i Stockholm och *SMI* anser att gymnasieskolan, den kommunala musikskolan, folkhögskolor och studieförbund bör kunna samverka i fråga om förberedande musikutbildning.

Svenska stråklärlärförbundet anser att möjligheter måste skapas för undervisning i violin redan i förskoleåldern med kommunalt och/eller statligt stöd.

Kopparbergs läns landstings högre musikskola anser att skolan bör finnas kvar som en ren musikskola med de kompletterande ämnen som behövs för att ge full behörighet för högskolestudier. *Organisationskommittén för Uppsala högskoleregion* tillstyrker *OMUS'* förslag medan *SAMI* inte kan se varför denna skola som bevisligen åstadkommit ett bra resultat inte skulle kunna fortsätta på samma sätt som tidigare. *Musikaliska akademien*, *musikhögskolan i Stockholm*, *Svenska stråklärlärförbundet* m.fl. förordar högskolcanknutna konservatorier eller förskolor och pekar bl. a. på internationella förebilder. *Svenska musikerförbundet* och *SFS* delar *OMUS'* uppfattning i denna fråga. Också *TCO* delar *OMUS'* tveksamhet men framhåller att möjligheter bör finnas att individuellt komplettera för utbildning inom högskoleutbildningens ram.

SÖ, *Svenska kommunförbundet*, *Musikaliska akademien*, *TCO*, *SFS* m. fl. tillstyrker förslaget om studiesocialt stöd till elever inom den förberedande musikutbildningen. *RRV* anser att förslaget bör prövas av studiestödsutredningen.

Musikhögskolan i Malmö påpekar att övningsskolan för pedagogstuderande vid högskolan är ett värdefullt komplement till den förberedande utbildningen och därför bör finnas kvar.

Kulturrådet framhåller att de frivilliga organisationerna med en relativt begränsad medelsökning kan medverka till att den förberedande utbildningen förstärks. Detsamma gäller Musik för Ungdom. *Institutet för rikskonsorter* ansluter sig också till förslaget angående Musik för Ungdoms uppgifter inom den förberedande utbildningen.

SÖ och *kulturrådet* bekräftar behovet av en översyn av statsbidragsvill-

koren för studiecirkel. *Folkbildningsutredningen* framhåller att utredningen kommer att fästa stor vikt vid att studiecirkelarna kan användas för en bred amatörkulturell verksamhet. *ABF* betonar att studiecirkelverksamhet inte får utvecklas till någon slags formaliserad preparandutbildning. Övriga studieförbund anser i likhet med *OMUS* att studiecirkelarna är en viktig resurs i den förberedande musikutbildningen.

Regionmusiken delar uppfattningen att möjligheterna att kombinera värnplikts tjänstgöring och musikstudier bör prövas.

5.8 Kompletterande utbildning

OMUS' synpunkter på den kompletterande utbildningen och behovet av att utöka denna, både lokalt och på speciella områden, tillstyrks av så gott som samtliga remissinstanser.

Att behovet av kompletterande utbildning på musiklejarområdet är särskilt stort är också de flesta eniga om.

SÖ, liksom *TCO* och *KÖRSAM*, anser att kompletterande utbildning i första hand bör ges åt lärare som saknar formell kompetens i musik.

Svenska kommunförbundet framhåller också att kompletterande utbildning för redan verksamma musiklejare är en ytterst viktig del av reformen. Redan tjänstgörande musiklejare bör få delta i kompletteringskurser med innehåll som motsvarar det som ges i den kommande musiklejarlinjen.

SFS och *SÄMUS i Göteborg* delar *OMUS'* uppfattning i stort. De framhåller emellertid att kompletterande utbildning är mycket viktig för följande tre kategorier, nämligen de som redan varit yrkesverksamma en längre tid och saknar eller har bristfällig utbildning, de som genomgått ettämneshögskola och inte uppfyller de krav som yrkeslivet ställer och de som genomgått tvåämneshögskola och upplevt den som alltför kort.

SACO/SR och *Musiklejarernas riksförening*, som stöder förslagen om en utökad kompletterande utbildning på hela läroverksamheten, anser att snabbutbildning bör användas synnerligen restriktivt. Enligt *SÄMUS i Göteborg* får *OMUS'* förslag om snabbutbildning av vissa kategorier inte innebära att förkunskapskraven sänks.

Föreningen Sveriges Jazzmusiker finner att kompletterande utbildning för redan behöriga lärare är väl så viktig som för dem som är nästan behöriga.

Ett stort antal remissinstanser intresserar sig speciellt för frågan om kompletterande utbildning för förskollära arbetsfält. Kompletteringsutbildning med sådan inriktning för redan verksamma musiklejare och för de lärare som nu är under utbildning vid musikhögskolorna måste enligt *förskoleseminariet i Malmö* och *läroverksamheten i Jönköping* prioriteras. I annat fall finns det risk för att den ambitiösa målsättningen för musiken i förskollärautbildningen i barnstugeutredningens betänkande (SOU 1975: 67) Utbildning i samspel går förlorad. Denna komplette-

ringsutbildning är också angelägen med tanke på musiklärarnas behov av kännedom om förskolans mål och metodik. *Svenska kommunförbundet* betonar också vikten av att alla musiklärare i sin kompletteringsutbildning får ta del av förskolans mål och metodik i musik.

Enligt *Institutet för rikskonserter* bör den musikaliska delen av förskolläro-utbildningen ägnas särskild uppmärksamhet. Detta kan motivera särskilda insatser inom lärarfortbildningen. Institutet för rikskonserter anser det också angeläget att de inom grundskolan verksamma musiklärarna är orienterade om förskoleverksamheten och dess villkor.

Svenska Dalcroze-seminariet anser att den praktik som rytmiklärarna genomför inom förskolan har aktualiserat ett behov av metodisk fördjupning inom området. För att kunna tillmötesgå dessa utbildningsbehov måste den högre musikutbildningens kontakt med förskolan som arbetsfält förbättras.

Lärarhögskolan i Jönköping och *Musiklärarnas riksförening* ansluter sig till utredningens förslag att kompletterande utbildning måste anordnas för lärare i musik på grundskolans låg- och mellanstadium. SÖ, som menar att kompletteringsutbildning i första hand ges åt lärare som saknar formell kompetens i musik, anser att denna utbildning bör samordnas med åtgärder för redan verksamma kompetenta lärare och anordnas genom samverkan mellan musikhögskolorna och länskolnämnderna.

Svenska Dalcroze-seminariet påpekar det olyckliga i att musik delvis är alternativ till gymnastik inom lärarhögskolorna. Därmed utesluts mer generella möjligheter till praktisk samverkan mellan musik och rörelse.

Enligt *Studieförbundet Vuxenskolas* mening borde studieförbunden ges ökade möjligheter att stödja musikutvecklingen även bland barn under 14 år.

SÖ anser att åtgärder för att minska bristen på behöriga lärare i musik på grundskolans högstadium resp. i gymnasieskolan är ytterst angelägna. Man bör enligt SÖ sträva efter att musiklärare normalt blir behöriga att tjänstgöra både på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan.

Med tanke på den kommande reguljära lärarlinjens fördjupningsmöjligheter anser *Svenska Dalcroze-seminariet* att kompletteringsutbildning av redan yrkesverksamma rytmiklärare borde prövas snarast möjligt. *SÅMUS i Göteborg* framhåller att de lärare som skall arbeta på musiklinjer i gymnasieskolan måste ha en mycket bättre utbildning än vad OMUS föreslår. Det måste finnas många fler kompletteringsalternativ för denna kategori.

AMS finner det särskilt angeläget att tillgodose behovet av kompletterande utbildning för lärare i den kommunala musikkolan. Detta betonas också av *Svenska kommunförbundet*, *Institutet för rikskonserter*, *Föreningen Sveriges Jazzmusiker*, *KÖRSAM*, *Svenska tonkonst-*

närsförbundet och Linköpings kommun. Stockholms musikpedagogiska institut framhåller att institutet kan erbjuda den utbildning som efterfrågas. Riksförbundet Sveriges musikpedagoger hävdar att större delen av de nu yrkesverksamma lärarna i den kommunala musikskolan följer den musikpedagogiska utvecklingen och skaffar sig de kunskaper och erfarenheter som de behöver för att kunna bedriva en progressiv undervisning.

De villkor som råder vid musikskolorna och för musiklärarna har ett direkt samband med resp. kommuns ekonomiska bidrag till skolans verksamhet. Som princip menar riksförbundet att all icke tjänstbunden kompletterande utbildning skall vara frivillig. Förbundet anser att kompletterande utbildning bör ges låg meritpoäng vid tjänstetillsättningar.

AMS ansluter sig till OMUS' förslag att utbildning inom området musikterapi i form av kompletterande kurser för bl. a. lärare och sjukvårdspersonal utreds.

Inom Svenska Dalcroze-seminariet har under några år med stöd av OMUS bedrivits försöksverksamhet med undervisning i rytmik för handikappade. Seminariet föreslår att en sådan kurs skall ingå i basutbildningen på seminariet och som speciellt fördjupningsalternativ. Svenska förbundet för musikterapi anser att det bör skapas förutsättningar för att från t. ex. en fritidsledar-, förskolläraryrke- och arbetsterapeututbildning kunna vidareutbilda sig till musikterapeut om vederbörande besitter vissa grundkunskaper inom musik. För redan aktiva lärare och fritidspedagoger, fritidsledare m. fl., som f. n. är verksamma bland handikappade barn och vuxna, bör en kompletterande utbildning i musikterapi kunna anordnas som kan ge den studerande kompetens att söka och inneha musiklärartjänst i t. ex. särskolor.

SÖ och Studieförbundet Vuxenskolan anser att det behövs åtgärder som underlättar för ledare av musikcirklar att få fortbildning. Framför allt bör möjligheterna för studieförbunden att ge ersättning till deltagare i fortbildningskurser för mistad arbetsförtjänst förbättras.

Folkbildningsutredningen framhåller att den interna utbildningen av cirkelledare inom musikområdet bör ombesörjas av studieförbunden själva. Statsbidrag bör kunna utgå för såväl studiecirkel som i form av bidrag till pedagogisk verksamhet.

Några remissinstanser har särskilt behandlat kompletterande utbildning för musiker. TR, Operan, Konserthusstiftelsen i Stockholm och Malmö konserthusstiftelse framhåller att det hittills inte funnits resurser till särskilda fortbildningsåtgärder och till vidareutbildning i större omfattning. Enligt TR bör orkestrar och teatrar tilldelas särskilda anslag för denna verksamhet. Konserthusstiftelsen i Stockholm anser att det krävs en långsiktig planering av orkestermusikernas fortbildning om våra symfoniorkestrar skall utvecklas och kunna bredda sin repertoar.

Regionmusiken framhåller att behovet av kompletterande musiker är mycket stort bland yrkesverksamma musiker inom organisationen. SMI

anser det egendomligt att en grupp musiker, nämligen regionmusiker, har så stora anslag för kompletteringsutbildning medan andra grupper har små chanser.

KÖRSAM efterlyser kompletterande utbildning för yrkesmässigt verkssamma korister.

SÖ tillstyrker förslaget att pedagogisk komplettering anordnas för musiker som arbetar som pedagoger utan att ha pedagogisk och metodisk utbildning.

Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté, TCO, Svenska kyrkans studieförbund och *SFS* framhåller behovet av kompletterande utbildning av kyrkomusiker, om vilket ingenting finns nämnt i betänkandet.

F o r m e r n a o c h a n s v a r e t för den kompletterande utbildningen diskuteras av många remissinstanser.

UHÄ anser att OMUS' överväganden och förslag i de frågor som gäller vem som skall ta initiativ och vem som skall ha ansvar för den kompletterande utbildningen behöver diskuteras ytterligare.

Organisationskommittéerna för Uppsala och Göteborgs högskoleregioner samt för *östra högskoleregionen* anser det nödvändigt med en expansion av den kompletterande utbildningen inom högskolans ram.

Svenska kommunförbundet anser det nödvändigt att en stor del av den kompletterande utbildningen för redan verksamma musiklärare organisatoriskt samordnas med den grundläggande utbildningen inom högskolan. Staten bör ta det fulla ansvaret för denna kursverksamhet. När det gäller fortbildning i form av lokala och regionala studiedagar faller ansvaret i huvudsak på kommunerna. Särskilda insatser för fortbildningen görs också genom förbundets försorg.

Beträffande i n t e r n k u r s v e r k s a m h e t för kompletterande utbildning ansluter sig *SÖ* till OMUS' uppfattning om hur ansvar och resurser bör fördelas. *Statens kulturråd* tillstyrker principen att förstärka de befintliga kanalerna för kompletterande utbildning. *KÖRSAM* instämmer i OMUS' förslag om ökade anslag till amatörorganisationerna och studieförbunden. *Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar* konstaterar med tillfredsställelse att OMUS har uppmärksammat amatörorganisationernas viktiga roll inom den kompletterande utbildningen.

Regionmusiken ansluter sig till OMUS' förslag att regionmusikens interna fortbildning bör byggas ut.

De musikinstitutioner som anser att problemet med institutionernas bristande resurser för kompletterande utbildning av anställda musiker inte uppmärksamrats tillräckligt har redan nämnts.

Föreningen Sveriges Jazzmusiker instämmer i förslaget om någon form av "studiestipendier" åt frilansmusiker för deltagande i kompletteringskurser. *Svenska musikerförbundet* påpekar att den helt dominerande individuella vidare- och fortbildningen av fast anställda musiker sker på

individens eget initiativ och förutsätter tjänstledighet utan lön. Därför har dessa musiker behov av samma stöd som frilansmusikerna.

Folkhögskoleutredningen och *folkbildningsutredningen* anser att det är naturligt att folkhögskolans resurser tas i anspråk för en del av den kompletterande utbildningen på musikområdet. Detsamma anser bl. a. *Lunnevads folkhögskola*, *Svenska kyrkans studieförbund* och *Folkliga musikskolan Ingesund*. *Svenska förbundet för musikterapi* framhåller att folkhögskolornas möjligheter att anordna kurser i musikterapi bör tillvaratas.

Att det inom högskolan bör finnas ett visst samordningsansvar för den kompletterande utbildningen och att detta bör läggas på den särskilda UMU-gruppen inom UHÄ tillstyrks i allmänhet. *RRV* menar att gruppen behövs under en övergångstid. *SÖ* har inget att invända mot att ansvaret för de musikpedagogiska kurser för i första hand studieförbundens musikcirkelledare och lärare i kommunal musikskola och för information om kurser för kompletterande utbildning förs över till högskolans ansvarsområde.

Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar anser det mycket viktigt att amatörorganisationerna får inflytande på den kompletterande utbildningen såväl inom den centrala UMU-gruppen som i de regionala musikutbildningsråden.

De föreslagna regionala musikutbildningsråd knutna till resp. högskoleregions styrelse diskuteras också i detta sammanhang i vissa yttranden. *RRV* ställer sig tvetsamt till att inrätta de regionala organen. *Regionmusikern*, *Svenska musikerförbundet* och *ABF* tillstyrker. *ABF* förutsätter att resp. huvudmän får ett avgörande inflytande över vilken utbildning som skall anordnas av högskolan och vilket innehåll dessa kurser skall ha. *SOR* anser att förbundet bör ha representation i de regionala musikutbildningsråden.

5.9 Genomförande och kostnadsberäkningar

Den allmänna meningen bland remissinstanserna är att den föreslagna reformen är mycket angelägen. De stora förväntningar som ställts på OMUS anses i allmänhet infriade genom förslagen. *Musikhögskolan i Göteborg* uttrycker det så att principbetänkandet kan visa sig vara det viktiga etappmål då ett drygt 30-årigt utredningsarbete inom musikutbildningen övergår i en period av konkreta och praktiska handlingar. *Kulturrådet* anser att det är mycket angeläget att en reform genomförs i enlighet med de angivna riktlinjerna. *Konserthusstiftelsen i Stockholm* och *Operan* liksom *TR* konstaterar att OMUS haft goda ambitioner och lagt ett bra förslag på det musikpedagogiska området. Däremot har betänkandet stora brister när det gäller utbildningen av orkester- och ensemblemusi-

ker. TR anser att förslagen på denna punkt är så ofullständiga att de inte bör läggas till grund för en reform.

Några invändningar mot de av OMUS föreslagna kostnadsberäkningarna görs inte. Ett flertal remissinstanser uttalar en förhoppning om att förslagen skall vara ekonomiskt genomförbara. *Kulturrådet* betonar att de ekonomiska konsekvenserna av förslagen måste tas fullt ut.

Ett stort antal remissinstanser framhåller att reformen kan få begränsade effekter om inte idéerna följs upp med stora insatser för de redan yrkesverksamma. Behovet av sådana insatser är särskilt stort på lärarområdet.

6 FÖREDRAGANDEN

Efter samråd med statsrådet Mogård kommer jag i det följande att framlägga förslag om utbildning på musikområdet.

6.1 Inledning

Riksdagen beslutade år 1970 (prop. 1970: 25, SU 1970: 108, rskr 1970: 274) att en reform av den högre musikutbildningen skulle genomföras successivt med början budgetåret 1971/72. Beslutet omfattade vissa förhållandevis utförliga riktlinjer för utbildningens struktur och innehåll, uppdelning på utbildningslinjer och studietid för olika utbildningar. Som en följd av riksdagsbeslutet tillsattes organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning, förkortad OMUS. I riksdagsbeslutet angavs att OMUS skulle utgå från att högre musikutbildning skulle anordnas, förutom vid de statliga musikhögskolorna, också vid Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola och Örebro musikpedagogiska institut under förutsättning att godtagbara överenskommelser kunde träffas med huvudmännen för dessa skolor. OMUS skulle också avge förslag beträffande utbildningen vid Svenska Dalcroze-seminariet.

Regeringen utfärdade år 1974 nya riktlinjer för arbetet med musikutbildningen. OMUS skulle enligt tilläggsdirektiv utarbeta ett principförslag som sammanfattade reformkraven för hela utbildningsområdet.

OMUS har presenterat ett sådant principförslag i betänkandet (SOU 1976: 33) *Musiken — människan — samhället*. Jag anser att beslut nu bör fattas om reformeringen av den högre musikutbildningen i huvudsak enligt förslaget. Jag vill dock redan nu nämna att ytterligare utredningsarbete och planering behövs för att reformen skall kunna genomföras. Detta arbete bör bedrivas inom ramen för de reguljära organ för högskoleutbildningens planering som finns. Det ankommer på regeringen att bestämma hur det arbetet skall bedrivas.

OMUS ger i betänkandet i avsnittet *Musiken i samhället* en helhetsbild

av musiklivet. Översiktligt redogör kommittén för våra musikaliska traditioner och deras olika uttrycks- och funktionssätt. Människors behov av musik diskuteras liksom deras praktiska möjligheter att i olika livssituationer och miljöer utöva och skapa eller lyssna till musik. Mot denna bakgrund förs en diskussion om utbildningens problem. Avsnittet bygger på material från expertgrupper med företrädare för olika riktningar i musiklivet och på olika musiksociologiska och statistiska undersökningar.

I ett annat avsnitt av betänkandet behandlar OMUS den yrkesmässiga delen av musiklivet och söker genom en analys av olika yrkesroller på musikområdet diskutera musikutbildningen i förhållande till yrkeslivets reella behov.

Analysen och diskussionen i betänkandet grundas på de år 1974 fastställda målen för den statliga kulturpolitiken (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 278). OMUS utgår från dem när kommittén definierar ansvarsområdet för musikutbildningen och också när kommittén anger vad som bör vara musikutbildningens mål och inriktning.

Även om remissinstanserna inte alltid delar kommitténs värderingar eller instämmer i dess slutsatser är remissopinionen positiv till det sätt på vilket OMUS har gått till väga. Genom sin grundliga analys av musiklivets totala situation har OMUS, menar man, lyckats med att förankra sina förslag i en helhetssyn på musikutbildningen som tar hänsyn till musiken både som yrkesutövning och som ett väsentligt inslag i människors dagliga liv.

De nya riktlinjer för en reform av musikutbildningen som OMUS nu föreslår gäller i stor utsträckning utbildningens innehåll och uppläggning. Förändringarna ställer emellertid även nya krav på organisationen av verksamheten och arbetet inom de berörda enheterna eller skolorna, på tjänsteorganisationen och på samarbetet inom utbildningsområdet på alla nivåer. Den av riksdagen beslutade reformeringen av högskolan (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179 och prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) ger ur såväl studicorganisatorisk som institutionell synvinkel vida ramar för de ansvariga på lokal nivå att utveckla utbildningens innehåll. Detta utesluter enligt min mening inte behovet av att på några punkter, som jag återkommer till särskilt, överväga musikutbildningens speciella förhållanden.

Enligt min mening bör riksdagen nu fastställa riktlinjer för den fortsatta reformeringen av musikutbildningen. Jag har granskat OMUS' förslag och inkomna yttranden över detta och anser att förslaget i allt väsentligt bör kunna ligga till grund för det fortsatta arbetet. De invändningar som jag har anledning att rikta mot vissa detaljer av förslaget kommer att framgå av det följande. En fördel med det arbetssätt som OMUS har tillämpat är att arbetet med att detaljutforma förslagen har pågått jämsides med att principbetänkandet har prövats av remissinstanserna och ärendet har beretts inom regeringens kansli. Det har därigenom varit möjligt för

OMUS att successivt komplettera och konkretisera sina förslag och att pröva deras hållfasthet. Det har också varit möjligt att jämka förslagen med hänsyn till den opinion som de har mött.

När det gäller musikutbildningen i högskolan, som huvuddelen av OMUS' förslag handlar om, innebär förslaget att den sista etappen av reformen skall börja genomföras fr. o. m. budgetåret 1978/79. Jag delar denna uppfattning.

Innan jag går över till att närmare behandla den framtida inriktningen av musikutbildningen vill jag erinra om mina uttalanden om högskoleutbildningen på kulturområdet i propositionen (1976/77: 59) om utbildning och forskning inom högskolan m. m. Jag framhöll där att insatser för att förstärka och förnya denna utbildning är ett nödvändigt inslag i det kulturpolitiska utvecklingsarbetet. Statens kulturråd framhåller i sitt yttrande över OMUS' betänkande att insatserna för att förändra och förstärka musikutbildningen är lika starkt motiverade av kulturpolitiska som av utbildningspolitiska skäl. Reformen är enligt kulturrådet av grundläggande betydelse för att de kulturpolitiska strävandena skall kunna ge resultat.

Jag delar uppfattningen att en reform av musikutbildningen inte bara är en utbildningspolitisk utan också en kulturpolitisk fråga. Det är angeläget att högskolemyndigheterna och de övriga myndigheter, kommittéer eller andra organ, som kommer att delta i den fortsatta planeringen av reformen, tar fasta på detta synsätt.

OMUS har på flera ställen i principbetänkandet berört förhållandet mellan folkhögskolan och högskolan. Riksdagen har vid förra riksmötet fattat beslut med anledning av regeringens proposition 1976/77 om folkhögskolan (prop. 1976/77: 55, UbU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 318) och därmed tagit ställning till de förslag från folkhögskoleutredningen (U 1972: 08) som gäller folkhögskolans uppgifter, organisation och statsbidragssystem. Folkhögskoleutredningen har under våren 1977 avslutat sitt arbete och avlämnat sitt slutbetänkande (SOU 1977: 8) Folkhögskolan 2. Lärarutbildning, högskoleutbildning. Betänkandet behandlar bl. a. frågan om högskoleutbildning inom folkhögskolan. Eftersom folkhögskolan spelar en viktig roll i musikutbildningen liksom i utbildning på kulturområdet överhuvudtaget får den inte lämnas utanför när musikutbildningen i sin helhet behandlas.

Genom högskolereformen kommer folkhögskolan i ett nytt läge. Högskolan svarar för ett mer differentierat utbud av utbildning än universitets- och högskoleväsendet tidigare har gjort. Även i fortsättningen bör dock folkhögskolan anordna utbildning inom områden som folkhögskolan av olika skäl är bättre lämpad att sköta och där dess speciella karaktär kan komma till sin rätt. Detta gäller bl. a. i fråga om nya utbildningar på kulturområdet av det slag som finns nämnda i folkhögskolepropositionen, dvs. utbildning för kulturförmedlande och kulturpedagogiska uppgifter i

organisationernas och kommunernas verksamhet. Jag tänker på folkhögskolornas möjligheter att erbjuda kurser inom vad OMUS kallar den kompletterande utbildningen. Det finns behov av sådana kurser också inom den övriga delen av kultursektorn.

Jag vill slutligen framhålla att jag för översiktens och sammanhangets skull även kommer att redovisa vissa frågor som det ankommer på regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att besluta om. Jag har inte för avsikt att här förorda att mål och riktlinjer för utbildningen av det slag som OMUS föreslår skall fastställas av regering och riksdag. Däremot bör OMUS' förslag, tillsammans med de synpunkter som jag själv har anledning att lägga på frågorna kunna användas som en grund för det fortsatta arbetet med utbildningens innehåll samt studiernas organisation och pedagogiska uppläggning.

6.2 Högskoleutbildning på musikområdet

6.2.1 Ansvarsområde och mål för utbildningen

OMUS utgår i sin analys av musiklivets situation och dess återverkan på högskoleutbildningen dels från 1974 års kulturpolitiska beslut, dels från de mål och riktlinjer för högskolan som kom till uttryck i 1975 års riksdagsbeslut om reformering av högskoleutbildningen och i det fortsatta utredningsarbete som hade skett då OMUS arbetade med sitt principbetänkande. Därutöver redogör kommittén för målen för andra verksamheter inom skola, folkbildning, rixskonsertverksamhet m. m. som påverkar utbildningens inriktning. OMUS har med dessa utgångspunkter formulerat ett övergripande mål för utbildningsområdet som helhet och till detta fogat riktlinjer i 22 punkter (s. 17).

OMUS diskuterar också utförligt de konsekvenser och krav på förändringar som en precisering av mål och ansvarsområde för utbildningen leder till. OMUS anser bl. a. att kraven på pedagogisk förnyelse och på förändringar av inriktning och innehåll i utbildningen är mycket stora. I detta sammanhang redogör OMUS också för en rad avvägnings- och planeringsproblem inom musikutbildningens område.

Kommittén tar vidare upp avvägningen mellan bredd och specialisering i musikaliska kunskaper och färdigheter och mellan olika musikformer som var och en har sin konstnärliga och pedagogiska egenart. Vidare berörs spänningen mellan å ena sidan kraven på en fast organisation av studierna och å andra sidan utbildningens fria, individuella och konstnärliga karaktär.

En av huvudtankarna bakom OMUS' förslag till mål och riktlinjer är att musikutbildningens ansvarsområde bör vidgas till att omfatta alla väsentliga repertoarområden som finns företrädda i vårt musikliv. I dag är musikutbildningen koncentrerad till vissa etablerade musikformer. Den

utvidgning av verksamhetsområdet som hittills har skett har gått långsamt eller haft liten omfattning. En viktig del av den pedagogiska diskussion som förs i betänkandet handlar om hur man i utbildningen skall bereda plats för vad OMUS kallar musikens mångfald.

Musikutbildningen måste enligt OMUS få en ökad kreativ inriktning som bl. a. tar sig uttryck i en strävan att stimulera de studerandes eget skapande. Utbildningen bör sträva mot en större öppenhet gentemot olika musikaliska uttrycksmedel och erfarenheter och ge utrymme för en kritisk analys och diskussion i musikaliska värderings- och kvalitetsfrågor. Vidare menar OMUS att förståelsen för musikens sociala och kommunikativa möjligheter bör utvecklas i utbildningen.

OMUS' förslag till mål och riktlinjer har mötts av en omfattande och ganska splittrad remissopinion. Diskussionen återspeglar olika intressegruppers skilda åsikter om musikutbildningen. Många remissinstanser, både sådana som lägger allmänna synpunkter på frågan, t. ex. skolöverstyrelsen (SÖ), statens kulturråd, landsorganisationen i Sverige (LO), Arbetsarnas bildningsförbund (ABF) och sådana som företräder olika musikaliska intressen t. ex. musikhögskolan i Göteborg, institutet för rikskonserter, regionmusiken och Sveriges Radio, är positiva till förslagen och stryker under OMUS' krav på förnyelse och förändring. Andra är emellertid mer negativa. Det gäller framför allt remissinstanser med speciellt intresse för orkestermusikerutbildningen, bland dem Konserthusstiftelsen i Stockholm, Operan och Teatrarnas riksförbund samt Musikaliska akademien och musikhögskolan i Stockholm. De anser att OMUS' förslag till mål och riktlinjer präglas av för lite hänsyn till konstnärliga synpunkter. Den primära uppgiften för den högre musikutbildningen, nämligen att befordra det yrkeskunnande som består i instrumentala och vokala färdigheter på hög nivå, anges enligt deras mening inte tillräckligt klart i de principiella riktlinjerna. Även vissa fackorganisationer inom musikområdet, t. ex. FST och Svenska tonkonstnärsförbundet, är kritiska av liknande skäl medan andra, däribland Svenska musikerförbundet, är genomgående positiva.

Enligt min mening är det självklart — och jag utgår från att detta också har varit OMUS' avsikt — att det främsta målet för musikutbildningen skall vara att ge det yrkeskunnande som är en nödvändig grund för alla de verksamhetsformer eller yrkesroller som utbildningen är avsedd för.

Jag delar OMUS' principiella uppfattning att ansvarsområdet för musikutbildningen bör vidgas. Detta betyder att musikutövare inom alla genrer bör få möjlighet till högskoleutbildning.

En stor del av remissorganens synpunkter på de principiella riktlinjerna och deras praktiska konsekvenser för musikutbildningen handlar, som jag ser det, om olika kvalitetsfrågor. OMUS för här ett kortfattat resonemang som går ut på att man i utbildningen måste undvika ett fixerat kvalitetsbegrepp som innebär att vissa musikformer betraktas som mer kvalitets-

bärande än andra eller att vissa studiemål, t. ex. solistrollen, ses som mer eftersträvansvärda.

Det är enligt min mening väsentligt att skilja mellan begreppen musikalisk kvalitet och kvalitet i utbildningen. För olika musikaliska uttrycksformer eller genrer gäller särskilda kvalitetskriterier i fråga om innehåll och utförande. Det är däremot inte meningsfullt att söka rangordna olika musikaliska genrer efter en gemensam värdeskala.

Kvaliteten i musikutbildning på högskolenivå kan inte enbart mätas efter de instrumentala och vokala prestationer som de studerande kan uppnå, individuellt eller kollektivt. Färdigheterna måste ställas i relation till yrkesrollen. De olika yrkesrollerna på musikområdet ställer krav på utbildningen som inte är jämförbara och de bör därför inte ställas mot varandra. Detta kan åskådliggöras med följande exempel.

Musiker — inom vilken musikalisk tradition de än verkar — måste självfallet ha en sådan teknisk skicklighet och en sådan uttrycksförmåga att de kan uppfylla högt ställda kvalitetskrav. Både solister och ensemblemusiker måste emellertid inom eller genom utbildningen också få andra erfarenheter som är relevanta för den kommande yrkesutövningen.

För verksamhet som specialiserad pedagog inom instrumentalundervisning ställs självfallet också stora krav på spelteknik och uttrycksförmåga inom olika genrer. Höga krav måste dock för denna grupp ställas på pedagogisk skicklighet.

För musiklärare är de pedagogiska kraven ännu starkare. Musikläraren måste kunna lägga upp sin undervisning med utgångspunkt i elevernas situation. Kvaliteten i lärarutbildningen består bl. a. i att den ger musiklärarna en så bred musikalisk allmänbildning med både pedagogiska och ämnesmässiga kunskaper och färdigheter och en så stor social erfarenhet som möjligt.

Det finns således inget entydigt mått på den högre musikutbildningens kvalitet. I stor utsträckning är kvaliteten liktydig med hur väl utbildningen förmår att förbereda de studerande för deras kommande yrkesroller.

OMUS har anvisat olika vägar för att göra det möjligt att i utbildningen uppnå kvalitet i dessa olika avscenden. Jag ansluter mig till OMUS' uppfattning att det inom utbildningen måste föras en öppen och kritisk diskussion kring frågorna om musikens kvalitet. Jag anser också liksom OMUS att utbildningen bör ha en nära anknytning till musiklivet och yrkeslivet. Att praktik skall ingå i all musikutbildning och att man måste sträva efter att få praktiken att fungera på det sätt OMUS avser är också enligt min mening en viktig princip- och kvalitetsfråga. Jag återkommer senare till frågan om praktik i utbildningen och kommer i det följande även att på en rad punkter ta upp olika kvalitetsaspekter.

6.2.2 Studieorganisation och studietid

OMUS föreslår en studieorganisation för musikutbildningen som i stort sett följer den generella modell som nu gäller inom högskolan enligt den av regeringen den 5 maj 1977 utfärdade högskoleförordningen (1977: 263).

Allmänna utbildningslinjer i högskolan inrättas på grundval av riksdagsbeslut. Därvid anges linjens omfattning och allmänna inriktning. Den centrala högskolemyndigheten för utbildningen ifråga fastställer en utbildningsplan, som anger bl. a. syftet med utbildningen och dess huvudsakliga innehåll samt eventuella särskilda behörighetskrav för tillträde till denna. Vid varje läroanstalt som anordnar en linje skall fastställas en lokal plan som anger de kurser och andra utbildningsmoment som anordnas och de övriga föreskrifter som behövs. För varje kurs som ingår i utbildningslinjen skall vidare lokalt fastställas en kursplan som anger bl. a. kursens benämning och poängtal, dess syfte och huvudsakliga innehåll samt de särskilda förkunskapskraven för tillträde till kursen. Vid sidan av de allmänna utbildningslinjerna finns lokala och individuella utbildningslinjer, påbyggnadslinjer samt enstaka kurser.

Ett av syftena med att reformera musikutbildningen är att inordna utbildningen i högskolans studieorganisation. Med hänsyn till dess uppbyggnad finns det inte anledning att här redovisa och ta ställning till alla de detaljförslag som principbetänkandet eller remissyttrandena innehåller beträffande bl. a. utbildningens innehåll och metodik. Jag kommer därför att begränsa mig till de principiella frågor som jag anser det nödvändigt att riksdagen tar ställning till för att arbetet skall kunna föras vidare. De förslag i övrigt som finns i betänkandet och remissyttrandena är ett värdefullt material som bör komma till användning då högskolemyndigheterna planerar utbildningen.

OMUS har gjort en analys av olika yrkesroller i musiklivet och använt denna som grund för sitt studieorganisatoriska förslag. Det innebär en indelning av utbildningen på i första hand tre allmänna utbildningslinjer: *musiklärarlinjen*, *musikerlinjen* och *kyrkomusikerlinjen*. För egen del ansluter jag mig till en sådan indelning. Jag återkommer senare till förslaget om en ny variant av kulturkommunikationslinjen på musikområdet.

Den diskussion som OMUS för om yrkesrollernas olika krav på utbildning och deras konsekvenser i fråga om utbildningslinjernas konstruktion bör också kunna godtas som en principiell riktlinje för det fortsatta arbetet. Utbildningslinjerna bör således byggas upp så att de kan utnyttjas — så långt det är möjligt och lämpligt — i enlighet med de studerandes förutsättningar och intressen och avspegla det faktum att gränserna mellan olika yrkesroller i praktiken är flytande. Linjerna bör på det sätt OMUS föreslår byggas upp med en för alla gemensam *basutbildning*, följd av *fördjupningsutbildning* och *tillvalskurser*. I fråga om basutbildningens omfattning och innehåll har kommitténs förslag godtagits av de allra flesta remissinstanser.

Innan jag går in på de enskilda utbildningslinjerna skall jag ta upp några frågor av mer generell natur.

OMUS föreslår att det inom musikutbildningen skall kunna erbjudas utbildning inom alla *väsentliga musikgenrer* eller — för att använda OMUS' beteckning — *repertoarområden* som finns företrädda i vårt musikliv. Detta betyder att blivande musiklärare i sin breda musikaliska utbildning skall ha denna möjlighet och att det också skall ingå i ansvarsområdet för utbildningsenheterna att utbilda musiker inom olika repertoarområden. Därmed får också den framtida musikutbildningen del i ansvaret för nyskapandet och den konstnärliga förnyelsen även inom de musikformer som hittills inte tillräckligt har uppmärksamats på utbildningssidan. Jag biträder OMUS' förslag i dessa frågor.

En annan viktig generell fråga gäller möjligheterna till *praktik* i utbildningen. I sina principiella delar är det förslag OMUS för fram inget nytt. Praktik i utbildningen förekommer redan, främst i musiklärarutbildningen, men även om än i liten omfattning inom den nuvarande musikerutbildningen. Ett exempel på detta är den praktikverksamhet för orkestermusiker, främst på stråkinstrument, som anordnas på initiativ av Svenska artisters och musikers intresseorganisation (SAMI) med bidrag av statsmedel. Andra exempel är praktik i form av projekt som anordnas av institutet för rixskonserter. Den praktik som erbjuds är emellertid inte systematiskt organiserad och inte heller tillgänglig för alla. I princip biträder jag OMUS' förslag om ett system med varvad praktik och teori men anser att detta både av pedagogiska och ekonomiska skäl samt med hänsyn till de uppfattningar som kommit till uttryck i remissopinionen måste prövas och utvecklas fortlöpande i takt med de erfarenheter som görs. Praktikformerna och praktikorganisationen inom den högre musikutbildningen får med andra ord utformas närmare i det fortsatta planeringsarbetet. Av allt att döma kräver därvid frågan om var ansvaret för praktiken inom musiklärarlinjen skall ligga särskild omtanke. Jag anser det angeläget att detta arbete bedrivs skyndsamt.

Inom *musiklärarlinjen* har OMUS fört samman utbildning för alla lärarfunktioner. I den ingår således utbildning av lärare i musik för grundskola och gymnasieskola samt för kommunal musikskola liksom utbildning av ledare eller lärare för musikverksamhet i form av studiecirklar, annan fri gruppverksamhet m. m. Utbildningen skall enligt förslaget fungera så att den ger kompetens för uppgifter inom flera av dessa verksamhetsformer. Kommittén, som räknar med att det skall bli möjligt i framtiden att inom ramen för en och samma lärartjänst ha uppgifter inom olika verksamhetsformer, föreslår beteckningen kombinationslärare för dessa lärare. Inom musiklärarlinjen skall även utbildas lärare som kombinerar undervisning i musik med annat ämne, s. k. tvåämneslärare. OMUS föreslår att denna utbildning, som har bedrivits som en försöksverksamhet sedan år 1971, skall ingå som en reguljär variant av musiklärarlinjen.

Kommittén räknar vidare med att instrumental- och ensemblelärare samt sång- och rytmiklärare skall utbildas vid denna linje. Denna typ av lärare ersätter de musikpedagoger, musikinstruktörer och rytmikpedagoger som nu utbildas på olika skolor.

Remissopinionen är välvilligt inställd till den föreslagna musiklärarlinjen. I flera remissyttranden t. ex. från SÖ, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), Svenska kommunförbundet och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) framhålls att den föreslagna utbildningen bör kunna förbättra det svåra läge som musikundervisningen i skolan, framför allt på grundskolans högstadium, länge har befunnit sig i. Det finns också ett starkt intresse för OMUS' tanke på en samordning av olika musikaktiviteter inom och utanför skolan. En sådan samordning skulle inte bara gynna barn och ungdom i skolåldern utan också betyda mycket för de vuxna och för musikkivet i allmänhet. Även företrädare för folkbildningens intressen är positiva till denna tanke. De anser dock att högskoleutbildningen i första hand kan svara för behovet av utbildning för skola och kommunal musikskola. Så bör t. ex. studieförbundens möjlighet att komplettera högskoleutbildningen med egen utbildning av cirkelledare finnas kvar.

Jag anser att det är angeläget att förslaget genomförs i enlighet med OMUS' intentioner. Ett av villkoren är att det finns möjlighet att ändra den nuvarande tjänsteorganisationen på musiklärarområdet. OMUS har i sitt förslag utgått från att nuvarande system kan ändras men har inte närmare angett hur. Centralorganisationen SACO/SR och Musiklärarnas riksförening anser dock att de nya tjänsteorganisatoriska principerna borde vara klarlagda innan beslut fattas i utbildningsfrågan.

För egen del är jag övertygad om att förändringen mot breddade tjänstgöringsmöjligheter kan innebära fördelar också för musiklärarna. En av anledningarna till den svåra musiklärarbristen i det allmänna skolväsendet är att många utexaminerade musiklärare har sökt sig bort från skolan till uppgifter inom kommunal musikskola eller i annan frivillig verksamhet. Det bör alltså hos lärarna finnas ett intresse för att bredda sina tjänstgöringsmöjligheter.

Enligt min uppfattning är det därför angeläget att söka förändra tjänsteorganisationen på musiklärarområdet så att utnyttjandet av lärarkrafter kan samordnas bättre. För skolans del bör en förändring i denna riktning kunna bli av stor betydelse.

Med anledning av riksdagsbeslutet år 1976 om skolans inre arbete (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 329) pågår f. n. överläggningar mellan Svenska kommunförbundet och företrädare för utbildningsdepartementet i frågor som bl. a. rör möjligheterna att kombinera tjänstgöring i skola och kommunal musikskola. Enligt vad jag har inhämtat är intresset för en lösning av dessa frågor stort på den kommunala sidan. Statsrådet Mogård avser att återkomma till regeringen i denna fråga när

överläggningarna med kommunförbundet och berörda personalorganisationer har lett till resultat. Då finns också bättre möjligheter att bedöma förutsättningarna för att vidga det gemensamma utnyttjandet av lärarkrafter till fler områden än enbart skolan och den kommunala musikskolan.

I övrigt vill jag här endast ta upp ytterligare ett par frågor.

I likhet med OMUS anser jag det angeläget att *rytmiklärarutbildning* kan anordnas inom musiklärarlinjen. Hur detta skall ske får prövas i den fortsatta planeringen av utbildningen på linjen. De konsekvenser som förslaget medför för den nu pågående rytmiklärarutbildningen kommer jag i det följande att beröra i avsnittet om organisatoriska frågor.

OMUS föreslår att det inom lärarlinjen skall finnas en alternativ fördjupningsutbildning som skall vara inriktad enbart på musikundervisning i gymnasieskolan och frivillig musikverksamhet på motsvarande nivå. Detta förslag har kritiserats i remissvaren eftersom utbildningen anses ge en alltför smal behörighet. Jag anser för min del att ett sådant studievalternativ inte behövs. En fördjupningsutbildning med inriktning på de arbetsfält som omfattar grundskolan och motsvarande frivillig musikverksamhet är däremot motiverad med hänsyn till omfattningen.

Jag biträder OMUS' förslag om tvåämnesutbildning. Den nuvarande försöksverksamheten med utbildning av lärare i musik och annat ämne bör således i samband med reformen inordnas i musiklärarlinjen. Flera remissinstanser anser att tvåämnesutbildningens allmänna struktur, samordningen med annan lärarutbildning och mellan musikämnet och det andra ämnet i utbildningen är frågor som OMUS inte har penetrerat tillräckligt. De problem som återstår bör enligt min mening kunna klarläggas i det fortsatta planeringsarbetet.

Jag vill i detta sammanhang anmäla att det inom utbildningsdepartementet pågår arbete med fastare reglering av tjänster som lärare i musik och annat ämne.

Ingen av remissinstanserna har invänt mot förslaget om musiklärarlinjens omfattning, dvs. 160 poäng eller fyra år. Förslaget överensstämmer i stort med riktlinjerna i 1970 års riksdagsbeslut. Jag förordar att förslaget godtas.

Som jag redan har nämnt är inställningen bland remissinstanserna till den föreslagna *musikerlinjen* avvaktande eller mer kritisk än när det gäller lärarlinjen. Detta kan i och för sig vara förståeligt. OMUS har här inte gett så fasta gemensamma ramar i sina förslag, eftersom musikerutbildningen mer än musiklärarutbildning bör präglas av fri konstnärlig utveckling. När det gäller musiklärarutbildningen, har OMUS redan i principbetänkandet kunnat ta upp och i detalj klarlägga ett antal frågor som för musikerutbildningens del har skjutits till en senare fas i planeringsarbetet.

OMUS föreslår att den framtida utbildningen på musikerlinjen skall ge de studerande möjlighet att förena yrkesroller som instrumentalist eller

sångare, arrangör, komponist och ensembleledare. Inslag av skapande verksamhet är därför centrala moment i den föreslagna utbildningen. I likhet med många remissinstanser anser jag att principen rymmer flera problem som bör analyseras. Jag är beredd att tillstyrka denna princip. Dock får den inte leda till att utbildningen för de traditionella musikerrollerna, orkestermusiker, dirigent och tonsättare, eftersätts. Hithörande problem bör ytterligare uppmärksammas i det fortsatta planeringsarbetet. Den sakkunskap som finns inom och i anslutning till utbildningen, hos lärare och studerande och hos företrädare för yrkeslivet måste få påverka utformningen av utbildningen. Motsvarande arbetssätt gäller i princip för all utbildning i den reformerade högskolan. Jag förutsätter därför att exempelvis kraven på individuell specialisering kommer att kunna tillgodoses inom ramen för den nya högskolans studieordning.

Även frågan om utbildningen av korister bör enligt min mening prövas grundligare än vad OMUS gör i principbetänkandet.

Jag kan i övrigt biträda förslaget om musikerlinjens allmänna struktur. Detta innebär att jag godtar en viss gemensam basutbildning med den inriktning som OMUS anger. Likaledes biträder jag förslaget att det inom linjen skall finnas möjlighet till pedagogisk utbildning av olika slag.

OMUS' förslag om att musikerlinjen skall omfatta 160 poäng eller fyra år har fått ett blandat mottagande av remissinstanserna. Många av dem som företräder symfoniorkestrarnas och orkesterutbildningens intressen anser att den nuvarande musikaliska färdighetsnivån hos de utbildade riskerar att sänkas om inte studietiden förlängs eller delar av basutbildningen och praktiken läggs utanför den angivna ramen.

För egen del vill jag framhålla följande. Det är angeläget att utrymmet för individuella och kollektiva praktiskt-musikaliska studier inte minskar. Samtidigt anser jag att det av pedagogiska skäl, liksom av kvalitetsskäl, ligger ett värde i den breddning av utbildningen som OMUS föreslår. Den delen av förslaget har också fått starkt stöd av remissopinionen.

Mot denna bakgrund förordar jag att omfattningen av den grundläggande musikerutbildningen bestäms till 160 poäng. Jag vill samtidigt erinra om att UHÄ enligt högskoleförordningen har möjlighet att inom ramen för tillgängliga resurser fastställa alternativ inom utbildningslinje som kan vara såväl kortare som längre än det angivna poängtalet. Den angivna omfattningen av musikerlinjen bör därför betraktas som en genomsnittstid. Jag förutsätter således att behovet av differentierad studietid inom musikerlinjen kan tillgodoses.

OMUS utgår i sitt förslag från att det inom musikerlinjen skall finnas utrymme för en rad andra utbildningsformer än grundläggande musikerutbildning av mer traditionellt slag. Bl. a. räknar OMUS med att en stor del av utbildningen av musiker i andra genrer än de redan etablerade, i varje fall under ett övergångsskede, kommer att ha karaktär av kompletterande utbildning och att denna nya utbildning i allmänhet inte kommer

att vara lika omfattande som den traditionella musikerutbildningen. OMUS har återkommit till dessa frågor i betänkandet om dimensionering och lokalisering och föreslår där särskilda kurser, som OMUS kallar linjeanknutna, för de nya utbildningsformerna, både inom musiker- och musiklärarlinjerna. Jag tillstyrker att sådana särskilda kurser får ingå i utbildningssystemet på det sätt OMUS föreslår.

Kyrkomusikerlinjen, som inrättades år 1972 i en av de första etapperna i arbetet med att reformera musikutbildningen, bör enligt OMUS kunna fungera i oförändrat skick. Med anledning av de synpunkter som har framförts i vissa remissyttranden anser jag dock att det i det fortsatta planeringsarbetet bör undersökas om kyrkomusikerlinjen på olika punkter behöver förändras och anpassas till systemet för övriga utbildningslinjer på musikområdet.

I likhet med OMUS och en rad remissinstanser anser jag att de nya möjligheter som högskolan kan erbjuda att kombinera musikutbildning med annan utbildning bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet med att utveckla högskoleutbildningen. Det konkreta förslag som OMUS för fram gäller en *särskild variant på musikområdet av kulturkommunikationslinjen*. Förslaget, som diskuteras utförligt i remissyttrandena från företrädare för både högskolan och folkbildningen, är emellertid enligt min mening ännu inte färdigt för ett ställningstagande. Det bör bearbetas ytterligare inom ramen för den fortsatta planeringen av musikutbildningen på såväl central som lokal nivå inom högskoleorganisationen. Därvid bör beaktas att folkhögskolan har goda möjligheter att anordna en utbildning av det slag som OMUS förordar skall finnas inom högskolans kulturkommunikationslinje.

Samtidigt som jag delar OMUS' uppfattning att den grundläggande pianostämmarutbildningen bör förläggas till gymnasieskolan anser jag i likhet med ett flertal remissinstanser att OMUS sannolikt underskattat behovet av *utbildning för olika musiktekniska yrken*. Även frågan om sådan utbildning skall anordnas inom högskolan bör prövas ytterligare, i första hand i anslutning till den fortsatta planeringen av musikutbildningen såväl på gymnasial som eftergymnasial nivå.

Jag förordar således att den av riksdagen vid 1976/77 års riksmöte inrättade musiklärarlinjen och kyrkomusikerlinjen reformeras i enlighet med de riktlinjer jag nyss har angivit. Vidare förordar jag att den nuvarande musiklinjen ersätts av musikerlinjen med en omfattning av 160 poäng.

OMUS har vidare föreslagit att till musiker- och musiklärarlinjerna skall kunna knytas påbyggnadsutbildning. Deltagarna i sådan utbildning förutsätts i allmänhet ha genomgått grundutbildning inom någon av dessa linjer. I en fri konstnärlig utbildning är det enligt kommittén nödvändigt att yrkesverksamhet, t. ex. som komponist eller jazzmusiker, vid ansökan till påbyggnadsutbildning får väga lika tungt som en formell grundutbildning. Jag biträder OMUS' förslag.

6.2.3 Pedagogiska frågor

OMUS ansluter sig i betänkandet till det pedagogiska synsätt som under senare år alltmer kommit att prägla en rad utredningar inom utbildningsområdet. Som exempel kan nämnas barnstugcutredningens (S 1969: 31) betänkande (1975: 67) Utbildning i samspel och folkhögskoleutredningens (U 1972: 08) betänkande (1976: 16) Folkhögskolan. Förslag på grund av betänkandena har varit föremål för riksdagsbehandling vid 1976/77 års riksmöte. Vidare kan nämnas 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974: 04) (LUT 74) som i olika skrifter har redovisat sin syn på lärarrollen och lärarutbildningens utformning.

De pedagogiska och metodiska frågorna är enligt min mening av lika stor vikt för det fortsatta reformarbetet inom musikutbildningen som de studieorganisatoriska principerna. Jag skall här ta upp några sådana frågor som jag anser vara speciellt betydelsefulla.

Jag delar uppfattningen att musikutbildningens innehåll och pedagogik bör få vad OMUS kallar en kreativ inriktning. OMUS visar på flera ställen i betänkandet att det finns starka skäl för att musikutbildningen på ett annat sätt än hittills bör vara med om att utveckla det musikaliska skapandet i vid mening. Enligt min mening är det viktigt att utvecklingen går i denna riktning. För detta krävs bl. a. att stödet till det musikpedagogiska utvecklingsarbetet särskilt uppmärksammas.

I allmänhet bör den pedagogiska planeringen inriktas på att de studerande själva på ett mer medvetet sätt än hittills får vara med och bedöma sina möjligheter och sitt studiemål. De studerandes förmåga att själva skapa musik bör uppmuntras.

Kreativa moment av detta slag, som utgår från de studerandes egen förmåga, måste också påverka relationerna mellan lärare och studerande i utbildningen liksom överhuvudtaget möjligheterna för de studerande att påverka utbildningens inriktning och innehåll.

När det gäller utbildning inom sådana musikformer eller genrer som hittills inte varit allmänt företrädna inom musikutbildningen bör det betonas att undervisningen bör ske i de pedagogiska former som passar varje genres egenart och villkor.

Inom musiklärarutbildningen finns problem som är generella för all lärarutbildning, nämligen sambandet mellan ämnesstudier, pedagogik, metodik och praktik. Musiklärarutbildningen, i varje fall utbildningen av ettämneslärare, har hittills i större utsträckning än kanske någon annan lärarutbildning bedrivits utan direkta kontakter med lärarutbildningen i övrigt. Liksom OMUS anser jag att denna isolering av musiklärarutbildningen är olycklig. En huvuduppgift i den fortsatta planeringen av utbildningen bör vara att se till att samordningen med annan lärarutbildning utvecklas så långt det är lämpligt och möjligt från pedagogisk och praktisk synpunkt. Den indelning i högskoleenheter som gäller fr. o. m. den 1 juli 1977 bör underlätta en sådan samordning.

En annan viktig pedagogisk princip är att musiklärarutbildningen bör ge alla musiklärare en helhetssyn på de olika musikaliska utvecklingsstadierna som både barn och vuxna genomgår. Det är således viktigt att de musiklärare som arbetar på exempelvis grundskolans högstadium eller i gymnasieskolan konkret har lärt känna metoder och innehåll i musikundervisningen på tidigare stadier och därmed även har tillägnat sig den attityd till musik och musikaliskt skapande som är nödvändig på nybörjarstadiet, dvs. vid barnens första möte med musiken.

När det gäller utbildningen som helhet anser jag det angeläget att de idéer som OMUS har om ett problemorienterat innehåll och ett integrerat, projektorganiserat arbetssätt i undervisningen ytterligare bearbetas. Jag utgår från att olika synpunkter på möjligheterna att koncentrera arbetet genom att samla det i projekt och föra samman ämnen i ämnesblock diskuteras och konkretiseras under arbetet med utbildnings- och kursplaner för de nya utbildningslinjerna.

6.2.4 Antagning, betyg m. m.

I beslut den 30 december 1976 föreskrev regeringen att en särskild prövning skulle göras av villkoren för *behörighet, urval och antagning* till högskoleutbildningen på kulturområdet, däribland utbildningen av lärare i musik, teckning och slöjd.

Resultatet av arbetet redovisas under hösten 1977 varefter ärendet kommer att beredas inom regeringskansliet. T. v. gäller de allmänna bestämmelserna i *högskoleförordningen* om behörighet, inval och antagning.

OMUS har i avvaktan på ett generellt ställningstagande till frågan om *betyg* i högskoleutbildningen redovisat sin uppfattning om huruvida det är lämpligt och praktiskt genomförbart att använda andra bedömningsmetoder än graderade betyg i musikutbildningen. Kommittén har därvid kommit fram till att några graderade betyg inte bör ges på musikerlinjen.

Jag har förståelse för utredningens åsikt att det arbetssätt som har förordats för utbildningarna på musikområdet försvåras av de graderade betygen. Enligt högskoleförordningen ankommer det emellertid på den myndighet som fastställer utbildningsplanen för en linje att ange vilket betygssystem som skall tillämpas inom linjen. Enligt vad jag i dessa frågor anförde i propositionen om utbildning och forskning i högskolan skall myndigheten därvid bl. a. beakta den betygspraxis som har utvecklats inom utbildningen samt den inställning till betygen som har visats av berörda parter, bl. a. lärare, studerande och fackliga organisationer.

Frågan om betyg på musiklärarlinjen kan dock inte bedömas isolerat från motsvarande fråga i annan lärarutbildning. LUT 74 har den 22 juni 1977 inkommit med förslag till betygssättning i lärarutbildning och meritvärdering vid tillsättning av tjänst i skolväsendet. Förslaget bereds f. n. inom regeringskansliet.

I den fortsatta planeringen av musikutbildningen bör ingå att vidare

bearbeta det förslag som OMUS för fram om individuella s. k. utbildningsbeskrivningar.

6.2.5 Dimensionering och lokalisering

OMUS har i ett särskilt betänkande i september detta år avgivit förslag till dimensionering och lokalisering av högre musikutbildning (DsU 1977: 15). Underlaget till förslaget har av kommittén sänts ut på remiss till ett 25-tal myndigheter och organisationer. Förslaget skiljer sig på väsentliga punkter från dimensioneringsförslagen i principbetänkandet.

Liksom i principbetänkandet framhåller OMUS den svåra bristen på behöriga lärare för det allmänna skolväsendet. Vårterminen 1977 besattes således 93 procent av vakanta tjänster med ej behöriga lärare. Våren 1976 var motsvarande andel 86 procent.

Vid lokaliseringen av musiklärarutbildningen räknar OMUS med att lärare skall utbildas i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i Piteå, Arvika och Örebro. En del av utbildningen i Stockholm skall avse den rytmiklärarutbildning som f. n. bedrivs vid Svenska Dalcroze-seminariet. Även i Göteborg och Malmö skall utbildning i rytmik ingå som ett alternativ i musiklärarutbildningen. Utbildning av lärare i musik och annat ämne skall enligt förslaget bedrivas förutom i Stockholm, Göteborg, Malmö och Piteå även i Linköping.

OMUS föreslår att musiklärarlinjen i utbyggt skick skall omfatta 816 årsstudieplatser i ettämnesutbildning och 192 platser i tvåämnesutbildning.

De av OMUS föreslagna principerna för dimensionering och lokalisering av musiklärarlinjen har mötts av en positiv remissopinion.

Även för musikerlinjen anger OMUS en totaldimensionering. Kommittén förutsätter att fördelningen av utbildningsplatserna på orkesterinstrument, instrument som piano och gitarr, sång och komposition m. m. får avgöras på lokal nivå. OMUS föreslår sammanlagt 424 årsstudieplatser, fördelade på 184 i Stockholm och 120 vardera i Göteborg och Malmö.

Nästan alla remissinstanser som har yttrat sig över dimensioneringen anser liksom OMUS att musikerutbildning bör bedrivas på endast tre orter och att utbildningskapaciteten i högre grad än nu bör anpassas till arbetsmarknadens behov.

I de föreslagna särskilda linjerna, som OMUS kallar linjeanknutna föreslår OMUS 40 årsstudieplatser vid musikerlinje och 90 platser vid musiklärarlinje.

Kommittén har vidare föreslagit sammanlagt 150 årsstudieplatser i påbyggnadsutbildning, varav 60 platser inom sektorn för kultur- och informationsyrken och 90 inom sektorn för utbildning för undervisningsyrken.

OMUS har genomfört en undersökning av musiklivets behov av utbildade. Den ger underlag för en bedömning av utbildningens dimensionering och lokalisering. Kommitténs arbete i detta avseende har också lett till en bred enighet bland remissinstanserna. Även jag anser att OMUS'

förslag om dimensionering av utbildningen, trots de tekniska brister som OMUS själv har framhållit, är väl avvägt och bör ligga till grund för den fortsatta planeringen. I likhet med vad som gäller för högskolan i övrigt får takten för genomförandet av OMUS' dimensioneringsförslag prövas i det årliga budgetarbetet.

När det gäller musiklärarlinjen förordar jag att denna anordnas i Stockholm, där även utbildningen vid Svenska Dalcroze-seminariet bör ingå, Göteborg och Malmö samt i Arvika, Piteå och Örebro. Jag återkommer till frågan om villkoren för att anordna musiklärarlinje på de orter där det nu finns musikpedagogisk utbildning vid folkhögskola eller vid andra skolor som inte har statlig huvudman.

Jag anser således att det f. n. inte är aktuellt att förlägga musiklärarutbildning till ytterligare en ort. Jag avser att vid min behandling av den kompletterande utbildningen på musikområdet ta upp de insatser på främst musiklärarområdet som krävs utöver den förordade reguljära utbildningen.

Musikerlinjen bör anordnas endast i Stockholm, Göteborg och Malmö. Enligt min mening är en ytterligare spridning av musikerutbildning utesluten. Redan vid en fördelning av utbildningen på de nuvarande tre orterna uppstår svårigheter. De rör avvägningen mellan å ena sidan en någorlunda realistisk bedömning av arbetsmarknadens behov och de studerandes möjligheter att få adekvat sysselsättning och å andra sidan de krav på kvalitet i utbildningen som den musikaliska sakkunskapen ställer. Svårigheterna gäller framför allt orkestermusikerutbildningen i vilken det behövs tillräckligt många studerande för att alla orkesterinstrument skall bli representerade. Vidare är orkestermusikerutbildningen beroende av att de studerande på orkesterinstrumenten är så många att de i varje fall i de högre årskurserna ges möjlighet till kontinuerlig övning i större ensemble. På denna sista punkt är den musikaliska sakkunskapen inte enig, delvis beroende på att man på olika orter har olika erfarenheter från sin hittillsvarande musikerutbildning.

Enligt min mening är det naturligt att de olika musikhögskolorna, med hänsyn till sina skilda förutsättningar, har utvecklat olika arbetsformer och metoder i orkestermusikutbildningen. De har också var och en från sina utgångspunkter varit framgångsrika i detta arbete. Den fördelning av utbildningsplatser i orkestermusikerutbildning som OMUS föreslår är också från de utgångspunkter jag här nämnt enligt min mening i huvudsak väl avvägd.

6.2.6 Organisatoriska och ekonomiska frågor

Riksdagen har vid 1976/77 års riksmöte tagit ställning till indelningen i högskoleenheter. I enlighet med beslutet har de förutvarande musikhögskolorna i Göteborg och Malmö tillsammans med andra enheter bildat universiteten i Göteborg och Lund. UHÄ har i uppdrag att lämna förslag

om den institutionella organisationen för de konstnärliga utbildningarna i Stockholm, bland dem musikhögskolan. Uppdraget beräknas bli slutfört under november månad innevarande år.

För de tidigare musikhögskolorna i Göteborg och Malmö har således en omorganisation skett den 1 juli i år. Studicorganisationen har förändrats genom att provisoriska linjer har inrättats för dessa enheters nuvarande utbildning. Den särskilda ämnesutbildningen i musik (SÄMUS) som anordnas i Göteborg och Malmö liksom i Piteå skall fortfarande, till dess beslut har fattats på grundval av OMUS' förslag, bedrivnas som en försöksverksamhet med en särskild organisation. För musikhögskolan i Stockholm betyder beslutet att omorganisationen skjuts upp till budgetåret 1978/79.

Som jag redan har nämnt föreslår OMUS att musiklärarlinjen skall anordnas i Arvika, Piteå och Örebro och där ersätter den musikpedagogiska utbildningen vid Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola och Örebro musikpedagogiska institut.

De båda förstnämnda skolorna är f. n. folkhögskolor. Den nuvarande musikaliska yrkesutbildningen vid dessa skolor får inom det nuvarande statsbidraget till folkhögskolan stöd enligt särskilda bestämmelser som innebär statsbidrag för en lärartäthet av 8,0 lärartimmar per elevvecka. Folkhögskoleutredningen föreslår i sitt remissyttrande över OMUS' förslag och i sitt slutbetänkande att yrkesutbildningen vid de båda skolorna, i samband med att musiklärarlinjen inrättas, organisatoriskt förs ut ur folkhögskolans ram. De allmänna musiklinjer som finns vid de båda skolorna och som tillhör den förberedande utbildningen bör emellertid enligt folkhögskoleutredningen även i fortsättningen vara folkhögskoleutbildning. De båda skolorna och deras huvudmän har i sina remissyttranden över OMUS' betänkande också utgått från att högskoleutbildningen inte längre bör vara en del av folkhögskolan men att de allmänna musiklinjerna bör ligga kvar. Huvudmannen för Framnäs folkhögskola föreslår att högskoleutbildningen blir statlig, medan Värmlands läns landsting, som är huvudman för Folkliga musikskolan Ingesund, förordar ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap.

Huvudmän för Örebro musikpedagogiska institut är Örebro kommun och Örebro läns landsting som helt svarar för kostnaderna för institutets verksamhet. Från huvudmännens sida förordas att utbildningen, när musiklärarlinjen kommer till stånd i Örebro, får statlig huvudman.

Svenska Dalcroze-seminariet, som har en stiftelse som huvudman, har i sitt remissyttrande accepterat att utbildningen vid seminariet på vissa angivna villkor inordnas i musiklärarlinjen, i första hand i Stockholm. I samband därmed bör utbildningen enligt seminariet få statlig huvudman.

För egen del anser jag att musiklärarlinje bör anordnas vid de berörda folkhögskolorna. De organisatoriska formerna för denna utbildning får prövas i förhandlingar med respektive huvudmän.

Den rytmiklärarutbildning som bedrivs vid Svenska Dalcroze-seminariet bör inordnas i musiklärarlinjen i Stockholm. Även i detta fall fordras förhandlingar mellan staten och huvudmannen för seminariet. Förhandlingarna med huvudmännen för Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola och Svenska Dalcroze-seminariet bör bedrivas med sikte på att omorganisationen skall kunna träda i kraft den 1 juli 1978. Jag förordar vidare att musiklärarutbildning förläggs också till Örebro. En förutsättning är därvid att en överenskommelse om de ekonomiska villkoren härför kan träffas med huvudmännen för Örebro musikpedagogiska institut. Det bör få ankomma på regeringen att besluta om hur var och en av de fyra nu nämnda musiklärarlinjerna organisatoriskt skall inordnas i viss utbildningsform. Som jag nyss angav kommer frågan härom att behandlas vid förhandlingarna med huvudmännen. Jag avser dock att föreslå regeringen att återkomma till riksdagen om organisationen av någon av utbildningslinjerna skulle kräva lösningar som i mera väsentliga avseenden avviker från vad som eljest gäller inom högskolan.

OMUS behandlar också vissa andra utbildningar på musikområdet bl. a. den som f. n. bedrivs av två skolor med anknytning till studieförbund, nämligen dels Stockholms musikpedagogiska institut, som är knutet till Studieförbundet Vuxenskolan, dels ABF:s folkliga musikskola i Motala. Det berörs inte i OMUS' direktiv. OMUS menar emellertid att det inte går att bortse från dessa skolor i det fortsatta reformarbetet eftersom deras utbildning i viss mån är en parallell till den lärarutbildning som den statliga högskolan enligt förslaget skall svara för. OMUS anser därför att frågan om skolornas anknytning till högskolan bör prövas i samband med kommitténs övriga förslag. Båda skolorna är exempel på möjligheterna att inom studieförbunden ta intressanta initiativ och göra experiment som hela tiden kan förnyas och förändras. Stockholms musikpedagogiska institut ger genom sin verksamhet vad OMUS ser som ett åskådningsexempel på hur en kompletterande utbildning i framtidens högskola bör bedrivas. Att utbildningen har tillkommit kan, menar OMUS, delvis ses som en följd av att den hittillsvarande högskoleutbildningen i musik inte har kunnat möta utbildningsbehovet på området.

Med hänsyn till de båda skolornas anknytning till studieförbund anser OMUS att frågan om deras framtida ställning i första hand bör hänskjutas till folkbildningsutredningen. Frågan tas upp i folkbildningsutredningens yttrande i vilket utredningen framför sin uppfattning att studieförbunden även i fortsättningen bör ha möjligheter att svara för viss egen utbildning på musikområdet. Utredningen kommer att pröva frågan om verksamheten vid Stockholms musikpedagogiska institut och ABF:s folkliga musikskola i Motala utifrån en sådan grundsyn. Först i ett senare skede kan utredningen ta ställning till förslaget att eventuellt anknuta vissa delar av skolornas verksamhet till högskolan.

För egen del anser jag att den av folkbildningsutredningen föreslagna

proceduren bör följas.

OMUS anser att ett viktigt inslag i en reform av musikutbildningen är en ny tjänsteorganisation. I principbetänkandet anger OMUS några av de principer på vilka en tjänsteorganisation bör byggas upp och som bör ligga till grund för en detaljutformning av denna. För lärartjänster bör enligt OMUS gälla principen att lärarresurserna skall kunna användas så fritt som möjligt. För att förverkliga detta föreslås bl. a. att lärartjänst skall kunna omfatta annat än direkt undervisning, nya regler för fördelning av lärarnas arbetstid, möjlighet att dela lärartjänst mellan olika läroanstalter m. m. Vidare ingår i förslaget att lärare i sin tjänst skall kunna kombinera arbete inom utbildningen med yrkesverksamhet utanför skolväsendet. OMUS anser också att vissa nya funktioner måste beaktas i tjänsteorganisationen, bl. a. yrkes- och studievägledning samt praktik- och kursverksamhet. Den pedagogisk-administrativa ledningen bör förstärkas.

Jag vill erinra om att regeringen nyligen har beslutat att tjänsteorganisationen för lärare i högskolan skall utredas. I direktiven för lärartjänstutredningen (U 1977: 04) berörs flertalet av de principiella förändringar som OMUS genom sitt förslag vill åstadkomma för musikutbildningen. Det gäller således frågor som bör prövas för högskolan som helhet. För en stor del av OMUS' förslag gäller alltså att de kommer att behandlas i detta utredningssammanhang. I avvaktan på lärartjänstutredningens förslag torde vissa provisoriska anordningar på den tjänsteorganisatoriska sidan få vidtas. Dessa frågor bereds f. n. inom regeringskansliet. Avsikten är att de provisoriska anordningar som fordras skall kunna genomföras samtidigt med reformen.

OMUS framhåller att de ekonomiska resurser som hittills har avsatts för musikutbildningen är otillräckliga för att utbildningen på de föreslagna utbildningslinjerna skall kunna fungera som kommittén har avsett. Inom vissa delar av utbildningen som har reformerats efter år 1970 har resurserna för undervisningen ökat. F. n. är således skillnaderna i kostnader per studerande mellan olika delar av utbildningen ganska stora. En av de viktigaste ekonomiska konsekvenserna av en reform bör enligt OMUS var att resurserna ökar så att en adekvat undervisning kan erbjudas inom alla delar av utbildningen.

Även jag anser att en förstärkning av resurserna för musikutbildningen är befogad. Omfattningen av denna får på sedvanligt sätt prövas i det årliga budgetarbetet. De ökade resurser som jag är beredd att tillstyrka för nästa budgetår kommer att framgå av budgetpropositionen för budgetåret 1978/79.

Jag delar OMUS' uppfattning att reformen av den högre musikutbildningen innebär så pass genomgripande förändringar att den behöver förberedas genom fortsatta centrala insatser och ett fortsatt planeringsarbete på central nivå. Det bör ankomma på UHÄ att överta och fullfölja det arbete som OMUS hittills har svarat för. Jag kommer att i annat samman-

hang föreslå regeringen att ge UHÄ ett särskilt uppdrag av den innebörden. Uppdragets innehåll och karaktär kommer att i stor utsträckning bestämmas av de riktlinjer för reformen som riksdagen fastställer med anledning av denna proposition.

6.3 Förberedande musikutbildning

Eftersom det i huvudsak är den statliga högskoleutbildningen som skapar behovet av förberedande utbildning bl. a. genom att ange förkunskapskraven måste staten enligt OMUS ta ett övergripande ansvar också för denna del av utbildningsgången. Detta är en ståndpunkt som remissopinionen delar.

Genom att utgå från de möjligheter som finns inom redan existerande verksamhetsformer har kommittén sökt definiera vad som är förberedande musikutbildning. Denna består av musiklinjen i gymnasieskolan, folkhögskolans lägre musikkurser, kommunala musikskolan, studieförbundens musikcirkel, kurser m. m. anordnade av olika organisationer och slutligen privatstudier.

OMUS konstaterar att formerna för den förberedande musikutbildningen är svåröverskådliga och organisatoriskt osammanhängande, att den regionala fördelningen är mycket ojämn och att skillnaderna i ekonomiska villkor för deltagarna är stora. Enkäter som OMUS har låtit genomföra bland studerande inom högskoleutbildningen visar att dyrbar privatundervisning för en mycket stor andel har varit om inte den enda så ändå en av de viktigaste formerna för förberedelse.

OMUS anser att en förbättring av förhållandena är nödvändig. Det övergripande statliga ansvaret för den förberedande utbildningen bör komma till uttryck genom en stor ökad satsning på musiklinjen i gymnasieskolan som enligt OMUS bör utgöra stommen i utbildningssystemet. Samtidigt bör folkhögskolans verksamhet på området få stöd för att utvecklas. Jämsides med de allmänt kulturpolitiska motiven för den kommunala musikskolan bör, menar OMUS, dess roll i den förberedande utbildningen beaktas när frågan om statsbidrag till musikskolan bedöms. Möjligheterna att använda musikcirkel för olika slags nya initiativ och experiment som ett led i den förberedande utbildningen bör uppmärksammas. I sig är detta enligt OMUS ett skäl för en översyn av statsbidragsvillkoren för musikcirkel. En ökad satsning bör göras på olika slags kursverksamhet.

OMUS anser att det bör vara högskolans uppgift att hålla sig kontinuerligt underrättad om de möjligheter till förberedande musikutbildning som finns. De som söker till högskoleutbildningen i musik bör, enligt kommittén, inom högskolan få information om kraven på förberedelser och förkunskaper.

För egen del kan jag i stort instämma med den bedömning som OMUS

gör om den förberedande utbildningens betydelse både för utbildningen på högskolenivå och för de studerande. De resultat och den kvalitet som kan uppnås i utbildningen på högskolenivå beror i stor utsträckning på hur väl förberedda de sökande är för högskoleutbildningen. Den förberedande musikutbildningen har också en yrkesorienterande funktion. Det är där som eleverna kan pröva sitt musikintresse och sitt musikaliska kunnande samt få möjlighet att bedöma sina förutsättningar för vidare studier och framtida yrkesverksamhet på området.

I regeringens beslut den 30 december 1976 om riktlinjer för en prövning av frågor om behörighet, urval och antagning till högskoleutbildning på kulturområdet angavs bl. a. att den förberedande musikutbildningen måste uppmärksammas mera än hittills. Enligt riktlinjerna finns det anledning att i större utsträckning än vad som hittills har skett se den förberedande utbildningen som ett led i en samlad utbildningsgång. Det är uppenbart, sägs det vidare i riktlinjerna, att det finns behov av förändringar och förbättringar i möjligheterna till förberedande konstnärlig utbildning och av utbildningen som sådan. Sådana förändringar tar emellertid tid att genomföra och måste under alla omständigheter föregås av ett visst utredningsarbete. Därför har riktlinjerna för den aktuella prövningen av behörighets- och antagningssystemet utformats så att arbetet skall bygga på de förhållanden som nu gäller i fråga om den förberedande utbildningen. Förändringar och förbättringar av denna utbildning får prövas allteftersom utredningsmaterial och förslag läggs fram.

Arbetet med att kartlägga och sprida information om möjligheterna till förberedande musikutbildning som uppfyller de särskilda förkunskapskraven är enligt min mening en naturlig uppgift för högskolan.

En förstärkning av den förberedande musikutbildningen bör ske successivt. Insatserna bör göras på ett sätt som tar hänsyn till att förberedande musikutbildning, som också OMUS visar, kan ske i många olika former där den ena typen av förberedande utbildning kompletterar den andra inom en region. En riktpunkt för insatserna är att de skall medverka till en bättre regional fördelning av utbildning.

Den tvååriga musiklinjen i gymnasieskolan, som i form av försöksverksamhet har funnits sedan budgetåret 1971/72, anordnas f. n. på fem orter i landet, nämligen Stockholm, Göteborg, Malmö, Karlstad och Härnösand. Som framgår av 1977 års budgetproposition (prop. 1976/77: 100 bil. 12 s. 311 och 316) har skolöverstyrelsen (SÖ) utvärderat försöksverksamheten. SÖ har föreslagit att försöksverksamheten avvecklas successivt genom att linjen permanentas. I SÖ:s förslag ingick en utökning av musiklinjen till ytterligare orter samt också vissa förändringar av timplanen för den tvååriga linjen. Vidare föreslog SÖ att en högre specialkurs i musik skulle inrättas i anslutning till linjen. Med anledning av SÖ:s förslag har under innevarande budgetår en högre specialkurs i musik tillkommit på tre av de orter som har musiklinje. I övrigt fortsätter försöks-

verksamheten i samma form och omfattning som tidigare. En eventuell utvidgning av verksamheten får prövas i det årliga budgetarbetet.

Jag delar OMUS' uppfattning att musiklinjen i gymnasieskolan är en betydelsefull del i den förberedande musikutbildningen. Jag anser emellertid inte att musiklinjen bör ses som en stomme i denna på det sätt som OMUS menar, dvs. att musiklinje måste finnas i varje län och en högre specialkurs på varje större ort. Förekomsten av musiklinjer vid folkhögskola bör särskilt beaktas när man planerar den förberedande musikutbildningen. Jag anknyter här till vad jag har sagt i inledningen om folkhögskolans roll. Folkhögskolan har bl. a. den fördelen att dess musikundervisning når andra kategorier av studerande än vad musiklinjen i gymnasieskolan i regel gör.

I propositionen om folkhögskolan framhöll jag att jag anser att speciallinjerna inom kulturområdet, bl. a. i musik, liksom andra folkhögskolekurser bör ha som grundläggande mål att främja deltagarnas personliga och sociala utveckling. Dock bör speciallinjerna även i fortsättningen kunna spela en betydande roll dels för utbildningen av ledare inom folkörelsernas, studieförbundens och kommunernas verksamhet, dels som förberedelse för högre studier. I propositionen förordade jag också att folkhögskolan skulle få fortsatt stöd till musikundervisningen i form av extra resurser för ökad lärartäthet. Folkhögskoleutredningen hade räknat med att musikutbildningen behöver resurser motsvarande en lärartäthet av 4,0 lärartimmar per elevvecka och att det extra bidraget skulle räknas på 20 000 elevveckor. Med hänsyn till de många remissinstanser som har ansett den föreslagna volymen otillräcklig eller, liksom OMUS, har vänt sig mot principen om en fast övre gräns för det extra bidraget förordade jag i propositionen att volymen av de musikkurser till vilka extra statsbidrag skall utgå skulle fastställas genom årliga beslut. För budgetåret 1977/78 förordade jag att 25 000 elevveckor skulle berättigas till extra bidrag (prop. 1976/77: 55 s. 178). Riksdagen beslöt i enlighet med förslagen i propositionen.

Den kommunala musikskolan har hittills varit helt beroende av den enskilda kommunen i fråga om inriktning och resurser. Genom det arbete på central nivå som har gjorts av Svenska kommunförbundet finns det numera gemensamma riktlinjer för planeringen av arbetet inom musikskolan. Av dessa riktlinjer framgår att musikskolans huvuduppgift är att ge frivillig individualiserad musikundervisning utöver den som anordnas inom det allmänna skolväsendet. Målen för undervisningen är i första hand allmänna men i dem ingår även att elever med särskilt stort musikintresse och goda förutsättningar skall erhålla sådan undervisning som kan ligga till grund för högre musikutbildning.

Riksdagen har vid flera tillfällen behandlat motionsförslag om statsbidrag till den kommunala musikskolan (UbU 1976/77: 16). I anslutning till behandlingen av regeringens proposition om skolans inre arbete beslöt

riksdagen att uttala att en ökning av den statliga förstärkningsresursen inom det nya statsbidragssystemet för grundskolan är angelägen i syfte att ge den kommunala musikundervisningen ett visst statligt stöd. Möjligheterna för en sådan ökning av förstärkningsresursen prövas f. n. inom regeringskansliet i samband med beredningsarbetet för en proposition om nytt statsbidrag för det allmänna skolväsendet. Statsrådet Mogård avser att återkomma till regeringen i denna fråga.

Vad gäller musikcirkulans roll i den förberedande utbildningen tillhör den de frågor som f. n. behandlas av folkbildningsutredningen. Denna har bl. a. till uppgift att pröva om och i vilken utsträckning folkbildningen skall omfatta utbildning vars mål eller utformning bestäms av andra än dem som medverkar i folkbildningsarbetet. Enligt OMUS skulle musikcirkulans som en del i den förberedande utbildningen bl. a. tjäna syftet att ge behörighet för fortsatta studier. Därav följer att målet för denna utbildning och de krav som måste ställas på den bestäms av högskolemyndigheter. Jag är således inte nu beredd att ta ställning till musikcirkulans roll i den förberedande utbildningen.

Frågan om Kopparbergs läns landstings högre musikskola bör enligt min mening prövas särskilt. Jag återkommer till regeringen med förslag om att ge SÖ i uppdrag att göra denna prövning.

OMUS nämner problemet med att de sökande till högre musikutbildning måste fylla kraven både på allmän behörighet och på musikaliska förkunskaper. Detta problem ligger inom ramen för de direktiv som har givits till utredningen (U 1976: 10) om den gymnasiala utbildningen.

OMUS har också tagit upp de studiesociala problemen för de elever som deltar i förberedande musikutbildning i kommunal musikskola eller studieförbund. Jag vill i detta sammanhang erinra om det arbete som bedrivs i studiestödsutredningen (U 1975: 16). Denna har i juni 1977 avlämnat ett principbetänkande Studiestöd. Alternativa utvecklingslinjer (SOU 1977: 31). Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag till ytterligare direktiv för utredningens fortsatta arbete.

De synpunkter som OMUS anför beträffande skolans allmänna musikundervisning får beaktas i läroplansarbetet för grundskolan. Motsvarande frågor för musikverksamheten i förskola och fritidshem ankommer på resp. huvudmän.

6.4 Kompletterande utbildning på musikområdet

I samband med en reform på musikutbildningens område är det nödvändigt, anser OMUS, att också beakta behovet av kompletterande utbildning. Jag delar denna uppfattning. I begreppet kompletterande utbildning räknar jag då in både fortbildning och vidareutbildning samt olika slags kurser som har karaktär av musikpedagogiska utvecklingsprojekt.

Ett stort antal remissinstanser anser att de största behoven av kompletterande utbildning finns på musiklärarområdet. Detta sammanhänger främst med den stora bristen på musiklärare i grundskola och gymnasieskola. Riksdagen har vid 1976/77 års riksmöte fattat beslut om att fr. o. m. innevarande budgetår återuppta en särskild utbildning för icke-behöriga musiklärare i skolväsendet, den s. k. SMU-utbildningen, och att utöka den särskilda ämnesutbildningen i musik (SÄMUS) med sammanlagt 24 platser för särskilda grupper av studerande (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 264). Statsrådet Mogård återkommer till regeringen i samband med nästa års budgetproposition med en redovisning av erfarenheterna från denna utvidgning av den kompletterande utbildningen. OMUS nämner också en rad andra behov av kompletterande utbildning på musiklärarområdet.

På musikerområdet är det framför allt jazzmusikernas organisationer som framhåller att behovet av kompletterande utbildning är avsevärt mycket större än behovet av reguljär, längre utbildning. De ekonomiska möjligheterna för frilansmusiker utan fast anställning att delta i kompletteringskurser är mycket begränsade. Svenska musikerförbundet framhåller att detsamma gäller även fast anställda musiker som i allmänhet inte har möjlighet att delta i fortbildning inom ramen för sin tjänstgöring.

Fortbildningen av lärarna inom den högre musikutbildningen är enligt OMUS avgörande för möjligheterna att genomföra en reformering av denna utbildning. Sådan fortbildningsverksamhet har redan satts igång med hjälp av de särskilda medel för musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet som riksdagen har anvisat under senare år och som OMUS har haft i uppdrag att fördela. Fortbildningen måste emellertid enligt kommittén intensifieras, framför allt under året före reformen.

Enligt min mening är det angeläget att det i den fortsatta planeringen av reformen också finns utrymme för att planera insatser av det slag det här är fråga om. När det gäller fortbildning av lärare på högskolenivå bör den verksamhet som OMUS nu bedriver fortsätta och följas upp av UHÄ. Jag vill erinra om att medel härför redan innevarande budgetår kan disponeras under anslaget Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m. För medel budgetåret 1978/79 avser jag att återkomma till regeringen med förslag.

För den kompletterande utbildningen i övrigt behövs det enligt min mening en planering som bygger på en inventering av vilken kompletterande utbildning som redan finns och en kartläggning av behoven. Det bör ankomma på vederbörande högskolemyndigheter att bestämma i vilka former arbetet skall bedrivas. Därvid finns det anledning att fortsätta den diskussion som OMUS har inlett i organisatoriska frågor, bl. a. om ansvarsfördelningen mellan högskolan, folkhögskolan och andra kursanordnare när det gäller den kompletterande utbildningen. Det bör beaktas att ansvaret för fortbildningen av skolans lärare åvilar fortbildningsorga-

nisationen för skolväsendet. Jag erinrar också om vad jag har sagt i inledningen om principerna för samarbetet högskola—folkhögskola.

Den kompletterande utbildningen bör i första hand avse musiklärarområdet där behoven är störst. Jag har redan slagit fast att den föreslagna dimensioneringen av musiklärarlinjen inte är beräknad för att täcka behovet av kompletteringsutbildning.

Statsrådet Mogård avser att återkomma till regeringen med förslag om viss kompletterande utbildning i nästa års budgetproposition. När det gäller musikerlinjen anser jag att dimensioneringen genom förslaget om s. k. linjebanknutna kurser är beräknad på ett sätt som i stor utsträckning tar hänsyn till behovet av i varje fall längre, kompletterande utbildning.

OMUS har föreslagit att någon form av "studiestipendier" skall inrättas för frilansmusiker m. fl. som deltar i kompletteringskurser. Jag erinrar om att konstnärsnämnden redan nu har möjlighet att bevilja konstnärsbidrag för motsvarande ändamål.

6.5 Musikpedagogiskt utvecklingsarbete

Stödet till det musikpedagogiska utvecklingsarbetet bör enligt OMUS öka. Kommittén föreslår att en dokumenteringsverksamhet och ett systematiskt utvecklingsarbete på det musikpedagogiska området påbörjas. Förslaget innebär bl. a. att en professur i tillämpad musikpedagogik och ett dokumentationscentrum inrättas. Enligt vissa remissinstansers mening kan den praktisk-metodiska inriktningen av den föreslagna professuren ifrågasättas. Några remissinstanser föreslår en annan lösning än en enskilda forskartjänst på hög nivå. Uppgifterna och arbetsformerna för det föreslagna dokumentationsorganet behöver också analyseras ytterligare. Mot denna bakgrund måste enligt min mening OMUS' förslag i dessa avseenden övervägas ytterligare. Jag utgår från att detta sker i det fortsatta planeringsarbetet. Det bör vara en uppgift för UHÄ att lägga fram förslag i dessa frågor.

Att ställningstagandet på detta sätt skjuts upp utgör inget hinder för att inom ramen för det fortsatta planeringsarbetet inom UHÄ anlita expertis som kan arbeta med de uppgifter som OMUS har funnit angelägna. De resurser som redan står till förfogande för pedagogiskt utvecklingsarbete inom både skolans och högskolans område kan användas.

7 HEMSTÄLLAN

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för en reform av utbildningen på musikområdet som jag har förordat,
2. besluta att musikerlinjen skall få inrättas inom sektorn för utbildning för kultur- och informationsyrken,
3. godkänna de riktlinjer för lokalisering och dimensionering av musikutbildningen som jag har förordat,
4. bemyndiga regeringen att besluta om organisationen av musiklejarlinjerna i Framnäs, Ingesund, Stockholm och Örebro i enlighet med vad jag har anfört.

8 BESLUT

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
1 INLEDNING	3
2 NULÄGE	6
2.1 Utgångspunkter för beskrivningen	6
2.2 Den förberedande musikutbildningen	6
2.3 Musikutbildning på högskolenivå	9
2.4 Kompletterande utbildning på musikområdet	10
3 UTREDNINGENS PRINCIPBETÄNKANDE	11
3.1 Musiken i samhället	11
3.2 Mål och riktlinjer	17
3.3 Konsekvenser för musikutbildningen — utvecklingsbehov och planeringsproblem	20
3.4 Utbildning efter musiklivets behov	23
3.4.1 Yrkesroller i musiklivet	23
3.4.2 Studieorganisation	24
3.4.3 Sambandet utbildning — yrkesliv	28
3.4.4 Utbildningslinjernas konstruktion	29
3.4.5 Pedagogiska och metodiska riktlinjer	32
3.4.6 Studietid	34
3.4.7 Behörighet och antagning	34
3.4.8 Redovisning av utbildningens resultat	35
3.5 Musikutbildningen i högskolan	36
3.5.1 Utbildningsplaner	36
3.5.2 Organisation av verksamheten	36
3.5.3 Tjänsteorganisation	37
3.5.4 Samplanering och samordning	38
3.6 Dimensionering och lokalisering av högskolcutbildningen ..	39
3.6.1 Totaldimensionering	39
3.6.2 Förutsättningar för lokaliseringen	40
3.6.3 Utbildning vid icke-statliga skolor	41
3.6.4 Utbildning utanför direktivens ram	42
3.6.5 Lokalisering av allmänna utbildningslinjer år 1982 ..	42
3.7 Förberedande utbildning	43
3.7.1 Musikundervisningens onda cirkel	43
3.7.2 Den egentliga förberedande musikutbildningen — behovet av förstärkning och samordning	44
3.8 Kompletterande utbildning	46
3.9 Genomförande och kostnadsberäkningar	48
4 UTREDNINGENS DIMENSIONERINGSBETÄNKANDE ..	49
5 REMISSYTTRANDEN	52
5.1 Musiken i samhället	52
5.2 Mål och riktlinjer	59
5.3 Konsekvenser för musikutbildningen — utvecklingsbehov och planeringsproblem	62
5.4 Utbildning efter musiklivets behov	68
5.4.1 Yrkesroller i musiklivet	68
5.4.2 Studieorganisation	70

5.4.3	Sambandet utbildning — yrkesliv	74
5.4.4	Utbildningslinjernas konstruktion	77
5.4.5	Pedagogiska och metodiska riktlinjer	81
5.4.6	Studietid	82
5.4.7	Behörighet och antagning	83
5.4.8	Redovisning av utbildningens resultat	83
5.5	Musikutbildningen i högskolan	83
5.5.1	Utbildningsplaner	83
5.5.2	Organisation av verksamheten	84
5.5.3	Tjänsteorganisation	85
5.5.4	Samplancering och samordning	86
5.6	Dimensionering och lokalisering av högskoleutbildningen ..	88
5.6.1	Totaldimensionering	88
5.6.2	Olika lokaliseringsproblem	90
5.6.3	Utbildning vid icke-statliga skolor	92
5.6.4	Utbildning utanför direktivens ram	93
5.6.5	Lokalisering av allmänna utbildningslinjer år 1982 ..	94
5.7	Förberedande musikerutbildning	95
5.7.1	Musikundervisningens onda cirkel	95
5.7.2	Den egentliga förberedande musikutbildningen — be- hovet av förstärkning och samordning	95
5.8	Kompletterande utbildning	98
5.9	Genomförande och kostnadsberäkningar	102
6	FÖREDRAGANDEN	103
6.1	Inledning	103
6.2	Högskoleutbildning på musikområdet	106
6.2.1	Ansvarsområde och mål för utbildningen	106
6.2.2	Studieorganisation och studietid	109
6.2.3	Pedagogiska frågor	115
6.2.4	Antagning, betyg m. m.	116
6.2.5	Dimensionering och lokalisering	117
6.2.6	Organisatoriska och ekonomiska frågor	118
6.3	Förberedande musikutbildning	122
6.4	Kompletterande utbildning på musikområdet	125
6.5	Musikpedagogiskt utvecklingsarbete	127
7	HEMSTÄLLAN	128
8	BESLUT	128